

Börjesson/Svensson

Kina – klasskampen går vidare

Utgiven av *Revopress* 1974 (Förlaget var knutet till Förbundet Kommunist, FK)

Några kommentarer

Författarna, som tillhörde organisationen Förbundet Kommunist, försökte med denna bok definiera en anti-stalinistisk maoism. Boken, som är det (i Sverige) mest genomarbetade arbetet i sitt slag, är läsvärd om inte annat därför att flera av dess idéer omfattas av dagens mer ”sofistikerade” maoister.

Artikelsamlingen [Om FK](#) innehåller flera artiklar om FK:s syn på Kina och ”övergångssamhällena”. Se särskilt ”Recension: *Kina – klasskampen går vidare*” som levererar en övergripande kritik av boken.

Se även artikeln ”Kommunist och övergångssamhällena...” i [Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta](#) och artikelsamlingen [Kina, vänstern, Vietnam & utrikespolitiken](#) som handlar om den för maoister så problematiska kinesiska utrikespolitiken.

Transkriberingen av en del kinesiska namn har korrigerats så att de överensstämmer med det moderna pinyin-systemet.

Innehåll

Förord och inledande förklaringar.....	1
Förklaring av några grundläggande begrepp	4
A. Den revolutionära kampen	9
1. Den historiska bakgrunden.....	9
2. Den nationella rörelsen och bildandet av Kinas Kommunistiska Parti.....	10
3. KKP:s första år och betingelserna för socialistisk revolution i Kina	11
4. Det revolutionära uppsvinget under 20-talet.....	12
5. Stalin, Bucharin och det första revolutionära uppsvingets krossande.....	12
6. Från högeropportunist till vänster-äventyrlighet.....	14
7. Maos analys.....	15
8. Sovjetrepubliken i Kiangsi	16
9. Komintern och den tredje vänsteravvikelsen	18
10. Den antijapanska befrielsekampen.....	19
11. Yenan-åren och den kinesiska kommunismens särprägel.....	20
12. Den avgörande striden.....	22
B. Den kinesiska revolutionens egenart	22
1. Betingelserna för socialistisk revolution i Kina 1949.....	22
2. Oavbruten revolution.....	24
3. Villkoren för det socialistiska uppbygget i Kina 1949 i förhållande till SU på 20-talet.....	25
C. Under inflytande från Sovjetunionen	26
1. Återuppbyggnad och politisk konsolidering.....	26
2. Industrialisering efter sovjetisk modell	27

3. Utbildningssystemet	27
4. De "Hundra Blommornas" kampanj.	28
5. Kollektiviseringen i Kina.	29
D. Mot en egen väg	31
1. Vändpunkten 1957	31
2. "Tre Röda Banér"	32
3. Utbildningssystemet	35
4. Mot Kulturrevolutionen.....	36
5. Kulturrevolutionen – skärpt brytning med det förgångna.....	38
6. Möjligheterna för en revolutionär brytning med revisionism/stalinism i Kina 1966.....	38
E. Den stora proletära kulturrevolutionen	39
1. Stridsåren 1966-67	39
2. Ett "vänster"radikalt stickspår: kommunrörelsen 1966/67	43
3. 1968 – Konsolidering	44
4. Styrkeförhållandena i Kina vid KR:s slut	45
5. Kulturrevolutionens viktigaste resultat.	47
F. Kampen är inte avgjord – klasskampen fortsätter i Kina.....	53
1. Vänsterdogmatikens år 1968-71.....	53
3. Utrikespolitiken.....	54
4. Kinas Kommunistiska Parti efter "formalismens" fall.....	59
5. Klasskampen fortsätter i Kina	61
Efterskrift	62
1. Bolsjevism och maoism	62
2. Maoism kontra stalinism	64
3. Maoismens stalinistiska renlärighet	68
4. Den kinesiska och den koloniala revolutionen.....	71
Tillägg: Mot en ny kulturrevolution.....	73
Bilaga 1: Oavbruten kontra permanent revolution	74
Den materiella bakgrunden	74
Oavbruten revolution och nydemokrati.....	76
Nydemokratins utveckling mot socialism	77
Permanent revolution	78
Litteraturlista	83

Förord och inledande förklaringar

I

Den revolutionära utvecklingen i Kina, kulturrevolutionen, brottet med sovjetrevisionismen betydde mycket för uppkomsten av en ny, livskraftig, revolutionär vänster i Europa.

I decennier hade det varit den åderförkalkade revisionismen som framstått som enda "vänsterkraft". Och alla de som inte trott på Sovjets "socialism" hade endast haft småsekternas (trotskisternas och anarkisternas) skrivbordsalternativ att tillgå.

Det var här maoismen bröt in. Kina visade ett konkret revolutionärt uppbygge, socialism av kött och blod. Mot alla de borgerliga och socialdemokratiska teorier som påstod att "socialismen" (d. v. s. Sovjet) och kapitalismen allt mer närmade sig varandra och växte över i teknokratiska "direktörssamhällen" visade Kina att revolutionen verkligen är revolutionär, dvs en radikal *brytning*. Att socialismen är *proletär*, och aldrig kan bli detsamma som socialdemokratisk statskapitalism eller byråkratisk revisionism.

Särskilt i det klasskampsfattiga Sverige spelade den kinesiska inspirationen en stor roll för framväxten av revolutionära organisationer.

II

Men inspirationen var inte fri från tvetydigheter. Trots alla äkta socialistiska landvinningar höll kineserna officiellt fast vid att de var "Stalins trogna lärjungar".

De försökte inte i sin propagandistiska verksamhet i utlandet visa på Kulturrevolutionens verkliga (djupt antistalinistiska) innehåll. Inte heller klargjorde de dess begränsningar. I stället spreds trollformler som att "tjäna folket" och "kasta ut några folkfiender ur partiledningen".

Resultatet blev att de delar av den "nya vänstern" som enbart tog fasta på de officiella kinesiska uttalandena snart började knyta an till den Stalintid de revisionistiska kommunistpartierna aldrig gjort upp med. I stället för en ny revolutionär livskraft började de snart sprida politisk gubbaktighet och opportunism.

Kfml grundades 1967 på en sådan grundval: bokdyrkan, Stalinkult och dogmatism förenades med perspektivlösa "dagskrav" ("tjäna folket").

De kinesiska kommunisternas officiella anknytning till Stalintiden har också i takt med kulturrevolutionens avmattning och högervändningen i utrikespolitiken skapat en grund för ett viss trotskistiskt uppsving. Med rasande angrepp på den "kontrarevolutionära" kinesiska utrikespolitiken och med paroller som "störta den kinesiska byråkratin", söker trotskismen vinna terräng.

III

1970 bildades Förbundet KOMMUNIST genom en brytning med Vänsterns Ungdomsförbund, som då höll på att fullständigt urarta i högeropportunism och nystalinism. I vår brytningsplattform slog vi fast nödvändigheten av att bygga vidare på Kinas Kommunistiska Partis *praktiska* brytning med stalinismen. Men detta var då en oklar och dåligt underbyggd tes. Genom ett intensivt strategiskt och teoretiskt arbete de senaste 1 ½ åren har vi grundligt utarbetat denna. Den har också på ett avgörande sätt berikats genom studier av 60- och 70-talens massrörelser och arbetarorganisation i främst Frankrike och Italien. Resultatet är den i vår mening banbrytande framställning av den revolutionära strategin, socialistiskt uppbygge i Sverige, socialism och kommunism som finns

i Förbundet KOMMUNISTS program. Vi hänvisar till ”GRUNDSATSER – för arbetarmakt för kommunismen”.

De lärdomar vi kan dra av den kinesiska revolutionens masslinje är avgörande för den svenska klasskampen. Därför betonar vi att försvaret av arbetarklassens historiska intressen bara kan ske genom en intim förankring i massornas dagliga liv och kamp. *Partiet* måste utgå från massornas behov, infoga dessa i den revolutionära strategin, och som ett led i genomförandet av strategin återföra dem till massorna. Genom denna *revolutionära masslinje* kan också linjerna korrigeras vid återförandet till massorna. Det är genom praktiken partiet får sitt existensberättigande – genom sin förmåga att *utveckla* massornas kamp i riktning mot socialism.

Vår slutsats för den svenska klasskampen av den kinesiska revolutionens masslinje är den huvuduppgift Förbundet KOMMUNIST har ställt sig: att bygga en kommunistisk arbetarkaderorganisation med *arbetarsjälvständigheten* som linje.

Föreliggande häfte är ett försök att framställa den kinesiska revolutionsutvecklingen i dess säregenhet, utifrån dess materiella förutsättningar och i dess relation till Sovjet. Därmed har vi också (till skillnad från vår Brytningsplattform och artikeln ”KKP och stalinismen” i Kommunist 2) framställt den verkliga bredden och djupet – liksom också begränsningarna i den kinesiska revolutionens brytning med stalinismen. Vi hoppas att vi i någon mån lyckats göra den kinesiska revolutionen tillgänglig som något att lära av.

Den relativt omfattande analysen av förhållandet stalinism – maoism har särskild politisk betydelse eftersom både trotskister och nystalinister söker bunta ihop dem och framställa förhållandet som en (praktiskt taget) obruten kontinuitet. Vi söker visa på det felaktiga i denna uppfattning.

Övriga huvudelement i analysen är den revolutionära kampen i Kina, före 1949, det socialistiska uppbyggets särart, kulturrevolutionen och dess resultat, samt de nuvarande utvecklingstendenserna.

- Analysen av striderna före 1949 visar DEN REVOLUTIONÄRA KAMPEN SOM LÅNG OCH SVÅR LÄROPROCESS. De försök som gjordes av Komintern att pådyvla de kinesiska kommunisterna dess mekaniska analyser slutade alla i allvarliga nederlag. Först efter erfarenheterna av dessa och senare misslyckanden samt omfattande självständiga analyser var det möjligt att lägga fast den revolutionära strategin för Kina.

Att inse den revolutionära kampen som *läroprocess* är politiskt oerhört viktigt – också för den svenska ”vänstern”. En revolutionär strategi för Sverige kan aldrig hämtas från resolutioner av Kommunistiska Internationalen, varken 1921, 1928 eller 1935. Strategin är ingen skrivbordsprodukt! Den kräver omfattande och tålmodig praktik, systematiskt värderande av denna praktik samt grundliga, självständiga analyser av såväl arbetarrörelsens erfarenheter som den svenska och den internationella kapitalismen, m m.

- I samband med framställningen av kampen som läroprocess vill vi också peka på det nära *sambandet* mellan den förrevolutionära kampens karaktär och det socialistiska uppbyggets karaktär. Slutsatsen för den kommunistiska rörelsen i Sverige är uppenbar.

Om vi nämligen menar allvar med att eftersträva ett arbetarklassens herravälde, som bärs upp av en aktiv, medveten och myndig arbetarklass. Då måste vi redan nu ta itu med en strategi och en politisk linje på arbetsplatserna, som maximalt utvecklar just arbetarklassens självständighet, stridbarhet och sammansvetsning. Utan att på något sätt göra avkall på uppbygget av den kommunistiska arbetarorganisationen, utan vilken allt tal om arbetarsjälvständighet blir tomma

ord. Den revolutionära masslinjen måste utvecklas nu – den kan inte dröja tills revolutionen är genomförd.

- I framställningen av det socialistiska uppbygget intar *kampen mot arbetsdelningen* en central roll. Denna har varit intensivast under Det Stora Språnget Framåt och Kulturrevolutionen. I den förra fasen bekämpades främst motsättningen mellan stad och land. Under Kulturrevolutionen gällde det i första hand motsättningen mellan intellektuellt och manuellt arbete både i utbildning och industriproduktion.

Denna kamp mot arbetsdelningen måste också ske efter revolutionen i Sverige. Det är en viktig lärdom, som de kinesiska revolutionärerna varit de första – och länge enda – att praktisera.

Kampen mot arbetsdelningen börjar redan idag. En del är kampen för en revolutionär arbetarrörelse, för en myndig och medveten arbetarklass. Detta är förutsättningen för att politiken inte ska monopoliseras av ett fåtal efter revolutionen.

En annan del av kampen är arbetet på att ställa studenternas och mellanskiktens rörelse under arbetarklassens ledning. Vidare måste inom den kommunistiska organisationen alla känna arbetarklassens vardag genom egna erfarenheter ("arbeta, bo och diskutera med massorna"). Slutligen bör en mycket lång tids ensidig bindning till ledande funktioner bekämpas.

De *största bristerna* i framställningen är analysen av Kulturrevolutionen, både förlopp och resultat, samt de nuvarande tendenserna. Här återstår mycket forskningsarbete och materialsamlande innan det är möjligt att ge en fullständig bild.

Dessutom är ju Kina ett land stätt i snabb utveckling med tvära, och ibland ytterst oväntade vändningar, som kan riva upp värderingen också av den föregående perioden.

Förbundet KOMMUNIST följer noggrant utvecklingen i Kina och kommer fortlöpande att presentera analyser och kommentarer i Förbundets press. Denna broschyr ger huvudlinjerna och den nödvändiga bakgrundskunskapen.

V

Detta häfte är endast ett delresultat av ett omfattande projekt för analys av övergångssamhällena som Förbundet KOMMUNIST startade 1972. Ett sådant analysarbete är *en* av förutsättningarna för det kommunistiska partibygget.

Närmast ämnar vi fortsätta med genomgripande analyser av utvecklingen i Sovjetunionen och Östeuropa. I det förra fallet kommer leninismens särdrag och betydelse att undersökas.

Malmö, Göteborg

oktober-november 1973

Nils Börjesson, Sven B Svensson

Förklaring av några grundläggande begrepp *

(Se också Kongressdokumenten från Förbundet KOMMUNISTs 1:a kongress).

Produktivkrafterna består av tre element:

- 1) *de objektiva produktionsbetingelserna*: produktionsmedel, dvs arbetsmedel och arbetsämnen i arbetsprocessen
- 2) *de subjektiva produktionsbetingelserna*: arbetarna och deras kunnande (dvs arbetet i arbetsprocessen)
- 3) *arbetets omedelbara organisation*: förhållandet mellan produktionsmedel och arbetargrupper/arbetare, samt förhållandet inom dessa arbetargrupper.

Olika typer av produktivkrafter är t ex hantverket, manufakturen, löpande band i den kapitalistiska storindustrin, processindustrin i den mest avancerade kapitalismen, arbetarkollektivets uppfinnande och förändrande av produktionsmedlen i vissa fabriker i Kina.

”Produktivkrafternas nivå” är alltså inte detsamma som ”produktivitet”. Snarare är det en enhet av produktivitet och *karaktär* (där alla de tre ovan nämnda elementen ingår). Denna karaktär har alltid en social betydelse, t ex feodal, övergångskapitalistisk, kapitalistisk, begynnande socialistisk. Ett nytt produktions sätt kan inte uppstå utan djupgående förändringar av det gamla produktions sättets produktivkrafter.

Produktionsförhållandena omfattar såväl det konkreta individuella arbete-kapitalförhållandet som det samhällsliga arbete-kapitalförhållandet. Analysen av produktionsförhållandena ger svar på frågor av typen: Vilka har den verkliga (till skillnad från den juridiska) makten över produktionsmedlen? Vilka arbetar och vilka tillägnar sig resultatet av deras arbete? Hur sker denna sociala tillägnelse av merarbetet? Exempel på olika slags produktionsförhållanden är skräet med enkel varucirkulation; storindustri med utvidgad varucirkulation; kampen mellan värdelag och arbetstidsfördelningslag med planekonomi (med inslag av monetär ekonomisk kalkyl).

Utvidgad varucirkulation, d v s. marknadens fullständiga herravälde är utmärkande för kapitalismen. Arbetskraften är en vara. Relationerna mellan produktionsenheterna är helt ”sakliga”, dvs förmedlas över den opersonliga marknaden. Produktionsenheternas beslut samordnas i efterhand av marknaden.

Den socialistiska övergången präglas av kampen mellan värdelag och arbetstidsfördelningslag och kampen för en alltmer fullständig planekonomi.

Man strävar efter att värdera olika arbeten socialt och politiskt. Detta kan inte ske genom värdelagen som är förbunden med varuproduktionen och dess isolering av det ”rent ekonomiska”. Det måste i stället ske genom en kollektiv värdering av förbrukad tid och social nytta. Men samtidigt kan man inte med en gång överge värdelagens kategorier: priser, ränta, lönsamhet, osv. Det kommer därför att vara en ständig kamp mellan värdelag och arbetstidsfördelningslag.

Planekonomin innebär att arbetarklassen och dess parti strävar efter att styra och *i förhand* samordna de olika enheternas produktion för att tillgodose arbetarklassens ekonomiska, politiska och sociala behov.

* Till förklaringarna har vi använt Bettelheim 3; Engels 1-2; Marx 1-5, 7 *Staten och revolutionen*, samt Sovjetmaktens aktuella uppgifter i Lenin 1; Mao 2, samt *De historiska lärdomarna av proletariats diktatur*, Mao 3 (för förkortningarna för texterna, se litteraturlistan i slutet av boken)

Den nationella ekonomiska planen består i början av dels en omedelbar planering av vissa nationellt prioriterade projekt, dels av en slags överlagring av regionala delplaner. Dessa delplaner har utformats tämligen oberoende, med endast vissa allmänna politiska och sociala mål som nationell vägledning. Planekonomin är alltså långtifrån fullständig i denna fas. Orsaken till detta är att det är mycket svårt att med en gång nationellt värdera och prioritera arbetarklassens behov kvantitativt och i synnerhet kvalitativt. Med arbetarmaktens utvidgning, blir dessa planer alltmer medvetna och totala instrument för arbetarklassens styrning av samhällets produktiva aktiviteter. Denna utveckling innebär att den rent monetära (bokföringsmässiga) ekonomiska kalkylen överges till förmån för en *social ekonomisk kalkyl*.

Detta är en kalkyl som i själva planeringen *inbegriper* sociala och politiska behov. (För borgarna uppträder alltid detta som ”externa effekter”, något som kommer utanför den ”rena” produktionen.)

Övergången till socialism, proletariats diktatur inträder efter krossandet av den borgerliga (i koloniala/nykoloniala länder närmast ”borgerlig/halvfeodala”) statsapparats enhet genom revolutionära massorganisationer ledda av ett revolutionärt kommunistiskt parti. Partiet sätter sig i kontroll av statsmakten, speciellt då alla delar av våldsapparaten. I de avancerade kapitalistiska länderna är revolutionära massorganisationerna *proletära klassorgan*, t ex arbetarråd. I kolonialt präglade länder är formerna annorlunda, t ex folkliga befrielsekommittéer.

Övergången till socialismen är en period av kamp för att arbetarklassen ska bli den direkt och oförmedlat härskande klassen. Detta kräver tillbakaträngande och till sist underminerande av all borgerlig ideologi, privat ägande, varuproduktionen och alla dess kategorier samt arbetsdelningen. Kampen mot arbetsdelningen på alla nivåer i samhället är den mest grundläggande. Främst måste delningen manuellt/intellektuellt arbete attackeras. Vidare måste arbetsdelningen man/kvinna upplösas. Slutligen klasssamhällets sönderdelning stad/land. Detta innebär att en allt större del av befolkningen blir arbetare, samtidigt som arbetarnas villkor i den materiella produktionen i grunden förändras.

Mer konkret innebär övergångsperioden följande:

Ekonomiskt sker bl a en kamp mellan det enskilda företags monetära kalkyl och den samhälls-ekonomiska kalkylen. Den monetära kalkylen ser nämligen enbart till det egna företags, i bästa fall den egna arbetarkårens rent bokföringsmässiga intressen. Den samhälls-ekonomiska kalkylen ställer hela proletariats intressen: sociala, politiska, ekonomiska i förgrunden. Den centrala ekonomiska kalkylen har till uppgift att utveckla den sociala ekonomiska kalkylen. Detta kan endast ske under en lång tid av lärande, vetenskapligt experimenterande, delvis på massnivå, kamp och omvandlingar.

En stor del av *arbetsdelningen* finns kvar under hela övergångsperioden. Därmed finns det alltså sociala skikt som är avskilda från den materiella produktionen och arbetarklassen. Det är direktörer, statstjänstemän, forskare, partifunktionärer, ”kulturarbetare”, osv. Dessa skikt har en tendens att utvecklas i revisionistisk och borgerlig riktning, att återskapa en härskande borgerlig klass. Därför innebär kampen mot arbetsdelningen samtidigt en proletär klasskamp mot gamla borgerliga skikt, mot delar av dessa nya skikt, mot bildandet av nya borgerliga skikt. Detta innebär en ständig kamp mellan olika vägar för det socialistiska uppbygget. En del av dessa vägar är detsamma som kapitalistisk återgång (t ex den linje som Liu Shaoqi stod för i Kina på 60-talet).

Återgång till kapitalismen är alltså möjlig under hela övergångsperioden.

Det *kommunistiska partiet* har en lika viktig uppgift under övergångsperioden som det har under och före revolutionen. Dess uppgift är bl a att utlösa, samordna och leda den proletära

klasskampen (ibland genom stora språng, som t ex Kulturrevolutionen) för att säkra den socialistiska vägens seger på samtliga samhällsområden. Proletariatets diktatur omedelbart efter revolutionen är en revolutionär diktatur som utövas av en del av arbetarklassen (eventuellt i allians med andra klasser och skikt). Hur stor denna del är beror mycket på landets utvecklingsnivå. I efterblivna länder är den med nödvändighet ganska liten och partiets roll blir alltså mycket stor.

Under loppet av övergångsperiodens klasskamp avtar partiets (dvs proletariatets förtrupp) ledande roll för att ersättas med *hela klassens* oförmedlade aktivitet.

Övergången till socialismen innebär att den proletära diktaturen utvidgas till att omfatta hela klassen (som i sin tur utgör en allt större del av befolkningen). Då har den proletära diktaturen utvecklats till fullständig proletär demokrati. Återgång till kapitalismen är omöjlig och vi har inträtt i *den socialistiska fasen*, som innebär att de kapitalistiska produktionsförhållandena / produktivkrafterna – dvs hela den kapitalistiska ekonomiska basen – har omvandlats till socialistiska produktionsförhållanden/produktivkrafter. Detta innefattar alltså också en grundlig omvälvning av produktionsmedlen. Därmed har skapats förutsättning för en verkligt social ekonomisk kalkyl där vara, värde och marknad har upphört att existera. Arbetarklassen kan styra och reglera hela den samhälleliga produktionsprocessen.

Världsrevolutionen är inte (teoretiskt) nödvändig för *inträde* i den socialistiska fasen.

Socialismen är också en övergångsperiod, men återgång till kapitalismen är nu omöjlig.

Under den socialistiska fasen åstadkoms det *slutgiltiga upplösandet* av alla klasssamhällets motsättningar: av delningen manuellt/intellektuellt och därmed produktivt/improduktivt arbete, upplösning av delningen av arbetet mellan stad/land och man/kvinna. Den kapitalistiska världsmarknadens internationella arbetsdelning som garanterar vissa länder välfärd medan andra hålls i permanent fattigdom försvinner. Staten klasserna klasskampen och den proletära demokratin börjar vittra bort. För att de helt ska kunna vittra bort krävs en världsrevolution. Alla kvardröjande borgerliga fördelningsnormer – åt var och en efter prestation – upplöses. *Kommunismen* inträder när arbetsdelningen, och allt det den givit upphov till: klasserna, klasskampen, staten har ”dött bort”.

En samhällelig reglering som innebär, att vi måste dela på och *fördela* arbetet finns också under kommunismen. Den avgörande skillnaden mellan klasssamhällets *arbetsdelning* och denna *arbetsfördelning* är, att den inte är grundvalen för samhällelig utskiktning i olika klasser och skikt. Alla deltar nämligen i någon huvudkategori av arbete och alla samhällsmedlemmar cirkulerar sedan mellan alla viktiga undergrupper till dessa huvudtyper av arbete. Arbetsuppgifterna i det kommunistiska samhället innebär också en samtidighet av manuellt och intellektuellt arbete. Således kommer experter att finnas, men inga skrämmässigt inskränkta och skilda från all praktik.

Under kommunismen fördelas samhällets produkter efter principen: ”Av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov”. Ty arbetet har från att ha varit en börda blivit mänsklighetens främsta livsbehov. Därför behöver produktionens fördelning inte längre gynna dem som arbetar bäst och mest.

Med dessa definitioner av socialism och kommunism, finns det alltså inga samhällen som idag är *fullt ut socialistiska*. T ex. är Kina ännu bara ett övergångssamhälle.

Förkortningar, som används i texten

CK – centralkommitté

FBA – Folkets Befrielsearmé

GKR – Gruppen för Kulturrevolutionen vid Kinas Kommunistiska Partis CK

KKP – Kinas Kommunistiska Parti
 KMT – Kuo Min-tang (skrivs numera Guomintang)
 Komintern – Kommunistiska Internationalen
 KR – Kulturrevolutionen
 RG – Röda Garden
 RK – Revolutionskommitté
 SU – Sovjetunionen
 SUKP – Sovjetunionens Kommunistiska Parti
 DRV – Demokratiska Republiken VietNam ("Nordvietnam")

Stavning av kinesiska namn:

Vi har använt de nyaste transkriptionsreglerna.

Alltså: Chen Boda (tidigare Ch'en Po-ta)
 Deng Xiaoping (tidigare Teng Hsiao-p'ing)
 Lin Biao (tidigare Lin Piao)
 Liu Shaoqi (tidigare Liu Shao-ch'i)
 Mao Zedong (tidigare Mao Tse-tung)
 Zhou Enlai (tidigare Chou En-lai)

Kort kronologi över Kinas revolutionära historia 1921-

1921 – KKP bildas.

1921-27 – KKP utvecklas till ett revolutionärt arbetarparti. (men i block med det borgerliga KMT), som under klasstriderna 1926-27 leder de omfattande revolutionära massrörelserna.

april 1927 – Chiang Kai-shek i KMT massakrerar arbetare och kommunister i Shanghai. Blocket KMT-KKP bryts definitivt.

1927-30 – Kamp inom partiet mellan olika linjer. Maos linje går ut på att förlägga huvudvikten av partiets arbete till gerillakampen bland bondemassorna. Olika "vänster"-linjer vill återgå till städerna. Efter flera misslyckade försök, bl a. 1930, att inta stora städer, segrar Maos linje.

1931-34 – Sovjetrepubliken i Kiangsi i södra Kina utropas och försvaras mot KMTs omringningsfälttåg. Till följd av Komintern-inspirerad "vänster"-avvikelse faller Kiangsirepubliken under det femte omringningsfälttåget.

1934-35 – Den Långa Marschen, från Kiangsi till Yenan i nordvästra Kina. Mao blir KKP:s ledare.

1937-45 – Folkkrig i enhetsfront med KMT mot den japanska imperialismens angrepp. "Vänster"-avvikelserna i KKP från tidigare rektifieras (rättas till) i grunden 1942-43.

1946-49 – Fronten bryts. Inbördeskrig. KMT krossas, Chiang Kai-shek flyr till Taiwan. Folkrepubliken Kina utropas i oktober 1949.

1949-52 – Återuppbyggnad och politisk konsolidering.

1953-57 – Första Femårsplanen, stalinistiskt inspirerad.

1957 – De "Hundra Blommornas Kampanj" – försök till ideologisk avstalinisering.

1958 – De "Tre Röda Banéren", bl a. Stort Språng Framåt i industri och jordbruksproduktion och Folkkommun-rörelsen.

1959-61 – De ”Tre bittra åren”. Ekonomisk återanpassning, samtidigt starka upplösningstendenser i folkkommunerna.

1962-65 – Högertendenser i politik, ekonomi, kulturliv. Hotande revisionistiskt maktövertagande.

1966-69 – Den Stora Proletära Kulturrevolutionen.

1968-71 – Åren av ”vänsterdogmatism” eller ”formalism”, Lin Biao i partiets ledning.

1971 – Konsolidering av vissa och undergrävande av andra av KR:s resultat. Åter framträder vänster- och högertendenser i partiets ledning.

A. Den revolutionära kampen

1. Den historiska bakgrunden.

Kina är världens äldsta kulturland med en flertusenårig, obruten kulturell tradition. Under många århundraden var det i alla avseenden, inte minst på teknikens område, överlägset ”västerlandet”.

Men Kina var ett stillastående jordbrukarsamhälle. Någon motsvarighet till den internationella kapitalackumulerande handel som utvecklades i Västeuropa på 15-1700-talen och som lade en av grunderna till kapitalismens framväxt, fanns inte i Kina. Medan i Västeuropa produktivkrafterna under 15-1700-talen utvecklades språngartat, så utarmades Kina av en stark befolkningsökning som skedde utan några strukturella ekonomiska och sociala förändringar. De knappa materiella förutsättningarna, den oerhört ojämna fördelningen av resurserna, beroendet av naturen (t ex. risken för översvämningar) ledde till oräkneliga hungerkatastrofer med miljontals dödsoffer.

Kinas ekonomi hade varit ”feodal” av speciell typ. I sin rena form kännetecknades denna ”intellektuella feodalism” – det ”*asiatiska produktionssättet*” – av att *bykollektiven* odlade den av staten ägda jorden. Feodaltherrar fanns alltså ej. Statsapparaten levde på skatteuppbörden. Statstjänstemännen – mandarinerna – rekryterades genom ett ytterst komplicerat skolväsende, som satte pedantiska studier och utantillärande av klassiska filosofiska skrifter över allt annat. Förakt för kroppsarbetet odlades systematiskt.

Nu utvecklades detta produktionssätt mot den västeuropeiska formen av feodalism. Staten förlänade huvuddelen av sin egendom till enskilda mandariner, ty bl a. räckte skattedelen ej till för den uppsvällda byråkratin. ”*Adliga*” släkter uppstod, men fram till 1900-talet kunde de bara förfoga över godsens om någon i släkten blev mandarin, statstjänsteman. Vidare så arrenderade de ut ”sin” jord till bondefamiljer. Bykollektiven började upplösas i rika och fattiga bönder.

På 1800-talet var Kina i förhållande till Västeuropa ett efterblivet land. Efter en serie förlorade krig underkastades det steg för steg kolonialt förtryck från Västeuropas kapitalistiska makter. Småningom också USA, Japan och Tsarrysland. Nu fick den kinesiska ekonomin alltfler koloniala funktioner, som leverantör av råvaror och importör av industrivaror.

Det kapital som fanns plundrade de kapitalistiska handelsbolagen landet på med skrupelfria metoder. Däribland den beryktade opiumhandeln – Kina tvingades av England att importera opium, som dessa odlade i Indien. Detta gav de engelska handelskapitalisterna enorma vinster. (Opiummissbruket plågade sedan Kina ända fram till Befrielsen 1949. I vissa städer i södra Kina var 75% av befolkningen narkomaner.)

De ständiga imperialistiska angreppen och utplundringen försvagade den tidigare starka och centraliserade kejsarstatsmakten. I städerna ifrågasattes ”det föråldrade mandarinsystemet”. Och på landsbygden blev ”adelsmännen” alltmer feodaltherrar. Ty nu behövde de inte längre så mycket bry sig om att jorden egentligen var statsägd. Staten var ju svag.¹

Genom imperialismen och godsägarnas utplundring ökade massornas nöd. I mitten av 1800-talet utbröt ett väldigt bondeuppror – Taipingupproret – som varade i många år. Detta inbördeskrig kostade mellan 20 och 30 miljoner livet. Först med engelsk ”hjälp” lyckades den kejsarliga regeringen krossa det. Följden blev en ytterligare försvagning av statsmakten och ett förstärkt beroende av de imperialistiska länderna.

¹ Barrington Moore jr.; Marx 6 [beteckningar, se litteraturlistan i slutet av boken]

En blygsam industrialisering skedde under 1800-talet genom investeringar av utländskt kapital i städer som Shanghai, Tientsin och Kanton. Borgerligt-demokratiska idéer började sprida sig bland Kinas – tidigare mandarinistiskt bundna – intellektuella. De borgerligt-demokratiska strävandena kulminerade med revolutionen 1911 då kejsarmakten störtades. Men den kinesiska borgarklassen var alldeles för svag för att kunna organisera en enhetlig borgerlig republik. Borgerlig demokrati kom aldrig att existera. *Knutpunkten* för dess svaghet var dess brist på kontroll över den helt dominerande landsbygden. Kina började därför falla sönder som enhetligt rike. Olika krigsherrar etablerade sig som lokala och provinsiella härskare. De olika adelssläkterna kunde styra och ställa efter eget godtycke. De var nu riktiga feodalherrar.

Under det Första Imperialistiska Omfördelningskriget 1914 – 18 minskade det imperialistiska förtrycket mot den kinesiska kapitalismen som därför utvecklades kraftigt. Detta skapade ökade förutsättningar för borgerligt herravälde. Men kapitalismens utveckling födde också ett *industriproletariat*. Därmed skapades för första gången möjligheter för massornas befrielse – genom en förening av bondemassornas kamp med proletariatets i ett socialistiskt perspektiv och under proletariatets ledning.

2. Den nationella rörelsen och bildandet av Kinas Kommunistiska Parti

Det imperialistiska förtrycket radikaliserade de intellektuella och även delar av bourgeoisie. Om denna period har Mao skrivit:

”Imperialistisk aggression krossade kinesernas älsklingsdrömmar om att lära från Västern. Det var mycket underligt – varför gjorde sig lärarna alltid skyldiga till aggression mot sin lärjunge? Kineserna lärde en hel del från Västern men de kunde inte utnyttja lärdomarna och blev aldrig i stånd att förverkliga sina ideal. Deras upprepade strider, en sådan landsomfattande rörelse som 1911 års revolution inberäknad, slutade allesammans i misslyckanden.”²

Den 4 maj 1919 var den nationella antiimperialistiska rörelsens födelsedag. Då utlöstes väldiga demonstrationer och strejker, som protest mot Versaillesfredens behandling av Kina – Kina hade deltagit på de segrande makternas sida i omfördelningskriget. Men i Versaillesfreden behandlades Kina som en fiende och de f.d. tyska områdena i Kina lämnades till de japanska imperialisterna. Hundratusentals intellektuella och studerande demonstrerade. Arbetare strejkade. Det var den första politiska och patriotiska demonstrationen i Kinas historia. Det var den dagen Kinas intellektuella vände sig från väster, mot ett annat land:

”Oktoberrevolutionens salvor förde marxismen-leninismen till oss”.³ Marxismen bredde med oerhörd hastighet ut sig bland Kinas intellektuella, från att sedan 1917 ha dryftats i några små studiegrupper vid universiteten. 1921 bildades Kinas Kommunistiska Parti av bland annat intellektuella som tills helt nyligen varit ledare för Kinas västinspirerade intelligentsia och stått i spetsen för 4 maj-rörelsen.

I avsaknad av något större inhemskt marxistiskt förflutet före Oktoberrevolutionen, stod den kinesiska kommunismen från början på uteslutande leninismens grund.

I Västeuropa hade de revolutionära flyglarna av arbetarrörelsen varit svaga före det imperialistiska kriget och de fortsatte att utgöra minoriteter även efter det. Reformism och opportunistik dominerade. I Ryssland med dess tsaristiska diktatur hade utrymmet för reformism varit mycket mindre. Likväl hade Lenins revolutionära bolsjeviker under hela den förrevolutionära kampen att kämpa mot de reformistiska mensjevikerna. Det var först under revolutionsåret 1917 och det

² *Om folkets demokratiska diktatur*. Mao 8, s 343

³ *ibid*, s 344

efterföljande inbördeskriget som motsättningarna skärptes och polariserades så våldsamt att endast revolution / bolsjevism kontra reaktion återstod och mensjevismen utplånades. I det halvkoloniala Kina fanns aldrig utrymme för någon reformistisk arbetarrörelse. Endast ett parti var ett arbetarparti, endast ett parti gjorde anspråk på att vara marxistiskt. (I Ryssland däremot hade förutom bolsjeviker och mensjeviker funnits ett stort antal mer eller mindre reformistiska eller revolutionära partier.) Och så har det förblivit under KKP:s hela existens.

3. KKP:s första år och betingelserna för socialistisk revolution i Kina

Industriarbetarklassen uppgick i början på 20-talet till några miljoner. De levde under de eländigaste villkor. En stor del var barn som köpts upp på landsbygden som slavar. De arbetade i 12-timmarsskift, åt och t o m. sov vid sina maskiner. Stor betydelse för denna unga arbetarklass' utveckling hade de 200 000 arbetare som under kriget skickats till Europa och nu fört med sig nya idéer och erfarenheter tillbaka. Detta var genom sin koncentration och sin ställning i produktionsprocessen Kinas mest progressiva klass. Omedelbara allierade till arbetarklassen var *kulierna* i städerna (hamnarbetare och rickshadragare mestadels) och *landsbygdens proletariat* (daglönare). Vidare kunde det stora *trasproletariatet*, be stående av ruinerade bönder och hantverkare, bli en viktig revolutionär kraft om det fick en stark ledning och en riktig inriktning.

Bondemassorna levde under djupaste förtryck. Bortemot hälften av dem arrenderade helt (fattigbönder) eller delvis (lägre-mellanbönder) sin jord och betalade 50-70% av skörden i arrende. Utsugningen fullbordades av ockrare som lånade till utsäde eller redskap till 30% ränta. Minsta försämring i väderlek kastade ut stora skaror av bönder på vägarna.

Vid 20-talets början utgjorde alltså industriproletariatet endast några miljoner av en total arbetsstyrka på bortemot 200 miljoner. Dess organisering hade just satt igång. Böndernas rörelser var svagt utvecklade. De halv- och trasproletära klassernas organisationer – när de förekom – tog sig primitiva och uråldriga former: hemliga sällskap och liknande. Det revolutionära partiet hade precis bildats och hade ännu 1925 endast 900 medlemmar. *Sammantaget* innebar detta att en omedelbar socialistisk revolution var utesluten. Kinas väg till socialismen måste börja med nationell kamp, i förening med den nationella bourgeoisien, mot imperialister, godsägare och krigsherrar. I början på 20-talet var den proletära rörelsen alltså så svag, att den inte kunde göra anspråk på ledningen av denna nationella, antiimperialistiska revolution. Betingelserna för att proletariatet skulle kunna ta ledningen och så småningom utveckla den nationella revolutionen till en socialistisk revolution var:

- numerär tillväxt och massorganisering av proletariatet,
- mäktig utveckling av bondemassrörelser,
- uppbyggnad av det kommunistiska partiet i ledningen för såväl arbetarnas som böndernas kamp.

För att befördra den nationella revolutionen och bidra till utvecklandet av dessa betingelser gick KKP in och deltog i uppbyggnaden av det radikala nationella borgerliga partiet Kuo-Mintang [Guomindang], som energiskt tog upp kampen mot krigsherrarna för landets enande. KKP fick därmed avsevärt större verkningsområde. Men "blocket" hade också vissa nackdelar i och med att det försvårade KKP:s möjligheter till självständigt handlande. En viktig anledning till att KKP gick in i KMT och bidragande till att de stannade där så länge var (förutom Kominterns order – KKP var nämligen från början en sektion av Komintern och bunden av dess disciplin) den starka nationalismen, som också drev de kinesiska kommunisterna (inte minst Mao). Nationalismen hade sin rot i 100 års imperialistisk utplundring och förödmjukanden av Kina, ett Kina som alltid föraktat Västerterns "barbarer". Den nationella revolutionen tillsammans med bourgeoisien hade för de kinesiska kommunisterna ett egenvärde.

4. Det revolutionära uppsvinget under 20-talet

Med början 1919 skärptes kampen mot imperialismen alltmera. Våren 1922 gick hamnarbetare och sjömän i strejk. Efter en landsomfattande solidaritetsrörelse tvangs engelsmännen att ge efter på alla punkter. Rörelsen utvecklades. 1923 präglades av strejker, bojkott av engelska varor, blodiga sammanstötningar mellan arbetare och imperialistisk soldatesk. Arbetarklassen utvecklade en kraftfull revolutionär dynamik. 1918 hade den första fackföreningen bildats i Kina. 1926 omfattade fackföreningarna 3 miljoner medlemmar!

Samtidigt började bonderörelserna utvecklas på allvar. Omvälvningen på landsbygden var dock betydligt långsammare i starten och mer uppsplittrad än den proletära rörelsen, men vann så småningom större bredd och djup än denna. Men nu, i mitten på 20-talet, inträffade den förskjutning i klassernas inbördes förhållande som är typisk för sådana situationer. Under intryck av den explosivt tillväxande proletära massrörelsen – under bojkotten mot engelska varor t ex. hade arbetarnas strejkkommitté haft den verkliga makten i den stora staden Kanton – började bourgeoisien alltmer rycka åt höger. Dess antiimperialistiska glöd började falna. Den började se sig om efter en ”stark man” som kunde slå ner arbetarnas strejker och återställa den borgerliga ordning och makt som började hotas.

En liknande förskjutning i klassernas inbördes förhållande hade ägt rum under det första revolutionsförsöket i Ryssland 1905. I början stödde bourgeoisien arbetarnas politiska strejker mot tsarismen och betalade t o m. deras strejkdagar. Men när arbetarklassens rörelse blev självständig och också riktade sig mot bourgeoisien, då vek bourgeoisien undan och var tsarismen behjälplig i att krossa arbetarrörelsen. Samtidigt innebar 1905 ett oerhört framsteg för böndernas anti-feodala rörelse. För bolsjevikerna innebar dessa förskjutningar i klassernas inbördes uppträdande ingen fara. Tvärtom, de hade hela tiden räknat med dem och hela tiden hävdat den proletära rörelsens självständighet mot bourgeoisien, som de betraktade som en vacklande allierad.

I Kina hade kampen under 20-talets första hälft framför allt varit antiimperialistisk och det hade varit befogat att ingå ”block” med den nationella bourgeoisins parti. Problemet kom när KKP:s ledning inte tillräckligt snabbt drog slutsatserna av de förändrade klassförhållandena och gick in för att hävda proletariatets självständighet. Och än värre var att Komintern-ledningen, som fällde avgörandet över KKP:s politik, inte drog några slutsatser alls. Komintern-ledarna Stalin och Bucharin eftersträvade inte bara fortsatt allians med KMT (vilket var riktigt) utan KKP:s fortsatta *underordnande* under KMT.

5. Stalin, Bucharin och det första revolutionära uppsvingets krossande

”På vårt parti föll den stolta och historiska rollen att leda den första segerrika proletära revolutionen i världen . . . Vi är övertygade om att Guomindang kommer att lyckas spela samma roll i Öst och därigenom förstöra grunden för imperialisternas styre i Asien”.⁴ skrev Stalin i ett telegram till KMT januari 1926. KMT förbehölls alltså den absoluta ledningen av revolutionen.

Lenin hade i en analys 1920 av kommunisternas uppgifter i de koloniala länderna klart visat:

”nödvändigheten att beslutsamt kämpa mot att de borgerligt-demokratiska frihetsströmningarna i de efterblivna länderna betrykes med kommunistisk färg”.⁵

Stalin och Bucharin tolkade detta så att KMT valdes in som sympatiserande parti till Komintern och general Chiang Kai-shek i KMT blev hedersledamot av Kominterns exekutivkommitté!!! Bara

⁴ Stalin, citerad i Andersson, s 48

⁵ *Utkast till teser i den nationella och koloniala frågan.* Lenin 2, s 490

några veckor senare gjorde hedersledamotens trupper en statskupp i Kanton och införde öppen borgerlig diktatur. Villkoren för KKP:s arbete i KMT skärptes oerhört och KKP underordnades KMT:s ledning. Men KKP bröt trots detta och trots de växande klasstriderna inte med KMT. Visserligen hade KKP fortfarande nytta av att arbeta i KMT. T ex. var Mao Zedong, från maj till sept 1926, rektor för KMT:s institut för utbildning av organisatörer och agitatorer till bonderörelsen. Dessa bondeagitatorer skulle inom kort skaffa kommunisterna ett mycket starkt inflytande över den ytterligt snabbt växande bonderörelsen.

Vidare gav den nordkinesiska expedition mot reaktionärer och korrupta krigsherrar som Chiang inledde juli 1926 våldsamt stimulans åt en landsomfattande revolutionär rörelse mot krigsherrar och imperialister. Stadsarbetarna gick i spetsen. Kommunisterna ledde och inspirerade deras resningar. Dess medlemmar grundade fackföreningar som sköt upp som svampar ur jorden. Bonderörelsen flammade upp. Fattigbondeföreningar gick till attacker mot godsägare, tyranner och ockrare.

Det hade sommaren 1926 inte varit riktigt att helt bryta med KMT. Men en kraftigt ökad självständighet och frigörelse från den KMT-disciplin som ofta klavband kommunisterna var av avgörande betydelse. Detta hade också inneburit att förbereda sig på en direkt brytning med KMT och bygga upp bl a, militära maktmedel för detta. Men Komintern vägrade att sända vapen till KKP, utan reserverade dem för KMT!

För å ena sidan växte nu betingelserna fram för en självständig proletär ledning av den nationella revolutionen i allians med bondemassorna, å andra sidan stärktes högertendenserna inom bourgeoisien. Chiang skrämde av den revolutionära stormvåg hans expedition framkallat. Han förbjöd strejker och demonstrationer, försökte undertrycka fackföreningar och sände straffexpeditioner mot upproriska bönder. Motsättningarna mellan KMT och KKP skärptes alltmer. Avgörande för den slutliga konfrontationen var revolutionen på landsbygden. Hösten 1926 svepte den fram just över de områden där Chiangs arméer hade rekryterat huvudparten av sina officerare – bland godsägarna. KMT krävde att KKP skulle avblåsa bonderrevolutionen. Men detta skulle innebära en katastrofal försvagning för proletariatets kamp, och stoppa framväxten av ett revolutionärt arbetar- och bondeförbund under kommunistisk ledning.

Det var precis detta Stalin uppmanade KKP att göra. Efter Chiangs statskupp i Kanton i mars hade Komintern-ledningen beordrat underkastelse under KMT:s villkor: KKP skulle inte ens upprätta en fraktion inom KMT! I oktober 1926 uppmanade Stalin KKP att bromsa bonderrevolutionen för att inte komma i konflikt med KMT: *Detta var en anti-leninistisk, mensjevnikisk linje*: Lenin hade alltid tvingats kämpa mot mensjevnikernas allianspolitik, som just gick ut på att arbetarpartiet skulle offra bonderörelsen för att blidka den liberala bourgeoisien.

Och de kinesiska kommunisterna gav efter, inför SUs auktoritet, under protester. Det föll offer för sin egen svaghet, bristande självförtroende och erfarenhet.

Här stod Mao Zedong på leninismens grund, mot Stalins mensjevism. I en rapport, mars 1927, från bonderörelsen i Hunan slår han fast:

”Varje revolutionär kamrat måste veta att den nationella revolutionen kräver en stor förändring på landsbygden. 1911 års revolution genomförde inte denna förändring, därav dess misslyckande. Denna förändring håller nu på att äga rum och det är en viktig faktor för revolutionens genomförande. Varje revolutionär kamrat måste stödja den, eller så kommer han att inta kontrarevolutionens standpunkt”.⁶

⁶ Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan. Mao 4, s 29

Dock. Stalins och Bucharins politik av totalt underordnande fördes till sitt slut – katastrofen. I mars 1927 hade arbetarna i Shanghai under ledning av Zhou Enlai jagat ut sin krigsherre.. När Chiang tågade in i staden så hade arbetarna redan tagit makten. Men KKP lät Chiang besätta alla nyckelposter och på order från Komintern grävde man ner sina vapen! Den 12 april slog kontra-revolutionen till. Chiangs soldatesk och lejda banditer mördade alla kommunister och arbetarledare de kunde finna i Shanghai.

Stalin-Bucharins politik hade lett till att reaktionen kunnat bryta ryggen av den kinesiska revolutionära rörelsen.

Varför hade de drivit denna linje?

Till en del kan det förklaras med okunnighet om förhållandena i Kina, man trodde t ex. att KMT var ett ”bondeparti” (trodde även Trotskij, åtminstone 1926⁷). Att denna okunnighet inte ledde till större lyhördhet för KKP:s synpunkter, berodde bl a. på SUKP-ledningens byråkratiska självtillräcklighet.

Främst orsakades linjen dock av den nationella inskränkthet och högeropportunist som utmärkte Sovjet både in- och utrikespolitiskt åren 1923-27. Stalin, Bucharin & Co intresserade sig främst för att få en ”antiimperialistisk” allierad till SU. En sådan allierad trodde de sig ha funnit i Chiang. SUs snäva kortsiktiga nationellt-säkerhetspolitiska intressen överordnades helt den kinesiska kommunismens intressen – KKP tillhölls att hålla tillbaka massrörelserna för att inte stöta bort Chiang. Dessutom var Stalin själv övertygad om att den kinesiska revolutionen måste stanna inom borgerliga ramar och han trodde inte på en kommunistisk ledning.^{8*}

(Med undantag för åren 1927-37 behöll Stalin klockartröjan på Chiang som sin pålitligaste allierade i Asien. T ex. motsatte han sig bestämt KKP:s offensiv mot KMT efter segern över de japanska imperialisterna. Åter förordade han KKP:s underordnande under KMT. Men den gången hade KKP tillräckligt med självförtroende och erfarenhet för att följa sin egen väg.)

6. Från högeropportunist till vänster-äventyrlighet

Så hade Kina fått sitt ”1905”. 1905 – det var då den första stora revolutionsrörelsen slogs ner i Ryssland. Tolv år dröjde det tills revolutionen äntligen segrade. Samma sociala klasser var

⁷ Se Schram, s 96n

⁸ Se Andersson, s 48

* Kominterns stadieteori var ett uttryck för den ekonomistiska deformationen av den marxistiska teorin. Utifrån en ekonomistisk-evolutionistisk uppfattning av produktivkrafterna förklarades Kina inte vara moget för annat än en borgerlig revolution, som skulle föra borgarklassen till makten och leda till industrialisering och kapitalism. Detta innebar att man inte rätt kunde förstå styrkeförhållandena på klasskampsfältet. Klasskampen underordnades mekaniskt den ekonomiska nivåns utvecklingsgrad, som bedömdes utifrån en rent teknisk syn på produktivkrafterna. Det var en sådan uppfattning som leninismen bröt med när den förklarade den proletära revolutionens möjlighet i Ryssland, trots landets låga utvecklingsnivå. p g a den säregna anhopningen av motsättningar i den imperialistiska kedjans svagaste länk och det styrkeförhållande i klasskampen som följde därav. Lenin skrev i polemik mot dem som framställde den historiska materialismen som ett allmängiltigt schema för historien, där de olika stadierna följde på varandra i strikt lagbundenhet: ”Ingen enda marxist har någonsin betraktat Marx' teori som något slags allmänt och obligatoriskt schema för historien, såsom någonting mera än förklaringen till en bestämd ekonomisk samhällsformation.” (Marx 6, s 87)

Redan Marx reserverade sig för en sådan feltolkning av sin teori. Han skrev i polemik mot en kritiker: ”Han måste förvandla min historiska skiss av kapitalismens utveckling i Västeuropa till en historiefilosofisk teori för den allmänna utvecklingsgång, som är ödesmässigt föreskriven alla folk, vilka omständigheter de än må befinna sig i, för att slutligen nå fram till den ekonomiska formation, som genom det största uppsving av det samhälleliga arbetets produktivkrafter säkrar den mest allsidiga utveckling för människan. Men jag betackar mig.” (Lenin 1, s 111)

drivande även revolutionen 1917 – bara oändligt mycket kraftfullare. Det var alltså proletariatet i ledningen, i förbund med de fattiga bondemassorna.

I Kina var undertryckandet av revolutionen oerhört mycket hårdare. Enbart 1927 dömdes 38 000 kommunister till döden – de som slaktades förutom dem är oräknade. Hela 22 år gick mellan krossandet av det första revolutionära uppsvinget och revolutionens seger, 1949. Till skillnad från ryska revolutionen var det inte samma sociala klasser som var drivande 1927 och 1949. 1926-27 var proletariatet i ledningen med bonderörelsen som mäktigt stöd. 1949 års revolution hämtade helt sin styrka från landsbygden, ja det fanns över huvudtaget ingen arbetarrörelse att tala om.

Nederlaget 1927 kom i själva verket att leda till kommunisternas uttåg ur städerna. Men inte omedelbart, inte utan kamp. För det var ingen självklar slutsats. Tanken på en landsbygdsbaserad revolution var först helt främmande för de kinesiska kommunisterna. Det var först efter tre års förtvivalade försök att hålla sig kvar i städerna som KKP slutgiltigt placerade huvudvikten vid arbetet bland bondemassorna. Fast tills vidare blott som bas för ny expansion i städerna.

Efter högeravvikelserna fram till april 1927 kom vänsteräventyrlighet och putschism^{*}. Inspirerade av Kominterns sändebud försökte KKP starta en serie lokala uppror, bl a. i Kanton december 1927. För denna misslyckade kupp spelade Kominternagenten H Neumann en viktig roll.⁹

Misslyckandena och de blodiga undertryckanden som följde dem verkade demoraliserande och upplösande på det som fanns kvar av den kinesiska arbetarrörelsen.

Även det skördeuppror i provinsen Hunan som Mao Zedong ledde misslyckades. Visserligen förvandlades bondeföreningarna till bysovjetter, som tog makten i byarna. Men rörelsen spred sig inte och Mao fick dra sig tillbaka till de otillgängliga Chinggangshan-bergen på gränsen mellan Kiangsi och Hunan. Här upprättades den första röda basen i oktober 1927.

Partiledningen hade dock inte givit upp hoppet om att kunna återuppväcka städernas arbetarrörelse.

Den andra perioden av vänsteräventyrlighet följde. Partiets ledande kraft, Li Lisan, genomdrev en plan på en stor offensiv i hela landet. Han menade att i och med depressionen 1929 så stod världsrevolutionen för dörren Bl a. skulle städerna Nanchang och Changsha intas med hjälp av den Röda Armé som Mao och Chu Teh byggt upp. Men när Li Lisan utropade Kinas sovjetregering i Changsha sommaren 1930 var bara ett par tusen arbetare närvarande vid segerfesten. Inga solidaritetsrörelser utvecklades i andra städer. Förtrycket hade skrämt och passiviserat arbetarna. Fackföreningarna klarade inte av att börja från början.

Chiang Kai-shek koncentrerade överlägsna styrkor mot Röda Armén. Efter blodiga nederlag drog Mao och Chu tillbaka sina styrkor från städerna.

7. Maos analys

Mao hade hela tiden motsatt sig ”vänsteräventyren”. Han ansåg att kommunisterna inte på lång tid skulle ha någon chans att installera sig i städerna. Möjligheten till revolutionens pånyttfödelse i städerna såg han i bonderörelsernas utveckling under kommunistpartiets ledning:

”För i revolutionen i det halvkoloniala Kina måste bondekampen alltid misslyckas om den inte har ar-

^{*} *Putschism*, av tyska Putsch = kupp, inriktning på militära kupper i stället för verklig massmobilisering. Förekom t ex. i Tyskland och Estland 1923.

⁹ Neuberg, s 102-28; Snow, s 172-7, 455-7

betarnas ledarskap, men revolutionen skadas aldrig om bondekampen överträffar arbetarnas styrkor.”¹⁰

Mot de många kamrater som demoraliserats och förlorat tron efter kontrarevolutionens vilda attacker i städerna underströk han, att redan 1929 (gm Depressionen) hade kampen mellan de olika imperialisterna (engelska, japanska, amerikanska) och KMTs kamp mot olika krigsherrar kraftigt försvagat kontrarevolutionen. Den revolutionära vågen hade åter börjat växa på landsbygden, och trots tillfälliga bakslag skulle detta uppsving fortsätta. Han menade t o m. att Kina fortare skulle röra sig mot ett verkligt revolutionärt uppsving än Europa. Visserligen var de revolutionära krafterna svagare i Kina ännu. Men kontrarevolutionens krafter var ännu svagare, eftersom deras grund var Kinas efterblivna och bräckliga ekonomiska och sociala struktur. Denna analys överensstämde i mycket med Li Lisans. Men Mao drog andra slutsatser.

Linjen att lägga *huvudvikten vid kampen på landsbygden* betraktade Mao som ett unikt kinesiskt fenomen, och visade på dess speciella betingelser: Kinas *halvkoloniala* karaktär med de många rivaliserande imperialister och förlängt och tilltrasslat krig inom de härskande klasserna (KMTs krig mot olika krigsherrar). I samband med detta en desorganisation av den centrala statsapparaten. Vidare det enorma bondeproblemet: jordhunger, svältarrendena, ockrarna. Allt det här gjorde – och det var unikt för Kina – att en röd armé och röda baser under KKKs ledning kunde existera mitt i de ”vita” områdena. Detta såg Mao som den högsta formen av böndernas kamp under proletariats ledning.

Med ett par få militära attacker kunde Chiang slå till mot stadsarbetarnas samlade styrkor. Betydligt svårare att krossa var spridda baser bland bönderna, p g a. Kinas enorma arealer och usla kommunikationer.¹¹

8. Sovjetrepubliken i Kiangsi

Efter den ”andra vänsteräventyrlighetens” misslyckande 1930 stärktes Maos linje och partiets satsningar på de röda basområdena ökade. Hösten 1931 utropades den första sovjetrepubliken i provinsen Kiangsi i södra Kina. Dess författning proklamerade bl a. konfiskering av godsägarjord, och förpliktade alla kadrer till kroppsarbete. Arbetarorganisationer i de icke-sovjetiska områdena uppmanades att regelbundet sända arbetare till Röda Armén eftersom arméns styrka var beroende av detta.¹²

Sovjetrepubliken i Kiangsi kom att bestå i tre år. Det var under kampen för skapandet av Kiangsi-republiken och de tre år den varade som grunderna för maoismens säregna politiska och militära revolutionära strategi och taktik växte fram. Även om vissa av dem i flera år samtidigt ifrågasattes av partiets ledning. Det var det *utdragna folkkrigets* strategi och taktik och det var den *revolutionära masslinjen*.

Folkkriget innefattade tre huvudmoment

1. Den militära strategin och taktiken

- att lura fienden långt in i basområdet där befolkningens inställning blev en militär kraft: ”Överallt trevar Nationalarmén i mörker medan Röda Armén marscherar i fullt dagsljus”, som en Guomindanggeneral uttryckte det;
- att förena folkgerillans med de reguljära huvudstyrkornas operationer;

¹⁰ *En enda gnista kan tända en präriebrand*. Mao 4, s 124-5

¹¹ Viktiga delar av denna analys återfinns i *ibid*

¹² Karol 1, s 110-2

- att framför allt inrikta sig på att utplåna fiendens effektiva styrka, inte att främst ta en stad eller en ort, d v s, ytterlig *rörlighet*. Den strategiska rörligheten sammanfattade Mao ”Fienden rycker fram, vi drar oss tillbaka; fienden slår läger, vi oroar honom; fienden tröttnar, vi angriper; fienden drar sig tillbaka, vi förföljer”
- att ”ställa en mot tio” strategiskt och att ”ställa tio mot en” taktiskt. D v s. att även om man är totalt sett numerärt underlägsen (”en mot tio”), så splittrar man respektive utnyttjar uppdelning av fiendestyrkan för att förgöra dess delar en och en i attacker där man genom koncentration av trupper gjort sig numerärt överlägsen (”tio mot en”).¹³

2. Skapandet av en folkarmé

Denna utmärktes av principerna att ”partiet har kommandot över geväret och geväret aldrig får tillåtas ta kommandot över partiet”,¹⁴ och att det är en armé som ”kämpar, inte för ett fåtal individers eller en trång klicks privata intressen utan för de breda massornas och hela nationens intressen”.¹⁵

Folkarmén måste alltså förena politisk och militär kamp. En stor del av Folkarméns verksamhet var inriktad på massarbete: propagera bland massorna, organisera dem både politiskt och militärt, beväpna dem och hjälpa till att upprätta revolutionär politisk makt, bidra till skapandet av partiorganisationer i befriade områden. Folkarmén var också en politisk förtrupp. Liksom partiet strävade den efter de intimaste och starkaste band med massorna – men utan att sammansmälta med dem och identifiera sig med deras aktuella önskningsar. Ty det skulle ha gjort det omöjligt att bekämpa den efterblivenhet som rådde bland massorna. Partiet och folkarmén hade också att förverkliga det frånvarande och passiva proletariats ledarskap.

Dessa uppgifter löste det inte utan vidare. Mao Zedong har eftertryckligt visat på svårigheterna att skapa en sådan armé när i början inslaget av småborgerliga skikt (bönder och hantverkare) och rena trasproletärer (vagabonder, luffare och f d rövare) var så överväldigande stort. I en resolution i slutet på 1929 angavs en rad avvikelser som denna sociala bas medförde:

- Militarism, d v s, oförmåga att förbinda den militära kampen med politisk kamp och massarbete. Denna tendens skulle om den finge utvecklas leda till arméns skiljande från massorna, undergräva det proletära ledarskapet och medföra krigshermentalitet.*
- Rövarbands-mentalitet, som bl a. yttrade sig i försummelse att bygga upp basområden och upprätta politisk makt.
- Individualism och undermålig disciplin.¹⁶

Det krävdes intensivt skolningsarbete från partiets sida och systematiska ansträngningar att förstärka armén med kamperfarna arbetare och bönder innan dessa svårigheter kunde övervinnas och de ursprungligen vildvuxna röda styrkorna blev en verklig folkarmé.

3. Massmobilisering – politiskt, militärt och ekonomiskt

Detta var den avgörande punkten. Militärt innebar den väpnandet av hela folket:

”... menar vi, när vi talar om folket inom basområdet som en faktor, att vi har ett väpnat folk. Detta är

¹³ Citat i Schram, s 161

¹⁴ *Problem rörande krig och strategi*. Mao 5, s 218

¹⁵ *Folkets armé*. Mao 1, s 92

* Det är just en sådan militaristisk avvikelse som präglar den kubanska teorin, och lett till en sådan lång rad misslyckanden i Latinamerika, däribland Guevaras eget. Och senast Tupamaros, Uruguay.

¹⁶ *Om korrigering av felaktiga idéer i partiet*. Mao 4, s 107-17

huvudskälet till att fienden fruktar att närma sig vårt basområde.”¹⁷

Politiskt innebar den skapandet av bondeföreningar, främst av fattigbönder, och omvandlandet av dessa till bysovjeter.

Ekonomiskt innebar den jordreform.

Masslinjen var en del av folkkriget. Jordreformerna skedde genom *direkta massaktioner*:

”Att genomföra dessa uppgifter blott och bart genom insats av de fåtaliga sovjetjänstemännen innebär en risk för att man dämpar massornas stridslust.”¹⁸

Detta hade varit Maos linje alltsedan 1927, något som då inte bara KMT utan även majoriteten av partiledarna i KKP motsatte sig – de var inte beredda att förlita sig på böndernas ”oordnade aktioner”. Masslinjen uttrycktes mycket klart i jordbekräftelserörelsen 1933, en massmobilisering som skulle bekräfta de tidigare jordreformerna. Enligt Mao räckte det inte med dessa. De hade bara ryckt undan grunden för godsägarnas direkta ekonomiska makt. De f. d. godsägarna hade fortfarande en så stark prestige och ett sådant kulturellt övertag, att de ofta lyckats ta ledningen i massorganisationerna. Mot detta måste de fattiga böndernas klasskamp befördras, så att de väcktes till insikt om sina sanna intressen. Det var en i lika hög grad politisk som ekonomisk process, i vilken de härskande klassernas makt över tradition och vanebildning började brytas. Mao har beskrivit vad som hände i ett mönsterdistrikt:

”Under 55 dagar har massorna i hela distriktet befunnit sig i rörelse. De feodala kvarlevorna har utrotats radikalt. Under loppet av denna våg av bekräftelserörelse uppdagades mer än trehundra godsägare- och storbondefamiljer, tolv kontrarevolutionära individer, av bönderna kallade ”dåliga tigrar”, sköts och den kontrarevolutionära verksamheten undertrycktes.”¹⁹

Att det aktuella läget ständigt måste begrundas och ifrågasättas, massorna på nytt mobiliseras för att förhindra utsugarklassernas återkomst är en av maoismens genuint revolutionära särdrag som präglade Kinas utveckling. Kulturrevolutionen t. ex, var just en sådan massmobilisering mot tendenserna till förborgerligande. Kiangsi-sovjeten utvecklade också ett annat av masslinjens element: kadrenas deltagande i produktivt arbete.

Kiangsi-sovjetens hela existens var fylld av militär kamp. Från december 1930 till sommaren 1931 startade Chiang tre stora omringningsfälttåg, det sista med tio-dubbelt överlägsna styrkor. Samtliga slogs tillbaka, just genom användande av Maos folkkrigsprinciper.

9. Komintern och den tredje vänsteravvikelsen

Kominterns skadliga ingripanden i KKPs politik var ännu inte slut. Hösten 1931 lyckades en grupp studenter, de ”28 bolsjevikerna” (bl. a. Wang Ming) som de ironiskt kallades, med hjälp av Kominterns utsände agent ta ledningen i partiet. De hade inga särskilda politiska eller militära erfarenheter, men de hade studerat i Moskva och omfattade Kominterns analys. (Detta var under den s.k. ultravänsterperioden 1928-35 i Kominterns historia). Enligt denna stod kapitalismen för sitt fullständiga och snabba sammanbrott och Komintern räknade med en snabb seger även i Kina.

Mao som räknade med utdraget krig anklagades för ”gerillaism” och de ”28 bolsjevikerna” förde fram slagord i stil med: ”Ta de viktigaste städerna”, ”Låt inte fienden komma oss inpå livet”.²⁰ Detta stred både mot Maos strategiska och taktiska principer. 1932 hade Mao Zedong förlorat allt

¹⁷ *Folkkriget*. Mao 1, s 84

¹⁸ Mao Zedong, citat i Schram

¹⁹ *ibid*, s 171

²⁰ citat i *ibid*, s 162

inflytande över Röda Armén, som övergick till stelbent, konventionellt försvar av de befriade områdena. Detta förenades med vänstersektierism gentemot tänkbara allierade.

1931 hade Japan börjat invadera Kina. Angreppet trappades upp under de följande åren. Men KMT-bourgeoisien, en gång nationell och antiimperialistisk, hade svängt så fullständigt att den föredrog att låta de japanska imperialisterna tränga in i landet, framför att avbryta kampen mot kommunisterna. En nationalistisk KMT-general gjorde revolt mot denna undfallenhet och krävde försvar mot Japan. KKP:s ledning åsåg passivt hur Chiang krossade upproret. Detta harmonierade väl med Kominterns allmänna vänsterism, enligt vilken de hårdaste slagen skulle riktas mot reformisterna och mellangrupperna.²¹

Det femte omringningsfälttåget slogs emellertid tillbaka. Det sjätte omringningsfälttåget – som leddes av tyska rådgivare tillämpade emellertid en ny taktik, som gick ut på systematiskt inringande och utsvältande av basområdena, med hjälp av blockhus, taggtråd, m m. KKP fortsatte att tillämpa sitt statiska ställningskrig (ansvaret för detta hade också Kominternagenten Otto Braun). Det ledde till katastrof. Hela basområdet föll i händerna på KMT.

Detta var en kritisk tid för maoismens grundläggande antagande: förlängt dödläge mellan den besegrade revolutionen i städerna och en förlamad kontrarevolution. Med andra ord ostadig jämvikt mellan de imperialistiska makterna, splittring inom de härskande klasserna, passiv arbetarklass. Nu föreföll det som om kontrarevolutionen gett prov på överlägsen styrka. Samtidigt aktiverades arbetarklassen i våldsamma strejker och demonstrationer – men utan ledning och organisation besegrades den gång på gång. Ty kommunisterna hade varit grundliga i sitt uttåg ur städerna.

Det som räddade kommunismen i Kina var dess hjältemodiga beslut att överleva och kämpa – och Japans invasion.

10. Den antijapanska befrielsekampen

För att undvika total förintelse beslöt KKP att uppge alla områden i Kiangsi i söder och förflytta sig till ett område som dels låg utom räckhåll för Chiang, dels låg centralt för upptagande av kamp mot den japanska imperialismen.

Den Långa Marschen anträdde. Det är en av krigshistoriens allra största bedrifter: 800 mil under ständig kamp mot Chiangs trupper eller fientliga minoritetsfolk, genom snötäckta pass, över väldiga floder, genom fruktansvärda träskområden. Det tog ett år att komma fram till den nordvästliga provinsen Yenan, där det nya röda basområdet upprättades.

100 000 anträdde marschen, endast några tiotusental överlevde. Men det var en fast sammansvetsad, härdad och oerhört beslutsam elit av revolutionärer. Den kollektiva upplevelsen av Den Långa Marschens fruktansvärda umbäranden och därefter de tio åren i Yenans grottor gav det kinesiska ledarskapet en oerhörd sammanhållning och stabilitet som först Kulturrevolutionen bröt sönder.

Mitt under Den Långa Marschen valdes Mao till ordförande. Efter detta har KKP alltid hävdat sin självständighet gentemot SUKP. Det långvariga revolutionära kriget efterträddes nu av ett lika långt nationellt krig mot Japan. 1937 gick Japan till angrepp mot Kina i stor skala. KKP gick i enhetsfront med KMT och sökte mobilisera alla klasser för kriget. Den radikala jord-reformrörelsen avbröts och man nöjde sig med att sänka arrendena. KKP gjorde alltså vissa eftergifter för

²¹ I Tyskland, t ex, var det för kommunisterna socialdemokraterna, "socialfascisterna" och inte nazisterna som var huvudfienden. (Om denna politik och dess katastrofala följder, se *KOMMUNIST* 11)

den nationella kampens skull. Men till skillnad från förra gången uppgav KKP inte det minsta av sin självständighet eller sina självständiga maktresurser.

Det var ingen särskilt vänskaplig enhetsfront. KMT såg med oro hur kommunisterna genom folkkriget blev den enda verkliga maktfaktorn bakom japanernas linjer. Från 1937 till 1945 växte Röda Armén från 50.000 till 500.000 och partiet ökade sin kader från 40.000 till 1.200.000.

Efter rena militära sammanstötningar mellan Röda Armén och KMT 1940-41 upphörde allt verkligt samarbete. Kommunisterna fick fria händer i det ockuperade området norr om Gula Floden, medan dess inflytande i södra Kina var ytterst obetydligt. Chiang tog varken politiskt eller militärt upp kampen mot Japan. Han sparade sin armé för den kommande kraftmätningen med kommunisterna. När kriget var slut hade han 4 miljoner man, väl utrustade med amerikanska vapen, och ett stort flygvapen. Så långt hade alltså denne ”nationalist” gått, som Stalin fortfarande efter Andra Imperialistiska Omfördelningskriget, såg som en ”antiimperialistisk allierad” i Asien!!!

Det var alltså kommunisterna som bar bördan av kampens ledning och organisering. Det var en oerhört grym kamp. 1941 införde Japan ”tre-i-allt”-politiken: bränn allt, döda allt, plundra allt. Befolkningen i de röda områdena minskade från 44 till 25 miljoner! Men Japans grymheter sporrade kommunisterna till ännu större ansträngningar. De ställde sig i spetsen för den väldiga nationella flodvåg som allt kraftigare svepte fram över Kina, i takt med att den japanska imperialismens brutalitet och barbari tilltog. Redan 1935 hade studenter i Kina demonstrerat mot KMTs passivitet mot den japanska imperialismen. Nu begav de sig i tusental till den röda huvudstaden i Yenan. Kommunisterna blev ledare för hela folket, de förkroppsligade det kämpande kinesiska folkets hela hjältemod, lidande och självupppoffring. Medan KMT, trots sina väldiga militära maktresurser, sjönk allt djupare i ett moras av korrupktion, moraliskt förfall, ekonomiskt vanstyre, godsägarvälde och nattsvart reaktion. När japanerna kastats ut 1945 var därför kraftförhållandet mellan KKP och KMT helt annat än det varit i mitten på 30-talet.

11. Yenan-åren och den kinesiska kommunismens särprägel

Denna tid fick mycket stor betydelse för den kinesiska kommunismens utformning. Ekonomiskt var Yenan en efterbliven provins även för kinesiska förhållanden. Till detta kom den hårda japanska blockaden mot de befriade områdena. För att öka produktionen uppmuntrade KKP bönderna att skapa brigader för ömsesidig hjälp. Armé- och partikadrerna deltog regelbundet i jordbruksarbetet. De kollektiva dragen i produktionen stärktes av att all industriell verksamhet som startades skedde på kooperativ basis. Efterblivenheten i Yenan motverkades också i viss mån av strömmen av arbetare och studenter dit från de av japanerna ockuperade storstäderna.

Föreningen av efterblivet och progressivt i Yenan präglade maoismen, gav den dess sammanfattning av progressivt och efterblivet.

Å ena sidan utvecklades masslinjen och tonvikten på praktiken. Mao uttryckte 1943 masslinjen i partiets arbete:

”Allt korrekt ledarskap i allt vårt partis praktiska arbete är med nödvändighet ”från massorna till massorna”. Detta betyder: ta massornas idéer (spridda och osystematiska idéer) och koncentrera dem (förvandla dem till koncentrerade och systematiska idéer genom studier), gå sedan till massorna och propagera och förklara dessa idéer tills massorna omfattar dem som sina egna, håller fast vid dem, omsätter dem i handling och på så sätt prövar idéernas riktighet. Koncentrera sedan ännu en gång idéerna från massorna och gå ännu en gång till massorna, så att idéerna fasthålls och genomförs. Och så

vidare . . . ”²²

Och 1949 om masslinjen i det kulturella arbetet:

”Allt arbete som görs för massorna måste utgå från deras behov och inte från någon individs önskan hur goda avsikter denne än har . . . Vi bör inte genomföra förändringar förrän största delen av massorna genom vårt arbete har blivit medvetna om behovet och är villiga och beslutna att genomföra dem. . Det är två principer här: den ena är massornas verkliga behov, snarare än vad vi föreställer oss att de behöver, och den andra är önskingarna hos massorna som måste bestämma sig själva i stället för att vi bestämmer åt dem.”²³

Av avgörande betydelse för att detta inte skulle bli fraser var utvecklandet av *jämlikheten* och *kollektivismen*, i ekonomi och arbetsstil, samt *kadrernas deltagande i produktionen*. Hela tiden kämpade man mot delningen manuellt/intellektuellt arbete. De intellektuella som strömmade till omskolades. Till en början gjordes detta kanske inte så mycket av ideologiska skäl utan av enkelt nödvång. Utan omskolning hade de nämligen varit värdelösa i Yenan och det hade uppstått en farlig klyfta till de enkla bondemassorna.

Vidare var Mao och hela den ledande kadern i Yenan (medan en stor del av bolsjevikernas politiska ledare under en mycket stor del av den revolutionära kampen tvangs att leva i emigration). De tillbringade tio år bland de fattigaste bönderna, gömda i bergen tillsammans med partisanerna, sovande i grottorna, kämpande, marscherande, svältande tillsammans i en armé där blott helt obetydlig åtskillnad mellan officerare och manskap tilläts.

Å *andra sidan* förstärktes de icke-proletära krafterna i Kina på ett avgörande sätt. Det återuppvaknande i städerna som skedde i mitten på 30-talet bröts sönder av den japanska invasionen. De japanska imperialisterna monterade ner industrin längs hela kusten och utplånade därmed nästan hela den lilla arbetarklassen. Revolutionen blev helt landsbygdsbaserad – till skillnad från både de albanska och vietnamesiska revolutionerna (FNL t ex, har stark förankring i arbetarklassen i södra Vietnam). Den kinesiska revolutionen har inte undgått att påverkas av detta.

Som vi ovan påpekat hade KKP från början varit det enda revolutionära partiet. Tämmligen snart antog det stalinismens monolitiska fasad.* Detta var naturligt. Kraven på ledningen att inte falla offer för landsbygdens efterblivenhet och nödvändigheten av sträng militär disciplin för att stå emot Chiangs inringning tillät inget annat. Monolitismen i KKP var en produkt av den revolutionära kampens hårda villkor.

KKP-ledningens slutenhet utåt (mot massorna) och inåt (mot medlemsmassan) är emellertid något som blivit bestående.

Ett annat bestående drag av efterblivenhet som Yenan-åren präglade in i KKP var tendenser till nationell inskränkthet. KKP utkämpade en väldig revolutionär kamp i ett jättelikt land. Men det kämpade praktiskt taget ensamt, utan stöd, och med mycket sparsamma kontakter med yttervärlden. Och det kämpade en kamp där nationalismen spelade en mycket stor roll både i partiet och hos de massor det ledde.

Nationalismen hade emellertid också positiva sidor. Förutom sin mobiliserande potential medförde den det kinesiska partiets praktiska självständighetsförklaring gentemot stalinismen (under bibehållande av trogenhet utåt), till förmån för en självständig marxism – dock inte öppen

²² Några frågor rörande metoderna för ledningen. Mao 6, s 117

²³ Enhetsfronten i kulturarbetet. Mao 6, s 179-80

* *Monolitism* innebär undertryckande av alla fraktioner, att motsättningar inte förs ut och att ledningen behåller sina kontroverser inom sin egen krets.

marxistisk kamp, utan snarare upprättande av en ny ortodoxi och begynnande egen personkult. 1945 skrevs Mao Zedongs-tänkande in i partiets författning som en av KKP's grundvalar.

12. Den avgörande striden

Knappt hade kampen mot Japan upphört förrän fientligheterna med KMT åter började. Försöken att skapa en koalitionsregering mellan KKP och KMT misslyckades. Till skillnad från kommunistpartierna i Italien och Frankrike vägrade KKP att avvärpa sina styrkor och underordna sig KMT. I stället tog man itu med en omfattande jordreform uppmuntrad till detta av böndernas spontana aktioner. Därmed var kriget i full gång. Men Chiangs fyra miljoners armé massivt uppbackad av USA-imperialismen visade sig sannerligen vara en papperstiger, som föll sönder inifrån. Efter tre års krig var den helt krossad och resterna skeppades över till Taiwan.

B. Den kinesiska revolutionens egenart

1. Betingelserna för socialistisk revolution i Kina 1949.

Det var ingen socialistisk revolution i Kina 1949. Inga arbetarmaktorgan, (t ex. sovjeter) upprättades. Städerna var i det närmaste politiskt döda när Folkets Befrielsearmé erövrade dem 1948-49, även om naturligtvis den lilla arbetarklass som fanns stödde KKP. Det var inte arbetarmilis utan bondsoldater som stod på vakt i det befriade Shanghai, den stad som en gång varit den kinesiska arbetarrörelsens hjärta och hjärna.

1949 segrade en *landsbygdsbaserad rörelse, ingen proletär revolution.*

Och KKP's bondearméer hade från mitten på 40-talet, när KMT-regeringens moraliska, politiska och ekonomiska bankrutt var uppenbar, stöd av större delen av den nationella bourgeoisie och de borgerliga intellektuella.

1949 – det var en nationell, antiimperialistisk, antifeodal revolution. KKP företrädde ingenting mindre än möjligheten att ge fritt spelrum åt de produktivkrafter som så länge bundits av feodala och imperialistiska krafter. Det företrädde den modernisering av det kinesiska samhället som KMT aldrig förmått genomföra.

Varför utvecklades då denna nationella revolution, där arbetarklassen i så hög grad var frånvarande, till en socialistisk revolution?

Visst fanns där ett revolutionärt kommunistiskt parti, som var Kinas obestridda ledare. Men dess förankring var huvudsakligen bland bönderna, och dess kader var till sin majoritet bönder. Sedan 1930 hade det nästan helt och hållet kämpat på landsbygden. Hur kom det sig att det inte blivit ett borgerligt bondeparti med blott socialistisk fraseologi?

1/ För det första måste vi komma ihåg att KKP aldrig uppslukats av bönderna. Det betraktade sig som och var arvtagare till 20-talets proletära revolutionära våg. Dess ledande kader hade nästan alla skolats i 20-talets arbetarklasskamp i städerna. De hade aldrig förlorat sitt socialistiska perspektiv. Även under den socialt sett mycket återhållsamma tiden 1937-45 hade bl a. Mao i otvetydiga ordalag klargjort partiets socialistiska målsättning.²⁴

2/ Partiets förankring var inte "bondeförankring" i största allmänhet. Det gjorde en noggrann klassanalys och dess linje (med undantag för perioden av nationell allians 1937-45) var att mobilisera främst de fattiga bönderna i klasskamp mot sina exploatörer, att befordra direkta

²⁴ Om nydemokrati. Mao 5, s 326-34

massaktioner. Denna radikala massrörelsepraktik spelade en stor roll också för partiets perspektiv. Ty i revolutionära bonderörelser finns ”två själar” (Lenin). Där utvecklas spontant inte bara den fattige bondens dröm om egen jord och privat småproduktion, utan också en annan sida: en utopisk kommunism, som drömmer om jämlikhet och jordbrukande gemenskap. (I de antifeodala bonderörelserna i Tyskland på 1500-talet t ex. framträdde den utopiske revolutionäre kommunisten Thomas Münzer med ett relativt starkt stöd).

Maoismen tog fasta på just denna sida och sökte omvandla den i medveten kollektivism. Redan 1945, då kriget mot Japan knappast slutat angav Mao det som en viktig uppgift att så mycket som möjligt sprida de kooperativa lag för ömsesidig hjälp – med bibehållande av böndernas privatägande av jorden – som redan var vanliga i de befriade områdena.²⁵

Den utopiska bonde-kommunismen kan bli ytterligt långtgående i sina jämlikhetskrav. Så fick KKP:s ledning när jordreformen inleddes 1946 inte bara kämpa mot dem som ville försoning med rikebönderna utan också mot den s k. fattigbonde- och daglönarlinjen. Dess program var att de fattiga bönderna och daglönarna skulle ta all jord, och de skilde inte klart mellan godsägare, rikebönder och mellanbönder utan exproprierade alla. De hotade därmed allvarligt revolutionens klassallianser och jordbruksproduktionen. Partiet kunde dock relativt snabbt rätta till dessa avvikelser. Mao fick understryka att masslinjen ju *inte* var lika med slogan: ”Gör allting som massorna vill ha det gjort.

”... Partiet måste alltid göra *en vetenskaplig analys* och inte följa alla massornas idéer: ”... Partiet måste leda massorna att med hänsyn till omständigheterna genomföra alla deras riktiga idéer och uppfostra dem att korrigera varje felaktig idé som de kan hysa. Och han kritiserade dem som ”bara underströk att partiet skulle genomföra massornas idéer, men försummade punkten att partiet också skulle uppfostra och leda massorna.”²⁶

Masslinjen här var inte en enkel identifikation med massornas aktuella önskningsar – något som kunnat urarta i grövsta opportunism – utan bar på en dialektisk spänning mellan massor och parti.

3/ Vidare hade Mao redan på 20-talet slagit fast att borgerlig utveckling var omöjlig i Kina p g a imperialismens förtryck. Denna linje stod de kinesiska kommunisterna fast vid genom de följande åren.

Och mitt under det nationella kriget mot Japan ställer Mao frågan:

”Vart går Kina? . . . Är inte en väg till ett kapitalistiskt samhälle under borgerlig diktatur möjlig? Visst, detta var den gamla väg som den europeiska och amerikanska bourgeoisien tog, men oavsett om man tycker om det eller inte tillåter varken den internationella eller den inrikespolitiska situationen Kina att gå samma väg.”²⁷

Imperialismen tillät inte en självständig kapitalistisk utveckling i Kina, och de i befrielsekampen mobiliserade massorna tillät inte återinförandet av kapitalistiskt utsugarvälde. Eftersom KKP eftersträvade ett modernt enhetligt, industrialiserat och oberoende Kina måste det gå in för att skapa en kollektivistisk ekonomi. (Att denna inte utvecklats till någon form av statskapitalism typ Algeriet beror i sin tur på KKP:s existens med dess massförankring, ideologi och politiska linje, på massornas mobilisering och på traditionen av revolutionära massrörelser.)

4/ Slutligen spelade utrikespolitiska förhållanden in. KKP hade alltid räknat sin revolution – trots att dess första fas måste vara nationellt-borgerlig – som en del av den proletära världsrevolutionen.

²⁵ Om koalitionsregering. Mao 6, s 240-1

²⁶ Tal vid kaderkonferens i befriade området Shansi-Suiyuan. Mao 7, s 248

²⁷ Om nydemokrati. Mao 5, 340

Alliansen med Sovjet var alltid självklar för dem. Den befästes av USA-imperialismens oförblommerade stöd till KMT-reaktionärerna och dess angreppskrig i Korea 1950-53, då också Kina utsattes för ständiga angreppshot. Denna allians stärkte kraftigt de kollektivistiska inslagen i politik och ekonomi.

Tillsammans möjliggjorde dessa fyra faktorer att KKP kunde ”ersätta” proletarietets roll. Trots frånvaron av en aktiv arbetarklass kunde det utveckla den nationella revolutionen i socialistisk riktning. Att denna frånvaro ändå påverkat den kinesiska revolutionen och givit den dess specifika drag av efterblivenhet mitt i all dess väldiga landvinningar ska vi se senare.

2. *Oavbruten revolution*

Konkret gick denna utveckling i två stadier, det nydemokratiska och det socialistiska.²⁸

Nydemokratien var ett förbund av arbetare, bönder småbourgeoisie och delar av den nationella bourgeoisien. Den stod under arbetarklassens ledning (d v s. konkret KKP:s ledning, som företrädde arbetarklassens historiska intressen), och baserad på det grundläggande förbundet arbetarebönder. Det var folkets antifeodala antiimperialistiska diktatur riktad mot imperialismens hejdukar godsägarna, kompradorbourgeoisien* och deras politiska representanter.

Nydemokratiens uppgift var att återuppbygga landet efter krigets förstörelse, samt att skapa de ekonomiska och klassmässiga förutsättningarna för socialistisk seger. Detta innebar:

att nationalisera monopolistiska och mycket stora företag, så att dessa statliga företag blev ledande i ekonomin; dock inte *avskaffa* privatkapitalismen, endast reglera den, ty f n. var delar av den nationella bourgeoisien en viktig allierad.

att genomföra jordreformer: jorden åt dem som brukar den

att bygga upp arbetarklassens styrka så att den kunde få kraft att genomföra socialismen. Så fort KKP intagit städerna satte man igång med att grunda fackföreningar och vidta åtgärder för att höja arbetarnas levnadsstandard.

De två faserna: nydemokratien och den socialistiska fasen var för Mao inte skilda på ett mekaniskt, statiskt sätt. Som vi sett överskred nydemokratien helt klart en borgerlig fas i egentlig mening. Maos teori var dynamisk och innebar i själva verket en *oavbruten revolution*. Redan 1949 slog Mao fast nödvändigheten av att påbörja uppfostringsarbete av den nationella bourgeoisien redan i den nydemokratiska fasen. Han klarlade att övergången till socialism berodde på förbundet arbetare-bönder. Detta måste ovillkorligen upprätthållas. Men inte genom knäfall för böndernas spontana strävanden:

”Det splittrade, individuella jordbruket ... kan och måste ledas försiktigt, steg för steg, men ändå aktivt för att utvecklas mot modernisering och kollektivisering; föreställningen att det kan lämnas att gå sin egen väg är felaktig. Det är nödvändigt att organisera producent-konsument- och kreditkooperativ ... ”
29

Åter klargjorde alltså Mao att masslinjen inte har något gemensamt med opportunistiskt knäfall för massornas spontana strävanden.

²⁸ *Om nydemokrati*. Mao 5; *Om koalitionsregering*. Mao 6; *Rapport till andra plenarsammanträdet med Kinas kommunistiska partis sjunde centralkommitté*. Mao 7; *Om folkets demokratiska diktatur*. Mao 8

* *Kompradorbourgeoisin* – den del av bourgeoisien som är direkt uppknuten till imperialismen. Den har uppkommit som en följd av den imperialistiska ”arbetsfördelningen”. Många kompradorer är direkt knutna till de imperialistiska bolagen, andra är exportörer, importörer och företagare i varudistributionen.

²⁹ *Rapport till andra...* Mao 7, s 395

Till skillnad från SU har KKP lyckats upprätthålla förbundet arbetare-bönder under hela det socialistiska uppbygget, vilket varit av mycket stor betydelse för den kinesiska revolutionens landvinningar.

Mycket av den kinesiska utvecklingen är föredömligt för hela den koloniala och nykoloniala världen. Det är:

- dess allians av arbetare, bönder, små- och nationell borgerlighet i ett nydemokratiskt stadium,
- dess oavbrutna revolution från detta stadium, utan några konstlade barriärer till det socialistiska,
- dess hela tiden fasta förbund arbetare-bönder,
- dess masslinje

Kinesiska revolutionen

Den representerar ett avgörande framsteg i förhållande till stalinismen/revisionismens statiska och mekaniska stadieteori där ledningen av det borgerliga stadiet mestadels i praktiken läggs i bourgeoisins händer (Som vi ovan såg var det Stalins politik i Kina 1925-27.)

Men *också* mot trotskismens ”permanent revolution”, som vill *hoppa över* alla mellanliggande stadier och direkt inleda den socialistiska revolutionen, hur efterblivet landet än är, och som mekaniskt underordnar och avspjälkar alla de klasser som deltagit i den antiimperialistiska kampen. (Se vidare kritiken av denna teori i bilagan.)

3. Villkoren för det socialistiska uppbygget i Kina 1949 i förhållande till SU på 20-talet

I en rad avseenden hade KKP det bättre förspant än bolsjevikerna.

1/ Till skillnad från Sovjet var Kina inte isolerat under den första, viktiga uppbyggnadsfasen. Det skyddades av den sovjetiska stormakten ända fram till i början på 60-talet. Dessutom fick Kina fram till 1960 tekniskt och ekonomiskt bistånd från Sovjet.

2/ De kinesiska kommunisterna hade sitt inbördeskrig bakom sig när de utropade Folkrepubliken. Den långa kampen hade givit dem ovärderlig erfarenhet inte bara av kamp utan också av uppbygge. Med KKP:s maktövertagande återställdes fred, ordning och enhet och påbörjades återuppbyggnad i landet. Regimens första år kännetecknades av ett tilltagande förtroende från de flesta samhällsklassers sida gentemot partiet.

I Ryssland däremot följdes revolutionen av tre års ytterligt förödande inbördeskrig. Revolutionen förde inte med sig fred och uppbygge utan krig, förstörelse, nöd. De första åren innebar så en tilltagande besvikelse för massorna. Bolsjevikernas förhållande till samtliga samhällsklasser skärptes. Redan efter några år vid makten hade bolsjevikpartiet en farlig förtroendeklyfta mellan sig och massorna.

3/ KKP har haft möjlighet att på ett tidigt stadium lära av andra försök att bygga socialismen. Det är t ex. ingen slump att Maos viktiga tal ”Om rätta sättet att lösa motsättningar inom folket” hölls under direkt intryck av den öppna revisionismens maktövertagande i Sovjet och upproren i Östeuropa, och att det var efter dessa erfarenheter Mao formulerade sin ”modell” för socialistiskt ekonomiskt uppbygge.

4/ Slutligen spelade den djupa förankringen hos bönderna och de goda förbindelserna med delar av den nationella bourgeoisien en viktig roll. Främst det ekonomiska uppbygget kunde ske med

oerhört mycket mindre sociala påfrestningar än det sovjetiska. I Ryssland var borgarna utpräglat aggressiva och fientliga mot den nya regimen. De flesta lämnade landet.

Men den kinesiska revolutionen hade också att kämpa mot starkt ogynnsamma faktorer:

- Arbetarklassens obetydlighet och passivitet vid Befrielsen har vi redan berört.
- Vidare ägde den kinesiska revolutionen rum i en betydligt mer outvecklad miljö än den ryska. Uråldrig ekonomisk struktur, social orörlighet, envetna rester av stamtänkande och klankulturer som visade sig ytterst svårutrotade, gamla despotiska kulturer och vidskepelser. Allt detta gjorde den kinesiska revolutionen mödosam och svår och påverkade dess styrelsemetoder och ideologi.
- Det utdragna inbördes- och befrielsekriget hade också härjat Kinas ekonomi. Brukningsmetoderna i jordbruket hade blivit ännu mer primitiva och ineffektiva. T ex. hade järn praktiskt taget försvunnit från landsbygden. Den för det kinesiska jordbruket så viktiga konstbevattningen var svårt skadad då dammarna och kanalerna förfallit.

Den tunga industrin hade nästan helt upphört att existera, och även textilindustrins produktion var ytterligt låg. Det var på en socialt och ekonomiskt ytterligt låg nivå den kinesiska revolutionen hade att starta.

C. Under inflytande från Sovjetunionen

1. Återuppbyggnad och politisk konsolidering.

De första åren efter Befrielsen 1949 utmärktes av ansträngningarna att få ekonomin på fötter, att stoppa den häftiga inflationen och höja jordbruksproduktionen till förkrignivå, samt lägga grunden för en långtidsplanering. (Någon omfattande socialisering skedde alltså inte under denna tid.) Dessa uppgifter hade lösts redan 1952.

Genom en rad kampanjer stabiliserade KKP sitt herravälde. Dessa kampanjer skärptes betydligt genom USA-imperialismens angreppskrig i Korea:

- *Kampanjen mot kontrarevolutionärer.* Genom en omfattande massterror utplånades kontrarevolutionära grupper och strömningar fullständigt. Kontrarevolutionärer anklagades och avrättades vid väldiga massmöten överallt i Kina. Mellan två och tre miljoner beräknas ha likviderats, och en avsevärd mängd placerats i arbetsläger.
- *”De Tre Anti”-kampanjen* (mot korruption, slöseri och byråkrati) sattes in mot statsbyråkrater och partikadrer som förfallit i städerna.
- *”De Fem Anti”-kampanjen* (mot mutor, skattesmitning, bedrägeri, m m.) disciplinerade den nationella bourgeoisien, berövade dem deras oberoende maktställning och medförde en första omformning av deras tankeliv, så att de förbereddes för sina framtida uppgifter inom den förstatligade industrin.
- *”Tankereformrörelsen”* bland de intellektuella. Liksom de två föregående kampanjerna syftade den inte till likvidering utan till omskolning och omformning genom övertalning och masspåverkan.

En särskild roll i detta sammanhang intar den väldiga jord-fördelningsrörelsen, där elementen av masspontanitet var mycket starkare. (Se nedan avsnitt ”Kollektiviseringen i Kina”)

Under denna tid skedde en viss karaktärsförändring i partiet. I de stora städerna och i de stora områdena söder om Yangtse-floden hade kommunisterna varit ett litet fåtal före Befrielsen. För att med en kader på mindre än två miljoner klara av att styra det väldiga Kina var man tvungen att

använda borgerliga tekniker, administratörer o s v. under partikontroll såväl i den statliga förvaltningen som inom ekonomin. Tillsammans med bristen på förankring i stora delar av landet stärkte denna övervakningsroll de autoritära böjelser, som vid sidan om masslinjen alltid funnits i partiet med dess mer än 20-åriga tradition av monolitism, militär disciplin och krav på sträng lydnad. Masslinjen trängdes tillbaka för patriarkaliska metoder och krav på obönhörlig lydnad.

Sammantaget innebar dessa förhållanden att en god grogrund på nytt skapades för det sovjetstalinistiska inflytandet.

2. Industrialisering efter sovjetisk modell³⁰

Det sovjetiska inflytandet slog klart igenom i den första femårsplanen 1953-57, särskilt i industrialiseringens karaktär. Den stalinistiska industrialiseringsmodellen präglades av borgerlig arbetsdelning, särskilt mellan manuellt och intellektuellt arbete, av hierarkiskt* uppbyggda företag och centralplanering och av ett strängt underordnande av arbetarnas alla behov under ackumuleringen. Den var frukten av det sovjetiska samhällets efterblivenhet. Men också av den ryska arbetarklassens apati, splittring och underkastelse under en självtillräcklig och autoritär partiapparat. Denna apparat var bemängd med åtskilliga småborgerliga element. Den kunde endast på ett förvridet sätt företräda arbetarklassens intressen. Denna förvridning gav industrialiseringen dess karaktär; samtidigt som just denna karaktär ökade förvridningen i ytterligt hög grad.

I Kina rådde i början på 50-talet *delvis* en liknande efterblivenhet (fastän av helt andra orsaker). Här fanns som vi sett absolut ingen aktiv arbetarklass som kunnat ta upp kampen mot arbetsdelningen och den borgerliga hierarkin i produktionsförhållandena. Här gällde det att först *skapa* en arbetarklass.

Detta tillsammans med KKP:s allmänna karaktär vid denna tid och påverkan från sovjetstalinismen ledde till, att Sovjets industrialisering sågs som en förebild. Inflytandet från Sovjet förstärktes ytterligare av den sovjetiska hjälpen och närvaron av tusentals sovjetiska experter i Kina.

Därför kom första femårsplanen att innebära en intensiv satsning på industrin och då främst den tunga industrin. Jordbruket fick bara 7,5% av investeringarna. Av industriinvesteringarna gick 89% till den tunga industrin. Det industriella uppbygget var mycket centraliserat. Man satsade på stora kapitalintensiva enheter med avancerad teknologi. Ett omfattande system av materiella incitament (bonus, premier, m m.) infördes. Löneskillnaderna mellan å ena sidan den teknisk-ekonomiska eliten och fackarbetarna, å andra sidan massan av arbetare och bönder växte.

Till skillnad från Sovjet innebar dock inte ens under den här perioden industrialiseringen en sänkning av massornas levnadsstandard. Jordbruket avpressades till skillnad från Sovjet inte en så stor tribut att dess utveckling undergrävdes. Dock infördes ett obligatoriskt leveranssystem 1953 som innebar stora och för jordbruket ganska betungande statliga uppköp.

3. Utbildningssystemet

Under den första perioden efter Befrielsen försökte KKP införa skolor av ny typ. Grundvalen var ”nödvändigheten för det arbetande folket att bemäktiga sig vetenskapen, tekniken och kulturen” och ”att skapa intellektuella av ny typ, som tillhör arbetarklassen”.³¹

³⁰ Begreppet industrialiseringsmodell förs fram av Ch. Bettelheim i en diskussion om skillnaderna mellan Sovjetunionens och Kinas industrialisering. Se Bettelheim 2

* Hierarki – organisation med strängt graderad rangskala.

³¹ Citerat efter Maccio, s 75

I och med första femårsplanen uppgavs dessa ansträngningar. Ett system grundat på stor makt för lärarna, strängt urval av eleverna, examenshets och tävlingar skapades. Förbindelserna med fabrikena bröts. Detta missgynnade arbetar- och bondebarn. Skolpolitiken producerade opolitiska, individulistiska och själviska studerande, som föraktade arbetare och bönder. Kort sagt: systemet stärkte den borgerliga ideologin och återskapade den urgamla kinesiska arbetsdelningen mellan manuellt och intellektuellt arbete.

Detta system var resultatet av påverkan från det *sovjetiska* undervisningssystemet, från det gamla Guomindang-systemet och från lärarkårens massivt borgerliga majoritet.

Men framför allt motsvarade detta elitistiska, i grunden borgerliga, utbildningssystemet karaktären på industrialiseringen: satsningen på ett relativt fåtal stora, kapitalintensiva och specialiserade enheter med endast modern teknologi (mycket ofta utländsk).

Vi ser hur systemet produktivkrafter/produktionsförhållanden bestämmer även utbildningens karaktär. Detta hindrar inte att utbildningssystemet är en viktig institution under övergångsperioden. Borgerliga relationer där kan verksamt bidra till återskapandet av borgerlig ideologi och borgerliga skikt i övergångssamhället.

Även i det följande kommer vi att se hur nära förbundna förändringar av undervisningssystemets karaktär är med den ekonomiska basen.

4. De "Hundra Blommornas" kampanj.

1956 var "avstaliniseringens" år i Sovjet och Östeuropa. Även i Kina beslöts om "avstalinisering". Det fanns flera orsaker till detta:

- KKP hade sedan länge stora problem med de intellektuella. Det berodde dels på KKP:s och den kinesiska revolutionens egna karaktär. Partikadrerna kom från landsbygdkampen och var djupt främmande för städernas intellektuella. Detta speciellt som Kinas intellektuella var präglade av det gamla Kinas säregna intellektuella feodalism och hyste starkt förakt för kroppsarbetet och dess utövare. KKP genomförde därför flera kampanjer för att omdana de intellektuellas medvetande. Delvis användes här för mycket tvång och rent förtryck. Särskilt Kampanjerna mot Kontrarevolutionärer 1951/52 och 1955 drabbade de intellektuella hårt. Följderna blev så allvarliga för landets andliga liv att en lindring av trycket blev nödvändig.
- En annan orsak till förändringen i partiets politik var de på frestningar på partiets band med massorna som den stalinistiska industrialiseringen och det stränga partiförmyndarskapet innebar. Partiets strama institutioner släppte inte fram massornas "önskemål och behov" och skapade missnöje bland massorna. Detta medgav Mao öppet i det viktiga tal som inledde den nya politiken:

"... 1956 gick ett litet antal arbetare och studerande på vissa orter i strejk. Den omedelbara orsaken till dessa störningar var uraktlåtenhet att tillfredsställa vissa av deras krav på materiella fördelar, av vilka en del borde och kunde ha tillfredsställts, medan andra inte var berättigade eller var överdrivna . . . Men en viktigare orsak var byråkrati i ledningen. I vissa fall bör ansvaret för sådana byråkratiska misstag läggas på de högre myndigheterna och de lägre nivåerna bör inte få bära hela skulden."

Och han betonade:

"De drivande krafterna i störningar bör inte summariskt flyttas från sina arbeten eller uteslutas . . . sådana störningar kommer tvärtom att hjälpa oss att bli av med byråkratin."³²

³² Om rätta sättet att lösa motsättningar inom folket. Mao 8, s 430-1

Partiledningen var övertygad om stabiliteten och det allmänna förtroendet för en regim som åstadkommit fred, oberoende och förvånansvärt snabb ekonomisk utveckling. I början av 1957 beslöt den därför att avsevärt uppmjuka det hårda politiska klimatet, och genomföra en avstalinisering under helt andra former än de i Sovjet och Östeuropa. Den nya politiken uttrycktes i slagordet ”Låt Hundra Blommor Blomma, Hundra Tankeskolor Tävla!”

En av de främsta inspiratörerna var Mao. Liu Shaoqi däremot och männen bakom honom i den civila partiapparaten ställde sig hela tiden skeptiska. De fruktade att partiets ställning skulle undergrävas.

Partiet inbjöd till kritik av regimen och kallade till kritikmöten – mot partiet!

Men det blev ingen stilla kritik av enskilda misstag, som KKP trott. En flod av kritik vällde fram. En del var progressiv. Den vände sig mot efterapandet av Sovjet, mot många kadrers privilegier och karriärism, mot deras uppblåsta förmynderi gentemot massorna.

Men huvuddelen av kritiken syftade till borgerligt-liberalistiska lösningar. Krav på flerpartisystem, frihet för de intellektuella att skriva och göra vad de önskade framfördes. Och även de ”progressiva” kritikerna var fast i elittänkandet, var emot att de intellektuella också skulle ägna sig åt kroppsarbete.

Kritiken blev snabbt häftigare och gick utanför kritikmötenas ramar. Demonstrationer och studentoro bredde ut sig. Rop om återinförande av kapitalismen höjdes på enstaka håll.

Partiet slog tillbaka hårt i en omfattande ”kampanj mot högeravvikare”. Det drog slutsatsen att nationen ännu inte var ”mogen” för sådan omfattande yttrande- och tryckfrihet:

Ett visst partiförmyndarskap måste fortsätta!

Men samtidigt började en medvetenhet om den ”sovjetiska modellens” misslyckande sprida sig i partiet. Det var en medvetenhet om nödvändigheten att ”skola om” de intellektuella på ett mer *grundläggande* sätt än genom blott indoktrinering. En medvetenhet om nödvändigheten att utveckla arbetarklassens självständiga förmåga att hävda sig mot de intellektuella. Detta kunde inte ske genom stalinistiska metoder.

5. Kollektiviseringen i Kina.

”Ett nytt uppsving i den socialistiska massrörelsen är nära förestående över hela landsbygden . . . Vi måste leda rörelsen djärvt och får inte ”ständigt frukta drakarna framför oss och tigrarna bakom oss”. Både kadrer och bönder kommer själva att omvandla sig under loppet av den kamp de upplever. Låt dem gå till handling och lära av vad de gör.”³³

Medan industrialisering och utbildningspolitik starkt påverkades av stalinismen genomfördes en radikal omformning av produktionsförhållandena på den kinesiska landsbygden. Formerna för denna omvandling skilde sig i grunden från stalinismens.

Denna skillnad hade klara materiella orsaker. Det var i klasskamp på landsbygden som de kinesiska kommunisterna hade vana och självsäkerhet. Samtidigt förbjöd deras djupa förankring hos de fattiga bönderna dem att använda kommandofasoner och autoritära metoder. (I det industriella uppbygget fanns det inte samma motvikt mot stalinistiskt inflytande i form av en stark och aktiv arbetarklass.)

³³ Till frågan om jordbrukskooperationen. Mao 8, 357-8

Den *sovjetiska kollektiviseringen* genomfördes i hög grad oförberett och brutalt med administrativ tvång. Det var en revolution uppifrån och utifrån. SUKPs metoder gjorde stora delar av inte bara mellanbönderna utan också fattigbönderna fientliga mot kollektiviseringen. Endast med hotelser och tomma löften från utsända emissarier med diktatoriska fullmakter och säkerhetspolisens massavrättningar och massdeportationer av rikebönder och alla motspänstiga lyckades SUKP trots detta genomföra kollektiviseringen.

Priset var ytterst högt: flera miljoner bönder (absolut inte bara rikebönder) avrättades eller dog under deportationen. Kollektiviseringen förenades också med avpressande av en mycket betungande tribut från jordbruket. Kolchoserna tvangs att sälja en stor del av sin produktion till staten för priser långt under produktionskostnaderna. Följden blev att större delen av bondeklassen blev fientligt inställd till den unga regimen.³⁴

Den *kinesiska kollektiviseringen* var radikalt annorlunda.

Under *jordfördelningsrörelsen* omedelbart efter Befrielsen, då godsägarna berövades sin ord, förekom våld: ett par tiotusental godsägare avrättades. Ty först sedan de fattiga bönderna vid offentliga möten brännmärkt sina forna utsugare och låtit döda några av de värsta kunde de verkligen förstå att saker och ting hade förändrats, att det nu var de som var herrar.

Men nu under kollektiviseringen förekom inte våld. De kinesiska kommunisterna upprätthöll förbundet arbetare-bönder under proletariats ledning även under den socialistiska fasen. Det skedde genom att oavbrutet radikaliserade den självständiga klasskampen på landsbygden.

Omfördelningen av jorden hade börjat långt innan 1949. Efter Befrielsen utvidgades *fördelningsrörelserna* oerhört, 1953 var de avslutade. Nästan omedelbart därefter började kollektiviseringen officiellt. Den hade då hunnit ganska långt i de tidigast befriade områdena. KKP tillät inte att uppdelningen av godsägarjorden följdes av en period av kapitalistisk utveckling – detta till skillnad från Sovjet (den s k. NEP-perioden). Kollektiviseringen gick i många steg med början i ”lag för ömsesidig hjälp” och slutpunkt i kollektiv med gemensamma produktionsmedel. Den baserades på principen ”frivilligt deltagande och ömsesidig fördel”. Administrativa åtgärder och tvång avvisades. I stället betonades kadrernas och massornas självfostran genom massrörelsens praktik.

Under kollektiviseringen mobiliserade partiet efter noggrann klassanalys fattig- och lägre mellanbönder mot de rika bönderna *för* kollektiven. Det var en massrörelse under partiets ledning. Och partiets ledning var ovillkorligen nödvändig för att hindra de f d. rika bönderna från att ta makten i de nystartade kollektiverna i kraft av sin högre bildning och sin auktoritet. Partiets ledning var också nödvändig för att förhindra återgångstendenser till individuell småproduktion bland samtliga bönder (drömmen om den ”egna torvan”).

Framgångarna var väldiga. Medan den sovjetiska kollektiviseringen hade lett till hungersnöd och väldig utslaktning av boskapen, till en bestående jordbrukskris som slog ut i full blom under Stalins sista år, ledde den kinesiska tvärtom till stora produktionsökningar. Men kollektiviseringen innebar dock inte att socialismen slutgiltigt segrat på landsbygden. Många bönder fortsatte att drömma om att vara ”sin egen”, drömmar som hölls levande genom att små privata jordlotter för kollektivbönderna och en privat bymarknad tilläts.³⁵

³⁴ Se följande not

³⁵ Om den sovjetiska kollektiviseringen se relevanta avsnitt i Dobb, Fainsod, Medvedev, samt Carr: *Revolution von oben*. Schriften zum Klassenkampf nr 20 Lewin: *Russian Peasants and Soviet Power*. Evanston 1968. Skördestatistik för 30-talet finns i Medvedev, s 91-2

Vid den politiska och ekonomiska krisen i början av 60-talet stärktes dessa spontana återgångstendenser hundrafalt och vållade allvarliga problem och allvarlig splittring i partiet.

Detta läge kan jämföras med de starka återgångstendenser som fanns i DRV:s kollektivjordbruk under de hårda åren 1967-68. En kris som också den splittrade partiledningen. Först efter hård kamp segrade Truong Chins linje: att stärka kollektivjordbruken i stället för att falla på knä för upplösningen.³⁶

D. Mot en egen väg

1. Vändpunkten 1957

Ekonomiskt sett var första femårsplanen (1953-57) en stor framgång. Värdet av den totala industriproduktionen ökade med 120%. Den teknologiska utvecklingen var än mer sensationell. Jetplan och jätteångturbiner kunde 1957 framställas

i ett land som före 1949 knappt kunde tillverka en cykel. Under femårsplanen förstatligades också industrin. Alliansen med den nationella bourgeoisie hade upphört. Men sättet att genomföra denna utveckling hade skapat starka sociala spänningar och problem.

1. Problem med överförandet av överskott från jordbruks- till industrisektorn. Redan 1955 hade uppstått brist på spannmål ute i byarna p g a, alltför stora statliga uppköp. Dessa problem uppstod mycket snabbare i Kina än i Sovjet då dels det ekonomiska överskottet var mycket mindre i Kina, dels förbundet arbetare- bönder mycket fastare (vilket omöjliggjorde en sådan brutal utpressning av landsbygdens överskott som praktiserades i SU i 20 år).

Det jordbruksöverskott som finansierade industrialiseringen 1953-57 berodde ej på investeringar i jordbruket, utan på de produktionsökningar kollektiviseringen förde med sig. För partiledarna stod nu frågan: Hur skulle man skapa en så stor fortsatt produktionsökning i jordbruket att en fortsatt snabb industrialisering blev möjlig?

2. Landsbygden hade ett väldigt arbetskraftsöverskott mellan skördarna som inte kunde utnyttjas av det centraliserade, kapitalintensiva industriella uppbygget. Att genom snabb mekanisering frigöra detta arbetskraftsöverskott var inte möjligt inom överskådlig tid.

3. Efterapningen av den sovjetiska modellen med sin satsning på stora kapitalintensiva enheter o s v, ledde till en ytterst ojämn utveckling av produktivkrafterna både mellan stad och land och mellan olika delar av landet. Många provinser fick överhuvudtaget inte någon del av industriinvesteringarna.

4. De ”Hundra Blommornas” kampanj hade visat att de intellektuella som frambragts efter revolutionen var lika borgerliga och avskilda från massornas behov och problem som de tidigare generationerna. Det utbildningssystem man i så stor utsträckning importerat från SU missgynnade vidare arbetar- och bondebarn. Arbetar- och bondestudenterna var i stark minoritet, trots att arbetarna och bönderna utgjorde mellan 80 och 90% av befolkningen. Mao hade föreställt sig Kina 1957 som ”mer enat än någonsin” – i stället vällde en flod av kritik fram. Strejkerna och arbetaroron 1956 tydde på att inte heller arbetarna var tillfreds med den stalinistiska typen av industrialisering.

Tillsammans ledde dessa ekonomiska och politiska överväganden Mao Zedong fram till en brytning med den stalinistiska modellen, till utvecklande av en helt egen modell:

³⁶ Om motsättningarna i fråga om jordbrukspolitik i Vietnams arbetarparti, se *New Left Review* nr 68 s 72-82

Utveckla jordbruk och industri samtidigt ! Satsa inte ensidigt på kapitalintensiv industri, decentralisera det industriella uppbygget! Sätt politiken främst! Frigör massornas energi, skaparkraft, initiativ och fantasi, genom förändring av utbildningssystemet, decentralisering, massmobilisering!

Vid den här tidpunkten tänkte sig Mao dock att den samtidiga utvecklingen av jordbruk och industri skulle ske enbart genom omvandling av produktionsförhållandena på landsbygden, inte att den skulle kräva några större investeringar i jordbruket.

KKP var 1956 ej helt präglad av stalinismen. De förutsättningar som lade grunden för en klar *brytning* med den var:

- framgångarna för den radikala masslinjen på landsbygden: jordfördelnings- och kollektiviseringskampanjerna.
- att industrialiseringen 1953-57 skapat en arbetarklass som var möjlig att mobilisera för socialistiskt uppbygge, i massrörelser.

Maos linje slog inte igenom med en gång. Han var tvungen att under hela 1957 ta hård strid med främst ekonomerna kring den centrala planmyndigheten. Liu Shaoqi lär ha anslutit sig ganska snart till Mao – om än tvekan och utan att egentligen dela Maos utvecklingsmodell.

2. "Tre Röda Banér"

I slagordet "Tre Röda Banér" sammanfattades KKP:s nya linje 1958:

- Generallinjen för socialismens byggande – bl a. samtidig utveckling av jordbruk och industri,
- Folkkommunrörelsen,
- Ett Stort Språng Framåt i såväl jordbruks- som industriproduktionen.

Folkkommunerna var ett försök till radikal omvandling av landsbygdens produktionsförhållanden. Tanken var att den skulle medföra väldiga produktionsökningar utan att staten behövde investera något.

Men man knöt också medvetet an till vissa genuint marxistiska tankegångar som stalinism, trotskism och andra avvikelser sopat under mattan i mer än 30 år. I samband med att Folkkommunerna började införas skrev t ex. Chen Boda, Maos sekreterare:

"I kommunistiska Manifestet räknade Marx och Engels upp tio åtgärder att vidtas efter förverkligandet av proletariats diktatur. De sista två var: "förena jordbruk och industri och underlätta utplånandet av skillnaderna mellan stad och land, förena utbildning med materiell produktion ... Kamrat Mao Zedong har sagt att vi ihärdigt och systematiskt ska organisera industri, jordbruk, handel, utbildning och militär i en stor kommun för att på så sätt forma samhällets basenheter." ³⁷

Folkkommunrörelsen förefaller ha inletts spontant genom sammanslagning av några kooperativ i Hunan 1957. Innan partiet hade gjort det till sin officiella politik i augusti 1958 var rörelsen redan i full gång. Partiet forcerade och pressade på rörelsen till det yttersta. Detta var en märklig kontrast till den försiktiga och kloka kollektiviseringsrörelsen. Att partiet ändå med fog hade förtroende för böndernas entusiasm visat av att man uppmanade kommunerna att bilda sin egen milis och delade ut miljoner av vapen till dessa. Det skulle Stalinblocket knappast ens kunnat tänka sig under den ryska kollektiviseringen i början av 30-talet. 1936 framtogs t o m. partimedlemmarna i SUKP sin

³⁷ *Hung-chi* (Röda Fanan). 16/7 1958, citat i Starr, s 110.

rätt att bära vapen. Detta som en förberedelse för den massiva utrensningen av partiets främsta kader.³⁸

Folkkommunerna skulle vara politiska, ekonomiska och administrativa enheter samtidigt. De förklarades t o m. vara basenheter för ”övergången till kommunismen”!

Den ursprungliga målsättningen var också mycket radikal. All jord, all boskap och alla övriga produktionsmedel överfördes i kommunens ägo. Kommunerna inlemmades i den centrala ekonomiska planen genom att de före skörden avgav en bindande produktionsgaranti till staten. Vidare sökte man kollektivisera hela konsumtionsidan. Kollektiva matsalar, tvätterier, barnhem etc. inrättades. På så sätt skulle kvinnlig arbetskraft frigöras. Det var nödvändigt för att jordbruket skulle kunna leverera de stora mängderna arbetskraft till industriellt uppbygge: konstruktion av vägar och kanaler, skogsplantering, m m. som Det Stora Språnget krävde.

Som en del av ”övergången till kommunismen” ändrades också fördelningssättet. Genom omfattande kostnadsfri kollektiv konsumtion och en ständigt minskande del av lönen utbetalad efter prestation, sökte man införa ”åt var och en efter behov”.

En rad vänsteravvikelser inträdde i denna väldiga och kaotiska omvälvning:

Några kommuner gick så långt i 'övergången till kommunismen' att de avskaffade penning-systemet, började dela ut mat och annat gratis, sökte införa ekonomisk självförsörjning samt avbröt alla förbindelser med de överordnade organen – staten skulle ju vittra bort!

Rörelsen blev alltså snabbt ytterligt svår att leda för partiet. Kaos hotade. Folkkommunerna blev snabbt mycket större än planerat. Det saknades alla materiella betingelser för att integrerade produktionsenheter av folkkommunernas storlek skulle kunna fungera.

Produktivkrafternas nivå var också alldeles för låg för att försöken att kollektivisera konsumtionen skulle kunna slå väl ut.

De skapade i stället fientliga reaktioner bland bönderna. Försöken med ”kommunistiska fördelningsprinciper” (vilka inte alls bars upp av det för dem nödvändiga materiella överflödet) verkade upplösande på arbetsmoralen.

De statliga spannmålsuttagen var alldeles för höga. Dessutom slog kommunrörelsen och mobiliseringen av all arbetskraft till väldiga projekt sönder all den småproduktion bönderna haft på sin fritid. Följden blev allvarlig brist på såväl livsmedel som andra konsumtionsvaror på landsbygden.

II

Folkkommunrörelsen förenades med ett *Stort Språng Framåt* i produktionen. Genom Folkkommunsystemet organiserades en väldig satsning på att skapa lokala småindustrier, särskilt för stålproduktion (däribland de berömda 'bakgårdsugarna' som ofta används för att smutskasta det kinesiska uppbygget).

Väldiga konstbevattnings-, vägbyggnads- och skogsodlings-projekt sattes igång. (Under Det Stora Språnget lär 30 miljarder träd ha planterats!). Men den vildvuxna ”produktionskampen” förstärkte snart det sönderfall av ekonomin som den anarkiska folkkommunrörelsen skapade. Transportväsendet ansträngdes till det yttersta. Centrala planmyndigheten upphörde att fungera.

Högerkrafterna i KKP motarbetade eller saboterade de ”Tre Röda Banérens” politik. Torka och översvämningar drabbade Kina 1959. Och 1960 drog Sovjet i ett slag tillbaks alla sina experter

³⁸ Medvedev, s 167

(som tog alla sina ritningar och bruksanvisningar med sig), ett ovanligt snuskigt försök att utnyttja Kinas nödläge för att pressa det till underkastelse.

Allt detta band ytterligare ris åt böndernas redan hårt prövade ryggar. Så förbyttes deras sjudande entusiasm i bitterhet, besvikelse, fientlighet. I några provinser gjordes t o m. upprorsförsök. En reträtt var nödvändig, från partiets sida.

III

Redan i slutet av 1958 kom det första tillrättaläggandet av folkkommunrörelsen. Den följdes av åtskilliga andra ända fram till 1961. Folkkommunernas storlek minskades kraftigt. Tyngdpunkten i dem försköts, först till brigaderna, senare till arbetslagen (en folkkommun består av produktionsbrigader, i sin tur indelade i arbetslag). Arbetslagen fick den *reella förfoganderätten* över jorden – även om den fortfarande formellt ägdes av brigaderna – och likaså över de flesta produktionsmedlen.

Det tvångsmässiga inlemmandet av folkkommunerna i den centrala statliga planeringen ersattes med ett fördragssystem. Arbetslagen (vanligtvis) sluter produktionsfördrag med de statliga handelsorganisationerna. I förhandlingarna har arbetslagen sista ordet. Denna form av integration svarar på ett helt annat sätt mot produktivkrafternas nivå på landsbygden än folkkommunrörelsens modell.

Kollektiviseringen av konsumtionen skars kraftigt ner och alla ”kommunistiska” fördelningsprinciper försvann.

Men korrigeringarna gick längre än så. Visserligen förhindrades det värsta sönderfallet. Men samtidigt återfick bönderna sina privata täppor. De kom snart att spela en betydligt viktigare roll än vad som tänkts. Fria marknader infördes, som i vissa områden fick mycket stor omfattning.

Misslyckandet för de flesta av de radikala reformerna och de svåra åren efteråt skapade allvarlig upplösning och apati på landsbygden. Många bönder tappade tron på regimens löften och politik. Detta tog lång tid att reparera.

Ändå var de ”Tre Röda Banérens” politik en viktig skolande erfarenhet för massorna. Dess satsningar måste ses i sammanhang med KR. Under och efter denna har t ex. en stor del av de lokala industrier som anlades under det Stora Språnget Framåt – men som sedan stängdes – åter tagits i bruk. De ”Tre Röda Banérens” beslutsamhet att satsa på massornas skapande förmåga, uppmaningarna att *lita till egna krafter*, gav tillsammans med folkkommunernas miljö av självfostran och självstyre mycket viktiga erfarenheter för massorna.

När väl de värsta överdrifterna, som bortsåg från de oerhört knappa ekonomiska marginalerna, försvunnit har folkkommunerna fungerat väl. Folkkommunerna möjliggör en allsidig utveckling av landsbygden. Till dem flyttas akademiker, tekniker, hantverkare och fackarbetare i samband med den efter KR fortsatta decentraliseringen av industrin. *Detta är en utveckling rakt motsatt den i kapitalistländerna.* (Tvärtemot en vitt spridd myt om avveckling av de kinesiska städerna, så sker det dock en stark inflyttning till de mellanstora städerna.)

Folkkommunorganisationen möjliggör att de lokala statliga funktionerna på sikt övertas av direkta organ för massorna.

Sammanfattningsvis: Folkkommunerna innebär början till avveckling av motsättningen mellan stad och land.

IV

De ”Tre Röda Banérens” politik hade inneburit radikaliserings på alla nivåer. Tendenserna till förborgerligande i partiet bekämpades. Sex miljoner stadskadrer skickades ut till landet för att återfå kontakten med massorna. Funktionärer och tekniker skulle inte längre få bilda ett särskilt skikt. Deras privilegier måste bort. I alla avseenden måste de dela arbetarnas villkor.

Men efter 1958 års stormvåg följde som vi sett de ”Tre Bittra Åren”. I det allmänna återtaget hotades nu även förändringarna i fabriker, 1960 lade Mao Zedong därför fram sina berömda ”teser” på stålverket i Anshan: Låt alltid politiken föra kommandot. Befordra systemet med funktionärernas deltagande i den direkta produktionen – och arbetarnas deltagande i företagets ledning. Säkra ett nära samarbete mellan arbetare, tekniker och lärare. Utlös en stor massrörelse för att genomföra dessa mål.

Anshanteserna kunde emellertid inte genomföras 1960. Att ”utlösa en stor massrörelse” var omöjligt i de allmänna strävandena till anpassning och kontroll.

På många företag återfick teknikerna och direktörerna sin forna ställning. Partikommittéernas verksamhet begränsades till propagandaspridande. Företagens vinst och de fria marknaderna fick allt större betydelse, så stor att vissa författare har talat om en kinesisk NEP-period.^{39 *}

De ”Tre Bittra Åren” stärkte alltså kraftigt ”bourgoisiens” (= borgerligheten i vardande) ställning i det kinesiska övergångssamhället. Högerns inflytande i KKP ökade kraftigt. (Jfr nedan!)

Priset för de ”Tre Röda Banérens” politik var alltså högt. Men den medförde inte bara skapandet av folkkommunerna. Den innebar framför allt *början till en brytning i praktiken* med den stalinistiska industrialiseringstypen och lade grunden till en radikalt annorlunda, socialistisk industrialisering, grundad på Maos utvecklingsuppfattning. Visserligen angreps och saboterades den av högern under 60-talets första hälft. Men KR krossade detta motstånd och fördjupade brytningen. (I samband med KR diskuterar vi några av de allmängiltiga lärdomarna för övergången till socialismen som den kinesiska industrialiseringen ger.)

Sammanfattning:

De ”Tre Röda Banérens” föreföll som ett jättelikt misslyckande i början på 60-talet (och behandlades så i borgarpressen världen över.) I KR:s ljus kan vi emellertid se att de varit av stor betydelse för Kinas fortsatta bygge av socialismen.

3. Utbildningssystemet

De ”Tre Röda Banérens” innebar också ett försök till radikal omvandling av utbildningssystemet:

”Utbildningsinstitutionen blir inte bara en skola, utan på samma gång ett forskningsinstitut, en fabrik, ett planinstitut och ett byggnadsföretag. Därmed stoppas den traditionella uppfattningen av skolan som en konsumentenhet, ett elfenbenstorn (långt borta) från samhällslivet. Vår politik överbryggas gapet mellan utbildnings- och produktionsenhet.”⁴⁰

³⁹ McFarlane/Wheelwright, s 66f

* NEP var namnet på den Nya Ekonomiska Politiken, en blandning av småproduktion, privatkapitalism och statskapitalism. Den infördes i Sovjet 1921 för att återuppbygga ekonomin efter inbördeskrigets förödelse.

Den kinesiska NEP skilde sig mycket från den ryska. Någon privat- eller statskapitalism tilläts inte (även om det fanns tendenser åt det hållet). Och lönespridningen inom industrin var fortfarande liten, ackordsarbete begränsat (även om många direktörer ville se det överallt), premierna små och endast till arbetarna. Arbetarna var indelade i arbetslag som valde och avsatte sina egna ”förmän”.

⁴⁰ Februari 1959. Citerad i Collier/Nee, s 20-1.

skrev *China Reconstructs*.*

Produktivt arbete och hxia-fang (arbete på landsbygden) i förening med undervisningen infördes. Studenterna lämnade universiteten för att hjälpa till med stora projekt. Entusiasm och optimism kännetecknade stora skaror av studenter. Det Stora Språnget Framåts massmobilisering radikaliserade många av dem.

Med återtåget i början av 60-talet skedde en reaktion också på undervisningens område. Utbildningen avpolitiserades. Examenshets, karriärism och borgerlig yrkesinskränkthet kom tillbaka. Bondestudenterna skrämades i väg från den akademiska elitmiljön. De kände sig ”kulturellt lågstående” och ”intellektuellt underlägsna”. Lu Ping – rektorn för Pekings universitet (Beida) – hade Moskvas universitet som föredöme!

Partikommittéerna byråkratiserades. Ett hårt tryck utövades på studenternas politiska och sociala liv.

Ett exempel på en borgerlig kluvenhet mellan teori-praktik – som åter hemsökte de kinesiska universiteten – har studenter på ett universitet i Shanghai givit: ”Universitetets vice rektor t ex., var expert på området rörarbete och han skrev textböcker om detta, bl a. en med namnet Pumpar och Pumpstationer. Efter Kulturrevolutionen satte vi en pump framför honom och bad honom starta den – det kunde han inte.”⁴¹

Ett system av specialskolor började införas för det som förmodades bli Kinas framtida politiska och vetenskapliga elit. Sådana system finns överallt i revisionistländerna. I DDR t ex. är det särskilt specialskolorna för ryska som befolkas av de härskandes barn. Klarar de sig igenom konkurrenspressen i dessa skolor, är de garanterade en framskjuten position.

Revisionistiska strömningar grep vitt omkring sig i intellektuella och kulturella kretsar, särskilt i Peking där de hade en mäktig beskyddare i Borgmästaren Peng Zhen. Men de radikala student- och lärarkärnor, som uppstått under det Stora Språnget kämpade hela tiden mot högervridningen. Och i maj 1966 var det just en sådan vänstergrupp på Beida, som gav själva startskottet för Kulturrevolutionen.

4. Mot Kulturrevolutionen

Ovan nämndes att en ”ny höger” växte fram under de ”Tre Bittra Åren”. En viktig del av denna grupperade sig kring den civila partiapparats ledare Deng Xiaoping och Liu Shaoqi. 1962 formulerade Liu huvudpunkterna i sitt revisionistiska program. Bl a. krävde han att böndernas privata jordlotter skulle bli större, att den fria marknaden skulle få större spelrum att ansvaret för uppfyllandet av produktionsfördraget skulle läggas på det enskilda bondehushållet. Det var på sikt liktydigt med en likvidering av landsbygdens kollektiva ekonomi. Slutligen krävde han att alla företag som inte gick med vinst skulle läggas ner.

Mao Zedong däremot stod för förändring av investeringsinriktningen: lika satsning på jordbruk och industri, sedan han i och med Stora Språnget insett att jordbruket inte kunde öka sin produktion utan stora investeringar. Men han gick bestämt mot alla försök att inifrån upplösa folkkommunerna. Och 1962 gick han till motoffensiv mot revisionisterna under stridsropet ”Glöm aldrig klasskampen”.

I stället för fortsatt undergrävande av politiken från 1958 lyckades han genomdriva startandet av Rörelsen för Socialistisk Fostran på Landsbygden, för att stärka den kollektiva ekonomin och

* Kinesisk månadstidskrift för utlandet.

⁴¹ McFarlane/Wheelwright, s 74

bekämpa alla tendenser till upplösning och spontan kapitalism. Inte heller de andra punkterna på sitt program lyckades Liu få igenom för tillfället. Men motsättningarna i KKP mellan vänstern kring Mao och högern kring Liu skärptes nu för varje år.

Betydelsefullt för den fortsatta utvecklingen var att vänstern redan 1959 lyckats få kontroll över Folkets Befrielsearmé genom att Lin Biao ersatte en prosovjetisk general som försvarsminister, 1960-65 pågick en intensiv politisk skolningsverksamhet i armén. Höjdpunkten var arméreformen 1965 då alla gradbeteckningar avskaffades och uppdelningen mellan soldater och officerare allmänt attackerades.

”Vi har verkligen vänt tillbaka till leninismen, för Lenin var emot en armé med gyllene epåletter, generaler med bröstet täckt av medaljer och officerare med lön som borgerliga ministrar. Vår uppfattning av folkmilisen och Röda Armén stammar direkt från Lenin och ordförande Mao har anpassat den till kinesiska förhållanden.”⁴²

förklarade Chen Chun, en av redaktörerna på *Folkets Dagblad*. Det är uppenbart att han menade en återgång till leninismen från den stalinism KKP länge påverkats av.

Men samtidigt lyckades Liu få kontroll över Rörelsen för Socialistisk Fostran på Landsbygden och förvandla den till en Rörelse för Stärkande av de Revisionistiska Krafterna i partiapparaten och Utrensning av de Radikala Krafterna av Baskadern på Landsbygden. I Maos modellbrigad Dachai och dess omgivning lär 80% av kadern ha drabbats. Genom sin kontroll över partiapparaten stärkte Liu och Deng sin ställning i partiets ledande organ. 1965 kunde Mao inte längre påräkna en majoritet i politbyrå för sin politiska linje.

Direkt bestod högern av en ”allians” mellan de revisionistiska intellektuella kring Peng Zhen i Peking och apparatens byråkratiserade kader med Liu och Deng i spetsen.

Direkt bestod vänstern av en ”allians” mellan FBAs centrala ledning och den äkta maoistiska vänstern i partiet under Maos ledning. En grupp ledande ”maoister” samlades småningom i CKs grupp för Kulturrevolutionen I GKR): Chen Boda, Jiang Qing (Maos hustru), Yao Wenyan m fl.

Men motsättningarna i KKP var djupare än så. De båda fraktionerna företrädde oförenliga klassintressen. Högern stödde sig på och representerade bönder med kapitalistiska strävanden, direktörer och de borgerliga delarna av teknikerskikten och lärarkåren, revisionistiska intellektuella, byråkrater i stats- och partiapparaten – sociala grupper som inte ville avstå sina privilegier, inte ville utföra kroppsarbete. Kort sagt, den representerade ”bourgeoisien” i det kinesiska övergångssamhället (= den borgerlighet i vardande som medvetet eller omedvetet strävade efter ett återskapande av kapitalistiska sociala och ekonomiska förhållanden).

Vänstern å sin sida företrädde – delvis förmedlat – de revolutionära intellektuellas, arbetar- och bondemassornas historiska intressen.

Trots de ”Tre Röda Banérens” misslyckande hade vänstern inte övergivit tanken på en socialistisk ekonomisk utveckling byggd på massmobilisering.

När det i mitten på 60-talet, efter ekonomins återhämtning och konsolidering var dags att lägga fram nya långsiktiga planer var en skärpt kamp mellan den revolutionära och den revisionistiska linjen oundviklig.

⁴² Karol 2, s 126

5. Kulturrevolutionen – skärpt brytning med det förgångna

Under Folkrepublikens hela existens hade funnits en motsättning i partiets teori och praktik: Å ena sidan det centralistiska, autoritära förmyndarskapet. En bild av denna sida gav en fransk Kina-expert:

” . . . detta oberörbara och nästan heliga parti, som – genom sin apparat av funktionärer och förtroendemän – avgjorde allt ovan massorna och som av dem krävde blind lydnad.”⁴³

Å andra sidan masslinjen, uttryckt bl a, i de ofta återkommande *massrörelserna* och *masskampanjerna*. De två sidorna av partiets praktik sammanfattades i den motsägelsefyllda sammansättningen av spontanitet och massentusiasm respektive centraldirigering i dessa rörelser.

Vänstern drev nu denna motsättning till sin spets. Den pressade på för en större massrörelse än någonsin med mindre partidirigering än någonsin. *För att massorna i denna process skulle skola sig själva, genom sin egen praktik* och på så vis höja sitt medvetande. Så förberedde den ett totalangrepp på de autoritära byråkratiska strukturerna. Inte så mycket för att den var motståndare till autoritära relationer (i ett efterblivet land som ska utvecklas mot socialism är de i viss utsträckning nödvändiga). Utan främst för att den börjat förstå motsättningarna i KKP som ett resultat av *klasskampen* i Kina, att det gällde att krossa de krafter Liu Shaoqi och Deng Xiaoping m fl. stödde sig på.

Just synen på motsättningarna i KKP som *klassmotsättningar* ledde till den i de flesta avseenden mycket större radikalismen i KR än i tidigare massrörelser.

För första gången bröts partiets monolitism (den enhetliga fasaden utåt) upp. 1959 hade man visserligen inte tigit om att det förekom motsättningar i partiledningen men man talade inte om vilka dessa var.

Ur filosofiska och litterära debatter som utvecklats 1964

Ur kampen för kontrollen över och inriktningen på Rörelsen för Landsbygdens Socialistiska Fostran.

Ur de häftiga motsättningarna i partiet om ekonomins och utbildningssystemets framtida väg

Ur de radikala reformerna och den politiska skolningen i armén

Ur allt detta växte den väldiga, radikala, delvis kaotiska och svårtydda rörelse som kallats Den Stora Proletära Kulturrevolutionen.

6. Möjligheterna för en revolutionär brytning med revisionism/stalinism i Kina 1966

Vi har sett hur den maoistiska vänstern i KKP 1958-59 sökte bryta radikalt med *stalinismen*, men att detta försök trots alla viktiga lärdomar och skolande erfarenheter i stora stycken misslyckades – främst p g a. de ekonomiska bakslagen. I stället trädde på 60-talet faran för *revisionistisk* utveckling i förgrunden. Vilka var nu förutsättningarna för en genuint revolutionär brytning med denna?

Det fanns flera gynnsamma faktorer:

Vänstern i partiledningen hade nu betydligt större erfarenhet av omfattande massmobilisering och hade lärt sig att vara försiktig med häftiga omvandlingar på landsbygden. Arbetarklassen var starkare, ekonomin stabilare, kulturnivån högre i landet än någonsin tidigare.

⁴³ Guillaing i *Le Monde* september 1971. Citat efter *DN* 17/10 1971.

Armén var radikalt jämlikhetsinriktad och politiserad. Även om politiseringen var av typ dogmatiskt inpräntande snarare än gedigen marxistisk skolning. (Något som möjliggjorde att försvarsministern Lin Biao senare kunde utnyttja den för sina särskilda syften.)

Men arbetarklassen var ännu inte myndig. Den hade ännu inte hävdat sig som samhällets i verklig mening ledande klass. Det fanns inga proletärt-demokratiska traditioner. Liksom studenterna var arbetarna vana vid monolitism, förmyndarskap och order uppifrån, som det bara var att lyda. Frisk åsiktskamp hade de sällan upplevt.

En stor del av partikadern hade ytterst låg marxistisk nivå. Okunnighet om den marxistiska teorin var mycket utbredd även på höga nivåer i partiet, Än värre var det med vanliga arbetare och studenter.

Och KKP höll fortfarande officiellt fast vid den stalinistiska renlärligheten. Detta förde med sig en idealistisk förflackning av marxismen. T ex. förklarade man ofta politiska avvikelser med att agenter smugit sig in i partiet i stället för att analysera dessa avvikelser materiella rötter.

Den stalinistiska renlärligheten försvårade för såväl arbetare och studenter som för partiets kader att förstå sin situation och samhällets utveckling i vetenskapliga (materialistiska) termer.

Visserligen bröts monolitismen och stora delar av den stalinistiska renlärligheten under Kulturrevolutionen. Stalin ifrågasattes t ex. i en rad publikationer under KR. Här försökte man spåra revisionismen och det borgerliga förfallet i SU till förhållandena under Stalins tid, bl a. frånvaron av radikala massrörelser och arbetarinflytande.⁴⁴

Men samtidigt blockerade den oerhört förstärkta kulten av Mao Zedongs tänkande vägen för verklig marxistisk diskussion och analys. Den intensifierade kulten var visserligen ett mäktigt vapen för att med hjälp av Maos väldiga prestige mobilisera massorna mot de mäktiga parti-sekreterarna. Men det var ett ganska tveeggat vapen. Ofta utvecklades den till okritisk lydnad uppåt och dogmatiskt utantill-lärande av Maos olika uttalanden (Citatboken!).

Sammanfattningsvis

ser vi redan i Kulturrevolutionens förutsättningar en motsägelsefylld sammansatthet. Vi har tidigare talat om flera drag av efterblivenhet mitt i den kinesiska revolutionens stora landvinningar. Denna efterblivenhet orsakades ytterst av frånvaron av en numerärt stark; myndig och självmedveten arbetarklass. Trots Kulturrevolutionens många revolutionära nydaningar bestod mycket av denna efterblivenhet. Den präglade och begränsade Kulturrevolutionen mer än vad som stod klart i början.

E. Den stora proletära kulturrevolutionen

1. Stridsåren 1966-67

Det började på allvar med att några radikala lärare satte upp en väggtidning på Beida i slutet av maj 1966, som skarpt angrep rektorn (han med Moskvas universitet som föredöme). När så Mao själv ingrep och förklarade sig helt stödjare rebellerna, så släpptes den så länge undertryckta debatten fri på Beida. Den första veckan i juni sattes 100 000 väggtidningar upp på Beida! Skolornas undervisning upphörde, liksom universitetens, för att eleverna helt skulle kunna ägna sig åt Kulturrevolutionen. (Vissa skolor återupptog undervisningen hösten 1967, universitetet inte förrän 1970.) Högern försökte stoppa vänsterns offensiv på skolor och universitet genom att beordra

⁴⁴ Set ex Carlo, s 117, not 4.

partiapparaterna att sända in ”arbetslag”. Officiellt för att ”leda” KR, i själva verket för att strypa all kritik. En period av ”vit terror” följde under sommaren. Men de oppositionella lärarna och studenterna började organisera sig i Röda Garden och gå till motattack. Och vid CKs plenum i augusti satte Mao Zedong upp sin egen väggtidning: BOMBARDERA HÖGKVARTERET!

Detta CK-plenum hölls i en atmosfär av skärpt konflikt i partiledningen. Starka FBA-styrkor hade dragits samman i Peking. CK-plenums former var klart stadgevidriga, bl a. var ”revolutionära lärare och studenter” närvarande. Resultatet var att vänstern tog över de centrala partiorganen, där Mao tidigare hade haft en svag ställning. *De 16 punkterna* utfärdades, med bl a. följande avsnitt:

”Den enda användbara metoden i den Stora Proletära Kulturrevolutionen är att massorna befriar sig själva och metoden att handla för massornas räkning får inte användas. Lita på massorna, stöd er på dem och visa aktning för deras initiativ

... Hys ingen rädsla för oordning. Ordförande Mao har så ofta sagt oss att revolutionen inte kan vara så till den grad förfinad, mild, måttfull, godsint, hövlig, tillbakadragen och storsint. Massorna måste få fostra sig själva i denna stora revolutionära rörelse.”⁴⁵

I september konkretiserades de 16 punkterna med de ”*Fyra Stora Friheterna*”:

1. Det är tillåtet att plädera för vilken åsikt som helst.
2. Envar har rätt att framföra sin åsikt.
3. Möten av alla slag är tillåtna.
4. Det är tillåtet att sätta upp väggtidningar.⁴⁶

Detta var inga formella friheter (som den borgerliga demokratis ”friheter”). De användes för att mobilisera massorna i en radikal klasskamp. Partiets militanter skulle delta i rörelsen på individuell basis och sluta sig till de grupper de själva önskade. Detta skulle vara den bästa skolningen för dem. KR var en mycket långtgående brytning med den byråkratiskt förbenade partiapparaten, en upplösning av den gamla motsättningen i partiets praktik mellan massspontanitet och förmyndarskap till förmån för en ultraradikal masslinje. För första gången fick massorna möjlighet att *direkt* ingripa i partiet. Detta har aldrig tidigare ett statsbärande kommunistiskt parti tillåtit.

Ledningen för rörelsen – Maos analyser och paroller och GKR – var mest *politisk* och inte organisatorisk och byråkratisk, om än provisorisk och instabil eftersom det saknades organisatoriska och politiska organ som kunde förmedla en verklig dialektik mellan den högsta politiska ledningen och massornas spontanitet.

Så nådde tonvikten på en radikal masslinje sin höjdpunkt under KR:s första fas. I ”instruktion” efter ”instruktion” manar Mao revolutionärerna att verkligen förena sig med massorna.

II

I och med hösten 1966 börjar Den Stora Demokratin. En oerhörd mängd rebellorganisationer bildas av studenterna. De angriper de förborgerligade lärarna och professorerna, som sätts på reform-genom-arbete i fabriker och folkkommuner. Rebellerna reser omkring i hela landet för att utbyta revolutionära erfarenheter. De ger sig ut på långmarscher på landsbygden för att stärka sig själva och sprida Kulturrevolutionen till folkkommunerna. Småningom inriktar de sig alltmer på att få fotfäste på fabriker. Först efter hård kamp mot fabrikerens fackföreningar och parti-sekreterare och de arbetare dessa lyckats skjuta framför sig, lyckas rebellerna.

⁴⁵ Blumer, s 159

⁴⁶ ibid, s 200-1

Hos provinsernas partiorgan har Liu Shaoqi fortfarande ett starkt stöd. Men i *januari* 1967 börjar vänstern en offensiv mot den förborgerligade partiapparaten på *alla* nivåer. Resultatet av ”Stormen i Januari” är motsägelsefyllt:

Visserligen lyckas vänstern ta över makten i några viktiga städer. Det mest kända fallet är Shanghai. Där upprättar de maoistiska massorganisationerna av arbetare, fattigbönder och studenter en Revolutionär kommitté baserad på en Revolutionär Treenighet: Arbetarnas, fattigböndernas, studenternas revolutionära *massorganisationer*, de revolutionära *kadrerna* och *FBA-soldater*.

RK upprättas också vid vänsterns ”maktövertaganden” i ytterligare fem provinser (av Kinas 29) våren 1967.

Men vänsterns attacker på partiapparaten leder också till allvarliga upplösningstendenser – för det är många som inte alls är mogna för denna plötsliga totala frihet. Sönderfallet utnyttjas av höger-elementen i KKP för att söka få igång strejker och hetsa arbetarna mot rödgardister. Blodiga sammanstötningar mellan maoistiska förband och högerdominerade arbetarorganisationer inträffar.

På en del håll förlorar även högern kontrollen över de händelser den själv satt igång. Strejker i städerna, upplopp och upplösande av kommunerna på landsbygden förekommer. För att sätta stopp för detta och hindra höger-elementen och kapitalistfararna att fiska i grumligt vatten, beordrar arméledningen FBA att ingripa och beslutsamt stödja vänstern. Vilket den gjorde, men i viss mån på sina egna villkor.

III

Överhuvudtaget är Kulturrevolutionens utveckling under 1967 mycket sammansatt och motsägelsefyllt. Det beror inte bara på att utvecklingen är olikartad från provins till provins. Så har det alltid varit i Kinas historia. Snarare handlar det om den nödvändiga motsägelsefylldheten i en radikal revolutionär process, som utspelas i ett väldigt och fattigt, av imperialism och revisionism krigshotat land.

Å ena sidan

Fördjupas KR och övergår i en verklig *klasskamp* mot ”bourgeoisien” i Kina i och med att arbetarna dras in på allvar. Även på fabrikerna uppkommer till en början en mångfald rebellorganisationer. Men arbetarna har en helt annan förståelse för att produktionen måste upprätthållas (uttryckt i slagordet: ”Befordra revolutionen och öka produktionen”) än studenterna. Arbetarna förmår *konkretisera* de politiska skiljelinjerna. De kan därför ena sig mycket snabbare och effektivt ta upp kampen. Arbetarna gör sig nu av med en stor del av de borgerliga och revisionistiska elementen: kadrer, ledare, experter som lagt på dem autoritära föreskrifter och borgerliga avlöningsformer, hämmat deras initiativ; krafter som fört befäl över arbetarna och begränsat deras deltagande i företagets styrelser. Kort sagt: återskapat kapitalistiska sociala förhållanden. Men KR innebär mycket mer än blotta personbyten. Den gamla maktstrukturen i företagen förändras och man försöker äntligen tillämpa Anshan-teserna i stor skala.

Våren 1967 berövas också Liu Shaoqi och Deng Xiaoping allt inflytande. *Omvandlingen* och nedbrytningen av *partiapparaten* fortsätter. Detta innebär dock inte att RK bildas omedelbart i varje provins. I stället är det FBA som tillfälligt tar över makten i alla de provinser, där partiapparaten upphört att fungera (utom de sex avancerade som fick RK under våren). I ett antal provinser är det t o m. så att de regionala militärkommendanterna vägrar att samarbeta med de maoistiska massorganisationerna. Massrörelsen är nämligen ofta mycket splittrad och oenhetlig (särskilt på provinsnivå). De maoistiska massorganisationerna är vanligen spontant bildade, med helt spontan medlemsvärvning. De flesta saknar varje form av centralisering. Många rebeller har

gripits av anarkism. De förkastar *alla* auktoriteter och vägrar att samarbeta med partimedlemmar överhuvudtaget. Detta omöjliggör upprättandet av RK. På hösten börjar dock så småningom nya provins-RKn bildas, men först sedan RK upprättats i en majoritet av basenheterna (vilket ej var fallet vid de tidigare provins-RKnas bildande).

Å andra sidan

börjar ”vänsterkoalitionen” (arméledning – maoistisk vänster) att upplösas och parti- och arméledningarna börjar söka dämna upp radikalismen. Splittringen och sönderdelningen av student-rebellorganisationerna fortsätter och leder ibland över i blodiga strider. Åtskilliga rebellgrupper har lyckats komma över vapen. Vänsteräventyrlighet breder ut sig bland studentrebellerna. Understödda av en del av GKR börjar de en kampanj mot de ”personer inom arméns ledning, som följer den kapitalistiska vägen”. De kräver att KR ska omfatta armén. Rödgardister ska föras in och i masskala mobilisera soldaterna mot officerarna. En av avsikterna med detta var säkerligen att störta det provisoriska militärstyret i provinserna, som knappast kan ha tilltalat de radikala maoisterna.

En rad ”falska maktövertaganden av ministerier i Peking sker sommaren 1967. Bl a. utropar rebellerna en ny ”utrikesminister”. Partiledningen tvingas att med vapenmakt återta kontrollen över UD.

Allvarligare är att militärkommendanten i Wuhan, gör öppet myteri mot centralregeringen när rebellorganisationerna som han står i fejd med får stöd av GKR. Det krävs ett kraftfullt ingripande av Lin Biao för att kväva myteriet i sin linda.

Samtidigt tilltar trycket från SU. Det är inte omöjligt att vissa kretsar i Moskva avsåg att utnyttja vad de såg som upplösning i Kina, för att med direkt krigshot söka bringa Kina till underkastelse och påtvinga det en revisionistisk regim.

Många tecken tyder nu på att en ny ”koalition” skapas i partiledningen mellan Zhou Enlai som representant för statsförvaltningens behov av enhet och ordning, Lin Biao (för arméledningen) och de regionala militärkommendanterna. Denna ”koalition” ser som sin uppgift att stadga läget, avvärja den hotande faran av upplösning (och eventuella lokala inbördeskrig) och kraftfullt motstå det sovjetrevisionistiska trycket. Den nya ”koalitionen” börjar tränga ut GKR. De av dess medlemmar som kraftigast stött tanken på en rensning av armén utesluts (och arresteras troligen). I augusti 1967 håller Lin Biao ett tal inför CKs Militärkommission, som har tolkats som upptakten till en kompromissuppgörelse med regionalkommendanterna för att försäkra sig om deras lojalitet och förhindra nya myterier. Här tar Lin Biao bestämt avstånd från tanken på en rensning av armén. Han betonar att det nu är dags att tänka efter, att man måste gå ”sakta, steg för steg”, vid lösandet av de regionala problemen.⁴⁷

De regionala militärkommendanternas ökade makt innebär en *förskjutning av de sociala kraftförhållandena i Kina, till den radikala massrörelsens nackdel*. För militären är disciplin, lugn och ordning viktigare än revolutionär entusiasm, ungdomlig energi och massmobilisering. Rödgardisterna börjar nu disciplineras. Partiledningen sätter stopp för deras vandringar och utbyten av revolutionära erfarenheter. Det har man försökt tidigare men förgäves. Nu hotas studenterna av relegering. Armén sätts in för att ”hjälpa” studenterna och skoleleverna tillbaka.

⁴⁷ Se Domes, s 172.

2. Ett ”vänster”radikalt stickspår: kommunrörelsen 1966/67

I det stora hela medförde KR inga verkligt djupgående ingrepp i den gamla rätt byråkratiska statsförvaltningen till förmån för en stat av proletärt-demokratisk typ.⁴⁸ Ett undantag utgör försöken att bilda ”kommuner” i några storstäder i början på 1967. Någon stor *praktisk* betydelse fick inte dessa försök. Vi ska emellertid kort beröra denna ”Kommunrörelse” eftersom trotskisterna försökt mytologisera kommunrörelsen i syfte att visa att en ny ”byråkrati” härskar i Kina. En ”byråkrati” som måste störtas i en ”politisk”, ”antibyråkratisk revolution” av ”massorna”.⁴⁹

I mars 1966 tog Tidskriften *Röda Fanan* med anledning av Pariskommunens 95-årsdag upp dess erfarenheter. När KKP tidigare berört Pariskommunens lärdomar hade man koncentrerat sig på de negativa sidorna: att den visade nödvändigheten av att krossa den borgerliga staten i grunden vid den socialistiska revolutionen. Nu tog man också upp kommunens radikala, positiva experiment: *försöken att skapa en helt ny typ av stat*. Artikelförfattaren nämnde Engels' analys av kommunens ”två ofelbara medel” att hindra den proletära statens organ att utvecklas från samhällets tjänare till dess herrar: systemet med direkta val och avsättbarhet av alla statstjänstemän, systemet med vanliga arbetarlöner till statstjänstemännen.

Vidare framhöll författaren (som en del av den kulturrevolutionära tonvikten på masslinjen) att det var *massorna* som var kommunens verkliga herrar, *kontrollerade* kommunens och dess medlemmars arbete.⁵⁰

Också i CKs 16 Punkter från augusti 1966 fanns hänvisningar till kommunen:

”Det är nödvändigt att införa ett system med allmänna val av liknande slag som Pariskommunen, för att välja medlemmar till de kulturrevolutionära grupperna och kommittéerna och delegerade till de kulturrevolutionära kongresserna. Kandidatlistorna bör läggas fram av de revolutionära massorna efter uttömmande diskussion och valen bör avhållas efter att massorna flera gånger har diskuterat listorna ... Om dessa medlemmar eller delegerade visar sig inkompetenta kan de ersättas genom val eller återkallas av massorna efter diskussion.”⁵¹

I samband med RGs allmänna offensiv i ”Stormen i januari” gjorde man försök att skapa sådana kommuner, bl a. i Shanghai. Men det var inget spontant initiativ av arbetarklassen, utan den grundades av en av de revolutionära grupperna. Den godtogs emellertid aldrig av samtliga grupper och kom i själva verket aldrig att genomföras i praktiken.

Zhou Enlai sökte dämpa försöken. Han framhöll att förutsättningarna för sådana strukturer var att de revolutionära organisationerna verkligen hade förenat sig med massorna, att vänstern var i majoritet och att äventyrarna i ultravänstern isolerats. Inga av dessa förutsättningar var uppfyllda.

Mao avrådde också från att pröva idén i praktiken. Idén förutsatte en ytterligare radikaliserings i övriga delar av landet, där läget var mycket sämre än i Shanghai och sådant skulle leda till direkt kaos. Mao ansåg det nödvändigt att koppla in armén som kontrollorgan.

Efter 18 dagar ändrades Shanghaikommunen till Shanghai stads revolutionära kommitté, där FBA ingick som en del. Samma förändring skedde i övriga städer där kommunexperiment ägt rum. Övergivandet av namnet ”kommun” innebar dock inte särskilt mycket i praktiken, eftersom det aldrig bildats några verkliga kommuner. Efter detta nämndes inte längre tillämpligheten av

⁴⁸ En sådan stat finns beskriven i *Staten och revolutionen*. Lenin 1

⁴⁹ Se *Party, army and masses in China : a Marxist interpretation of the cultural revolution and its aftermath*, Maitan, London 1976, samt *Fjärde Internationalen* nr 2 s 44-6 [[Resolution om "kulturrevolutionen"](#)] och *Mullvaden* 11/73.

⁵⁰ Hung ch'i, mars 1966. Citerat efter Starr, s 114

⁵¹ Citerat i *Kulturrevolutionen i Kina – en antologi*, s 224

kommunmodellen i pressen. Däremot fortsatte den att spela en betydande roll i vissa vänsteristiska studentkretsar.

Trotskismens påståenden om ”repression och undertryckande” är alltså felaktiga. Till yttermera visso ingår nu (1973) Zhang Chunqiao och Yao Wenyan i KKP:s högsta ledning. De ledde den grupp som 1967 utropade kommunen i Shanghai.⁵²

3. 1968 – Konsolidering

Under 1968 försköts tonvikten slutgiltigt till uppbygge i stället för uppror, disciplin i stället för revolutionärt omstörtande. Men samtidigt byggs RK upp i den ena fabriken efter den andra. Nu är det dags för arbetarklassen att spela en viktig roll på samtliga samhällsområden, även i utbildningen. Mao Zedongs ”instruktion” är otvetydig:

”När den proletära revolutionen ska genomföras i utbildningen är det väsentligt att ha arbetarklassens ledning; det är viktigt för arbetarmassorna att delta och i samarbete med Befrielsearméns kämpar åstadkomma en revolutionär ”tre-i-ett”-förening /RK/ tillsammans med de aktivister bland studenterna, lärarna och arbetarna på skolorna som är beslutna att helt genomföra den proletära revolutionen i undervisningen. Arbetarnas propagandalag bör permanent stanna i skolorna . . . och ska alltid leda skolorna. På landsbygden ska skolorna styras av de fattiga och lägre mellanbönderna – arbetarklassens mest pålitliga bundsförvant.”⁵³

Denna ledning kunde inte förverkligas utan vidare. Några universitet lär ha fått stormas av arbetarmilis och FBA-enheter, då de hölls av rebellgrupper, som fortfarande har parollen ”Det är rätt att göra uppror” som ledstjärna.

Diskussionerna och organisationsfriheten fick emellertid inte bli ett egenvärde. De måste leda fram till konkreta och konstruktiva handlingar. De hade varit villkorliga och måste så vara. Men det var ibland med hårda medel FBA klargjorde denna nödvändiga villkorlighet för rebellerna.

För Kina är uppbygge nu nödvändigt. Det är ett fattigt land med knappa ekonomiska resurser. 1967 gick industriproduktionen tillbaka 15-20%. Det får inte upprepas. Då skulle samtliga Kulturrevolutionens landvinningar kunna hotas och högern komma tillbaka. Dessutom finns trycket från SU hela tiden.

Konsolideringen går hårt ut över studentrebellerna. I KR:s början hade de varit det verkliga avantgardet och av vänstern i partiledningen medvetet använts som sådant. Men under KR:s utveckling splittrades de upp, och en del av dem hamnade i bakvatten, skilda från den sociala utvecklingens krav.

Detta bottenar naturligtvis i deras (studenternas) fristående ställning till den materiella produktionsprocessen. Många rebellgrupper fortsätter trumelden som ingenting hänt. ”Koalitionen” i ledningen vidtar nu kraftfulla åtgärder för deras disciplinering. Militära kontrollkommissioner inrättas för att kontrollera flygblad och väggtidningar – de ”Fyra Stora Friheterna” beskär. I stort antal skickas rödgardisterna på xia-fang. Detta för att höja landsbygdens politiska och kulturella nivå. Men framför allt för att upplösa de av storstädernas rebelliska förband som vägrar underordna sig.

⁵² Denna framställning bygger dels på Starr, dels på den genomgång av kinesiskt källmaterial som vår Honkong-kamrat gjort. ”Rapport” nr 2.

⁵³ Mao 2, s 236-7

Samtidigt med upplösningen av dess organisatoriska och politiska bas – de Röda Gardena – fortsätter GKR:s ställning att undergrävas. I mars 1968 avsätts åter flera av dess medlemmar och arresteras.

Vänsteroppositionsgrupper uppkommer som våldsamt protesterar mot denna disciplinering. De skriver att ”Stormen i Januari” hade visat folket att ”Kina befann sig på vägen till ett samhälle fritt från byråkrater”. Men genom FBAs ingripande hade ”de störtade byråkraterna åter klättrat uppåt”. Därför måste ett ”Kommun-Kina” upprättas, en rådsdemokrati fri från varje form av herravälde. I sin idealistiska revolutionism blir vissa av dessa grupper kontrarevolutionära: KKP måste helt och hållet bekämpas! Mao måste störtas!⁵⁴

Men dessa grupper resonerade helt skilt från Kinas hårda materiella realiteter. Hur orealistisk var inte tanken på ett ”Kommun-Kina”? Om de lyckats sätta igång med att försöka förverkliga sina tankar skulle resultatet blivit kaos och sovjetrevisionisterna skulle troligen utnyttjat detta för att invadera landet.

De fick dock aldrig chansen. FBA slog ner alla anarkistiska tendenser med järnhand. Avrättningar av rebeller förekom. Långvariga strider ägde rum i några provinser i Kina. De ”revolutionära rebellernas” rop om hjälp till Mao och partiledningen förblev obesvarade och till sist bröt deras motstånd samman.

I slutet på 1968 var de flesta RG-organisationer i praktiken upplösta som självständig kraft.

Den officiella slutpunkten på Kulturrevolutionen var KKP:s nionde kongress 1969. Ytligt sett framstod den som vänsterns odelade seger. Men maktförhållandena vid KR:s slut var avsevärt mycket mer sammansatta än så.

4. Styrkeförhållandena i Kina vid KR:s slut

Det Stora Språnget Framåt slutade i bakslag för vänstern. De linjer den fört fram vid kampanjens början urgröptes och vändes i reaktion på nästan alla områden.

Kulturrevolutionen föreföll vara en oerhört mycket framgångsrikare revolutionär brytning. Under 1968 års konsolidering fick officiellt arbetarklassen den ledande rollen på samtliga samhällsområden. Och under denna tid befestades också många av kulturrevolutionen radikala idéer i den materiella verkligheten.

Men det var inte den maoistiska vänstern som dominerade på 1969 års kongress. Det var i stället den ”koalition” vi tidigare talat om. Och det var Lin Biao som ju aldrig tillhört den äkta maoistiska vänstern som spelade första fiolen.

Vänstern fick in ytterst få företrädare i CK eller bland dess suppleanter. Dess krav på en grundlig förnyring av den ålderstigna politiska ledningen uppfylldes inte.

I själva verket hade vänsterns inflytande i flera avseenden avtagit alltsedan sommaren 1967. Däremot hade en ”koalition” av Zhou Enlai, som representant för statsförvaltningen, Lin Biao (arméledningen) och de regionala militärkommendanterna tagit ett allt fastare grepp över läget och börjat disciplinera RG.

GKR hade alltså inte lyckats finna och förmedla de paroller och den politik som skulle kunnat omvandla RG från den första fasens väldiga, spontana, kaotiska, men nedbrytande massmobilisering, till en självmant och medvetet disciplinerad massrörelse, förmögen till revolutionärt

⁵⁴ Citerat efter Domes, s 178

uppbygge. Dialektiken mellan ledningen (GKR) och massorganisationerna fungerade inte. Orsakerna till detta var många, både oundvikliga och tillfälliga.

Oundvikligt

var RGs ovana vid massdemokrati och åsiktskamp. Deras låga marxistiska nivå. Det starka parti-förmyndarskapet och den bristfälliga marxistiska nivån *före* KR präglade givetvis dem som gjorde uppror.

Därför den starka spontanismen bland RGna, deras lösliga organisation och förakt för auktoriteter. Ett uttryck för den bristfälliga skolningen var RGnas fullständigt *omarxistiska* kritik av sina motståndare. En avsatt kulturledare kallades: ”representant för borgerligheten som smugit sig in i partiets led, representant för egendomsägarna och för de urartade elementen, hundra procent kontrarevolutionär revisionist, chrusjtjovbeundrare, gammal ringräv, blodtörstig varg, huggorm med fagert utseende” o s v.

Man talade om att ”våren 1957 började all slags ohyra och djävlar dyka upp”.⁵⁵

Detta var ingen marxistisk analys. Det var klara utslag av ideologiska rester från ”det vidskepliga förflutna” – om än i lätt förklädd form.

Undvikligt

var GKR och den maoistiska vänsterns uppfattning om KR:s förlopp. Visserligen var revolt nödvändig i det första stadiet (1966). Men man verkar att ensidigt ha betonat spontaniteten, upprorets riktighet i alla dess former. Först under våren 1967 insåg GKR nödvändigheten av att forma ett nytt avantgarde, att skapa *organisatoriska* förmedlingar mellan sig och massorna. Men det var sent påtänkt, ty då var redan sönderdelningen av RGna ett faktum. Något som bara kunde gynna ”konsolideringens profeter”.

Den låga marxistiska nivån och det kaos som rådde ledde till att massrörelsens efterblivna drag framträdde i full dager. En del RG började fullständigt ofruktbara, fullständigt meningslösa fejder med varandra.⁵⁶

RG var ett trubbigt instrument för uppbygge. Men när de disciplinerades och upplöstes, efterträdde de inte av någon verkligt självständig proletär rörelse. Arbetarklassen spelade en viktigare roll i Kina vid slutet av KR än den gjort någonsin tidigare, men den var ännu ej myndig och självmedveten.

Därför innebar RGs upplösning en kraftig försvagning av vänsterns organisatoriska och politiska bas och öppnade dörren för långsamma urholkningar av KR:s resultat.

Men grundorsaken till att vänsterns visioner inte förverkligades måste alltså sökas i Kinas efterblivenhet, som fortfarande är stark. Kina är ännu inte moget för att helt slippa partiförmyndarskapet. När partiapparaten angrips måste armén träda i dess ställe. Med KR:s slut, upplösningen av RGna och avskaffandet av de ”Fyra Stora Friheterna” återkom partiförmyndarskapet – men på en ny och högre nivå.

KR:s resultat var därför mindre enhetliga och mindre entydiga än vad de föreföll 1969. När vi nedan granskar de viktigaste av dem är det väsentligt att hela tiden tänka på att det är fråga om *tendenser* – inte något som slutgiltigt segrat och överallt genomförts. Hur dessa tendenser utvecklas är intimt avhängigt av de politiska styrkeförhållandena i och utanför KKP i framtiden.

⁵⁵ Karol 2, s 91

⁵⁶ Exempel på sådana fejder ger Hinton 2 i rikt mått

5. Kulturrevolutionens viktigaste resultat.

A. Landvinningar

Massornas skolning genom sin egen praktik

Massornas erfarenheter och kaderns hårda lärdomar tillhör KR:s viktigaste resultat. *Arbetarklassens* överväldigande majoritet hade aldrig gått igenom klasskampens skola under kapitalismen. Den hade uppstått under partiets ledning, alltid fostrats och dirigerats av partiet. Nu fick den lära sig klasskamp, fick lära sig att *ta saker i egna händer* och inte lita på s k. ”överordnade”. Den fick politisk skolning genom sin egen praktik, *kampen* – en värdefullare skolning än aldrig så många studiemöten. Den fick lära sig att kapitalismen kan komma tillbaka – att man aldrig får släppa vaksamheten. Arbetarklassen fick lära sig att det alltid finns två vägar – och att man måste göra en självständig analys för att kunna välja den socialistiska – för kapitalistfararna draperar sig i socialistiska fraser.

Arbetarklassen lärde sig alltså att ”det är rätt att göra uppror”. Men här fanns också begränsningen. För den lärde sig också att det inte *alltid* är rätt att göra uppror. Och ibland kan det vara svårt att veta vilket som är rätt. Och som vi ovan understrukt: KR gjorde *inte* med en gång arbetarklassen till en myndig klass, med *förmåga* att ta sitt öde i egna händer. Att partiförmyndarskapet därför måste bestå innebär givetvis fortsatta risker för borgerliga och byråkratiska förvrängningar.

De *gamla partikadrerna* fick lära sig att det går att sätta sig på massorna – en tid. Men till sist går det inte längre. Men även om de är utrustade med denna kunskap, så är det betänkligt att så många av dem åter sitter i ledande poster på provins- och andra nivåer. En av KR:s resultat är också att kaderskolor permanentats där manuellt och intellektuellt arbete varvas, och att kadern är tvungen att besöka dem regelbundet (s k. 7 maj-skolor).

Omvandling av utbildningssystemet

Det gamla undervisningssystemet skakades häftigt av Kulturrevolutionen. Bekämpa byråkratin genom att sätta arbetare och/eller fattigbönder i ledningen och genom att bilda RK! Varva manuellt och intellektuellt arbete! Använd fabrikena som skolor! Förändra klassammansättningen, ge företräde åt arbetar- och bondebarn till universiteten! Politisera undervisningen: studera och lär av klasskampen! Företräda teori och praktik! Korta ner studiekurserna och skicka ut studenterna på xia-fang efter studiernas slut! Omskola genom xia-fang dem som studerat efter det gamla systemet!

Mao gav klara direktiv i december 1968:

”Det är absolut nödvändigt för utbildade ungdomar att ge sig iväg till landsbygden för att bli omskolade av de fattiga och lägre mellanbönderna. Kadrer och andra stadsbor bör övertalas att sända sina söner och döttrar som har slutat första eller andra mellanskolan, gymnasium, eller universitet till landsbygden . . . Låt oss mobilisera. Överallt på landsbygden bör kamrater välkomna dem.”⁵⁷

Detta var Kulturrevolutionens program för att proletarisera utbildningen och utplåna den som källa för återskapande av borgerlig ideologi och borgerliga skikt. Det var ett program för kamp mot delningen stad/land, mot åtskiljandet av manuellt och intellektuellt arbete.

Varvandet av studier och arbete i produktionen har verkligen genomförts. Därmed har alla barn beretts möjligheter att gå i skola. Denna möjlighet fanns inte före KR. Grundskolan var långtifrån allmän i folkkommunerna och inte ens i städerna var mellanskolan allmän. Nu har alla städer sina

⁵⁷ Mao 2, s 239

behov av mellanskolor täckta och grundskolor finns i alla folkkommuner. Dessutom håller folkkommunerna på att bygga ut sina mellanskolor.

KR bröt också det monopol som kader och rikare bondebarn tidigare haft på högre utbildning.

Vad gäller utflyttningen till landsbygden är det barnsligt att tro att de flesta ger sig av med entusiasm. Maos försök att lösa motsättningen stad – land är oerhört konfliktalstrande för den välutbildade minoriteten som fasar för att flytta ut på landet för hela livet – ett par år är de beredda på. Inte desto mindre är denna utflyttning en social nödvändighet.

Omvandlingen av produktivkrafter och produktionsförhållanden.

Kulturrevolutionens viktigaste resultat rör själva den ekonomiska basen. Dessa förändringar som Det Stora Språnget Framåt påbörjade och KR fördjupade gör att vi på ett nytt och konkret sätt kan tala om *socialistiska produktionsförhållanden och produktivkrafter*.

De socialistiska produktionsförhållandena kräver mycket mer än blott en förändring av ägandet. De kräver förverkligandet av *arbetarkollektivets makt i fabrikerna*, dvs, arbetarnas makt över teknik, organisation och ledning. De socialistiska produktionsförhållandena kräver också *arbetarklassens makt över hela produktionen*, dvs. en centralplanering av ekonomin. Men inte vilken planering som helst utan en planering som sammansmälter politik och ekonomi, som blir ett medel för arbetarklassens styrning av hela samhällets liv. Kort sagt: en planering grundad på en social, ekonomisk kalkyl. Endast en sådan *proletär* planering kan bli verkligt ”effektiv”.

Den kinesiska praktiken har likviderat uppfattningen av den socialistiska planeringen som en ”teknik”. Ty en aldrig så ”vetenskapligt” utarbetad plan kan inte fungera väl i en ekonomi där den borgerliga arbetsdelningen är orubbad och arbetarna är avskilda från den verkliga makten över sina produktionsmedel.

Hela den historiska erfarenheten visar att om tekniker och byråkratskikten styr produktionen och utformar planerna, så kommer den kvalitativa sidan att eftersättas. För dessa skikt är inte verkligt intresserade av att uppfylla hela planen, utan eftersträvar främst att uppfylla sina egna icke-proletära skiktintressen. *Och vidare kräver utarbetande av planen en enorm mängd kunskap som endast arbetarna besitter.*

Planering utan arbetarnas deltagande leder oundvikligen till subjektivism och godtycke.⁵⁸

Kulturrevolutionen innebar viktiga framsteg för upprättandet av socialistiska produktionsförhållanden. Arbetarkollektivets inflytande över teknik, organisation och ledning ökades genom den nya maktstrukturen i fabrikerna som skapades under KR. Den består av två element:

R K, som har hand om den administrativa företagsledningen. Den väljs av arbetarna, tjänstemännen, kadreerna och armérepresentanterna på företaget.

”Tre-i-ett”-systemet (arbetare, tekniker, tjänstemän) som har hand om själva produktionsledningen.

⁵⁸ Jfr Ch Bettelheim: ”Men graden av *reell* samordning ... beror i huvudsak varken på ”planeringstekniken”, på ett detaljerat och noggrant ”administrativt handlingssätt” eller på en proklamerad ”vilja”. Den beror på objektiva *politiska betingelser* (på massornas faktiska deltagande i planernas utarbetande och genomförande) och på *vetenskapliga betingelser* (planen samordnar i realiteten de olika produktionsenheternas verksamheter endast om den bygger på en vetenskaplig analys av den ekonomiska och sociala verkligheten och om den svarar mot den *vetenskapliga experimentationens* krav). De andra betingelserna kan för övrigt bara förverkligas om de första blivit det: kunskapen om den ekonomiska verkligheten och den vetenskapliga experimentationen i samhällslik skala (helt annorlunda är det förstas när man manipulerar med räkenskapsstorheter, något som många ”planer” inskränker sig till) utvecklas endast med massornas deltagande. (Bettelheim 3, s 55-6)

Detta ska uppmuntra och tillvarata arbetarnas initiativ. Hur mycket verklig arbetarmakt dessa två strukturer förverkligar varierar dock starkt. Det vore naivt att påstå att den är annat än begränsad i de flesta företag.

Förutom dessa organ finns i en del kinesiska industrier s k. arbetarstyregrupper (t ex. vid Pekings allmänna konfektionsfabrik). Dessa grupper väljs direkt på olika nivåer i fabriken och delegaterna kvarstår hela tiden i produktionen. De handhar bl a. tekniska frågor, arbetarskyddsfrågor och organiserar plandiskussionerna.⁵⁹

Förändringarna i maktstrukturen åtföljdes av lönereformer för att stärka arbetarna på fabriken just som kollektiv. Det mesta av ackordsarbetet (som ändå inte var särskilt utbrett) avskaffades, liksom en stor del av produktionspremierna. Vidare sänktes de högsta och höjdes de lägsta lönerna i företagen.

För ett förverkligande av *arbetarklassens makt* över hela *produktionen* måste även förhållandena *mellan* företagen revolutioneras. Även här har KR medfört betydelsefulla framsteg.

Liu Shaoqis revisionistiska grupp sökte göra ”vinsten” till företagets enda kriterium på framgång, d v s, sökte göra den monetära ekonomiska kalkylen allenarådande. Det skulle gjort det omöjligt för arbetarklassen att överblicka och styra produktionen. Ty arbetarna saknar direktörernas rena fackkunskaper. KR innebar att ledarna i mycket högre grad än tidigare sätter hela proletariats intressen i förgrunden och inte det enskilda företags bokföringsmässiga intressen. Penningrelationer finns kvar mellan företagen, vilket ännu är nödvändigt.

På produktivkrafternas nuvarande nivå är det omöjligt att ersätta dem med en strikt social ekonomisk kalkyl. Men man är mer klar över den monetära kalkylens begränsningar än tidigare, och låter inte dess resultat vara utslagsgivande i relationerna mellan företagen. När de kinesiska kommunisterna talar om att politiken måste ta kommandot även inom ekonomin så avser de just detta.

Den socialistiska omvandlingen av den ekonomiska basen – vilken förvisso inte var socialistisk före KR – kräver också att socialistiska produktivkrafter skapas. Först då kan den arbetarmakt som de proletära produktionsförhållandena formellt möjliggör (se ovan) bli reell. Och skapandet av socialistiska produktivkrafter överallt befäster också *slutgiltigt* arbetarklassens makt över produktionen och gör återgång till direktörs- eller kapitalistvälde omöjligt.

Proletariatet måste bemäktiga sig den borgerliga tekniken och organisationen (genom att bl a. ”lära av de borgerliga experterna”, som Lenin uttryckte det). Men endast för att *omvandla* den, för att möjliggöra en radikal omvandling av produktivkrafternas nivå.⁶⁰ Denna omvandling innebär att

⁵⁹ Bettelheim 5, s 19-28

⁶⁰ Vi talar om omvandling av ”produktivkrafternas nivå” eftersom vi i Marx' efterföljd (men till skillnad från stalinister, trotskister och andra avvikare) hävdar att begreppet produktivkrafternas nivå har en djupgående kvalitativ sida. Jfr följande analys av Ch. Bettelheim:

”Ett visst sätt att ’mekaniskt förbinda’ produktivkrafternas utveckling med förvandlingen av produktionsförhållandena, genom att ’tänka’ den första termen linjärt (vilket en ytlig tolkning av vissa polemiska formuleringar av Marx kan förefalla att stödja) och föreställa sig att det är denna ’utveckling’ som ’producerar’ en förändring i produktionsförhållandena. vänder ryggen åt historiens verkliga rörelse ...

Det är nämligen inte bara fråga om en utvecklingsnivå (i den borgerliga meningen, vår anm.) utan också om produktivkrafternas *karaktäristiska drag*. Dessa drag bestäms i sin tur genom naturen hos de produktionsförhållanden inom vilka produktivkrafterna historiskt har utvecklats. Sålunda är maskinindustrin och det industriella företaget ’produkter’ av produktivkrafternas *kapitalistiska* utveckling, dvs, av dessa krafters utveckling under de kapitalistiska produktionsförhållandenas herravälde ... På den ekonomiska nivån är övergångsperioden till socialismen den period då socialistiska produktionsförhållanden *omvandlar* produktivkrafternas karaktär (varvid en tidigare fas av övergångsperioden präglas av upprättandet av dessa produktionsförhållanden, som inte finns ’givna’ efter den proletära

kineserna så långt det går vägrar att bygga stora centraliserade, specialiserade enheter. De skulle under de nuvarande objektiva förhållandena i Kina (fortfarande låg nivå på de subjektiva produktionsbetingelserna, d v s, låg utbildnings- och kulturnivå) i praktiken nästan helt styras av en teknisk-ekonomisk elit. Arbetarna skulle förvandlas till blotta arbetskraften.

I stället satsar man på små och medelstora industrier i stor utsträckning. Det finns också en rad ekonomiska överväganden bakom detta: billigare transporter, möjligheter att utveckla landet någotsånär jämnt, försvarspolitiska motiveringar. Hur som helst är de (mer eller mindre avsiktliga) sociala effekterna av denna politik mycket viktiga:

Dels bidrar utspridningen av industrin att lösa motsättningen stad-land.

Dels, och detta är den viktigaste aspekten vad gäller omvandlingen av produktivkrafterna, möjliggörs att fabriken verkligen styrs av de ”röda massorna” och kan bli centra för politisk och ideologisk skolning. I den meningen har kineserna också redan börjat attackera ”företaget” som uteslutande ekonomisk enhet. Detta är mycket viktigt, då ”företagsenheten” gynnar monetär ekonomisk kalkyl, d v s, den är en reproduktionskälla för kapitalistiska sociala förhållanden.

Ett betydelsefullt inslag i omvandlingen av produktivkrafterna är att varje företag söker *lita till egna krafter*. Det innebär att fabriken själva förbättrar och ofta t o m. *tillverkar* sina egna maskiner. Nästan alla fabriker har egna verkstäder. Där är arbetarna verksamma under fritiden med förbättringar men också vissa uppfinningar.

Det ska dock understrykas att det nästan aldrig rör sig om några helt banbrytande uppfinningar. Utan om s k. variationer, förbättringar av redan existerande förhållanden och saker. Ett annat inslag är det – visserligen ojämliga – samarbetet mellan arbetare och tekniker som nu börjar införas. De arbetar i s k. tekniska arbetslag.

Men det är genom uppmuntrandet av arbetarnas *självaktivitet* och *skaparförmåga*, som man börjar rasera grunden för delningen mellan manuellt/intellektuellt arbete i den ekonomiska basen som arbetarkollektivet börjar upphöra att vara maskinslavar och blir herrar över en *ny typ av maskiner* (ej människofientliga).

Visserligen är det f n, bara en *trend*, att arbetarkollektiven blir arbetare och vetenskapsmän (liksom studenterna också blir arbetare). Allt sker i en blygsam skala. Men det är ändå ett oerhört viktigt

revolutionen.. De två ‘faserna’ är inte klart skilda åt, utan ‘griper in’ i varandra. I Kina t ex, har omvandlingen av produktivkrafterna redan börjat i blygsam skala, trots att där ännu inte finns några upprättade proletära produktionsförhållanden. Vår anm.)

De produktivkrafter som utvecklats inom givna produktionsförhållanden ‘producerar’ inte några nya produktionsförhållanden: om de ‘spränger’ de förhållanden inom vilka de utvecklats, så är det genom ekonomiska och slutligen *sociala motsättningar*, som medför de gamla förhållandenas upphävande och skapar de *agenter* som kan vara *bärare* av nya förhållanden, alltså nya klassförhållanden.

När nya produktionsförhållanden uppträder, verkar de till en början på historiskt givna produktivkrafter (i fallet övergången till socialismen, se dock vår anm, ovan, vår anm.). Det är denna inverkan som *förvandlar* produktivkrafterna och påtvingar dem en *bestämd struktur*. De på detta sätt förvandlade produktivkrafterna är *specifika* för ett nytt produktionsätt ... Sålunda har de *kapitalistiska produktionsförhållandena* uppstått *före maskinindustrin*. Den senare har *utvecklats under kapitalistiska produktionsförhållandens herravälde* för att konstituera (upprätta) det *specifikt kapitalistiska produktionsättet*. (När under övergångsperioden de socialistiska produktionsförhållandena upprättats fortsätter och slutför de den redan påbörjade omvandlingen av produktivkrafterna. Vår anm.). Det är genom en specifik förvandling av dessa krafter som det specifikt *socialistiska produktionsättet* kan konstituera sig.” (Bettelheim 3, s 80,78,79)

inslag i Kinas oavbrutna revolution, som konkret visar på vad som menas med att ”frigörandet av massornas skapande krafter” är *specifikt socialistiska produktivkrafter*.⁶¹

”Över hela Kina ser man miljontals initiativ, förbättringar och uppfinningar ta form”⁶² som ett resultat just av Kulturrevolutionens frigörande av massornas skaparkraft.

Denna politik innebär också att Kina är återhållsamt med import av teknik från kapitalistländerna. Man ser den som en produkt av de *kapitalistiska* produktionsförhållandena. Teknik som inte bara producerar varor utan också tenderar att producera kapitalistiska sociala förhållanden. Kina utestänger sig inte från de tekniska landvinningar som ändå görs i den kapitalistiska världen, men all importerad teknik modifieras och omvandlas innan den tillämpas i produktionen. Den ges en speciellt ”kinesisk” utformning.⁶³

B. Begränsningar

Landsbygden

Några genomgripande förändringar, t ex, kollektivisering av konsumtionen eller avskaffande av alla privata jordlotter har inte skett. Orsaken till denna försiktighet från ledningens sida (många rödgardister försökte så gott de kunde sprida KR:s hela radikalism också till landsbygden, men hölls tillbaka) är naturligtvis att Kina är så beroende av skördeutfallet. Om KR på landsbygden varit lika radikal som i städerna, skulle det uppstått stark desorganisering. Denna skulle blivit mycket större än i städerna, p g a böndernas lägre politiska medvetande. Ett förhållande som ytterst betingas av produktivkrafternas låga nivå på landsbygden, då det här ännu inte finns en verkligt kollektiv produktionsprocess.

En kraftigt minskad skörd skulle leda till hotande ekonomisk kris. Därmed vore hela Kulturrevolutionen hotad – även i städerna – och högern skulle stärkas, något som också skedde efter det Stora Språnget.

Trots dessa begränsningar innebar KR viktiga framsteg också för landsbygden. Alla upplösningstendenser stoppades kraftfullt och den privata marknadens betydelse begränsades starkt (vilket dock var en tillfällig åtgärd). En ny partiorganisation med så vil eget självförtroende som massornas förtroende byggdes upp. Detta är mycket viktigt – till skillnad från början på 60-talet har partiet de arbetande massornas förtroende också på landsbygden. Vi ser hur produktivkrafternas fortfarande mycket låga nivå på landsbygden föreskriver objektiva, ännu snäva, gränser för möjligheterna att förverkliga det som för men folkkommun ger Lopp om att infria: omfattande massdemokrati, överförande av de lokala statliga organen direkt i massornas händer. Dessa snäva gränser får den proletära demokratin på landsbygden och lägger också en yttre ram för proletariatets maktformer i städerna. De får inte avancera för långt och lämna landsbygden efter sig.

Statsapparaten och den politiska makten

I den gamla statsförvaltningens ställe sökte kulturrevolutionärerna på alla nivåer sätta RK med representanter för de revolutionära massorganisationerna, FBA och de revolutionära kadrerna. I

⁶¹ Om massornas teknologi i Kina, se McFarlane/Whelwright, s 162-73

⁶² Guillaing, citat i DN 17/10 1971

⁶³ För att än en gång visa att KKP:s brott med stalinismen också är ett brott med trotskismen och ett *överskridande av hela den ryska 20-talsdebatten* erinrar vi om, att Trotskij gång på gång hävdade att Sovjet måste upprätta nära och mångsidiga band med ”världsekonomin”, att det måste utnyttja den internationella arbetsdelningens ”avgörande fördelar”. Att en omfattande direktimport av amerikansk teknologi var nödvändig o s v, o s v. Inga reservationer för de politiska konsekvenserna av detta yttrades från Trotskij:s håll. (Se Deutscher 3, s 39-47 och 212)

Peking och Shanghai m fl. städer förefaller det som dessa RK bildades på ett proletärt-demokratiskt sätt. I andra provinser däremot där läget var mycket mer motsägelsefyllt och kaotiskt och vänstern mycket svagare och mer splittrad, spelade FBA en helt avgörande roll. I några fall var den så stor att den ”Militära Ledningskommissionen” i provinsen blott utökades med några handplockade ”representanter för massorna” varefter den utropades till RK

Undan för undan har en stor del av de gamla kadrerna kommit tillbaka till ledningen för parti och stat. Detta på de flesta nivåer. Det är nu ganska uppenbart att den gamla, förkulturrevolutionära, statsapparaten består till stor del.

(Detta är inget historiskt unikt. Oktoberrevolutionen genomförde: All Makt åt Råden och krossade den gamla tsaristiska statsapparaten. Men även råden var beroende av de gamla tjänstemännen för att kunna styra staten. Och när vågen av revolutionär entusiasm sjönk tillbaka och det kom inbördeskrig och ekonomiskt kaos, så ökade de gamla statstjänstemännens och de gamla byråkratiska strukturernas betydelse ofantligt för att överhuvudtaget hålla ihop landet. I sina sista skrifter underströk Lenin gång på gång: ”Men nu måste vi om vi vill vara ärliga, säga det motsatta, att vi kallar för vår egen en apparat, som i själva verket ännu är helt och hållet främmande för oss och utgör ett borgerligt och tsaristiskt konglomerat . . .”⁶⁴ och

”Med undantag av folkkommissariatet för utrikesärenden utgör vår statsapparat i allra högsta grad en kvarleva från den gamla och har i försvinnande ringa grad undergått några som helst allvarliga förändringar.”⁶⁵

Upplösandet av en byråkratisk statsförvaltning, som styr samhället över huvudet på folket är djupt avhängig kampen för upplösandet av arbetsdelningen. Innan några avgörande framsteg nåtts på detta område är en verkligt proletärt-demokratisk statsförvaltning – vare sig dess organ kallas Revolutionära Kommittéer eller Råd – inte möjlig. Massorganens makt blir begränsad, ty deras *grund* är bräcklig.

Och ju mer efterblivet ett land är, d v s. ju lägre den allmänna kulturnivån och ju mindre de ekonomiska marginalerna, desto längre och svårare blir kampen mot denna arbetsdelning. För den vanliga kinesiska bonden eller arbetaren är det f n. ytterst svårt att hävda sig mot en ”erfaren”, ”kunnig” byråkrat – det är detta som är grunden för den gamla statsförvaltningens överlevande. Kina är ännu ett efterblivet land. Men till skillnad från statstjänstemän i hela den övriga världen, så är de kinesiska förpliktade till regelbundet kroppsarbete. Och de har viss respekt för massornas möjligheter att rucka på dem.

Kvinnans ofullgångna frigörelse

KR attackerade inte på allvar könsrollerna och arbetsdelningen man/kvinna. Frigörelsen av kvinnan i Kina har visserligen gjort oerhörda framsteg jämfört med tillståndet före Befrielsen, men är fortfarande ytterst ofullgången. T ex. existerar inte full jämlikhet i lönehänseende – mannen förutsättes bära större delen av försörjningsbördan. Kvinnan gör alltjämt en större del av hushållsarbetet. I intimt samband med denna ofullständiga kvinnofrigörelse står fasthållandet vid familjen, den stränga puritanismen och undertryckandet av all utomäktenskaplig sexualitet.

⁶⁴ Till frågan om nationaliteterna eller om "autonomiseringen". Lenin 2, s 766

⁶⁵ Hur bör vi reorganisera arbetar- och bondeinspektionen. Lenin 2, s 795

F. Kampen är inte avgjord – klasskampen fortsätter i Kina

1. Vänsterdogmatikens år 1968-71

Den starkaste kraften vid KKP:s 9:e kongress 1969 var som vi ovan sett inte den kulturrevolutionära vänstern utan Lin Biaos och Chen Bodas ”vänster”dogmatiska grupp. Dess dominans på kongressen säkrades av att inga delegater valdes till kongressen utan utsågs av den regionala ledningen, som i de flesta fall dominerades av FBA. Resultatet blev att den gamla högerens maktställning försvagades kraftigt – utan att efterträdas av den verkligt revolutionära vänstern. Ute i landet förstärktes ”vänster”-dogmatikernas makt genom att få av representanterna till RKna i den statliga administrationen valdes och desto fler utsågs, speciellt på högre nivåer (provins-). Och vid dessa utnämningar spelade FBA en viktig roll.

Samtidigt förstärkte Lin – mot Maos egen önskan – i oerhörd grad den idealistiska, religiöst färgade kulturen av Mao. Genom att förknippa sig själv med den kunde Lin öka sin egen grupps makt (Lin skrevs ju in som ”Maos efterträdare” i partiets författning vid 9:e kongressen) Vid Pekings verktygsmaskinfabrik nr 1 t ex. fortsatte morgonknäböjandet inför Maos porträtt och körläsandet av citat ända till strax före Lins fall. Resultatet av detta blev en förlamning av landets politiska och kulturella liv.

Otaliga kadrer avvisades som värdelösa och i stället höll FBA-folk – ibland dåligt kvalificerade – en oproportionerligt stor del av posterna i revolutionskommittéerna i den administrativa apparaten.

Så småningom kom dessa formalister i allt starkare konflikt med den övriga partikadern, inte minst med Mao själv. I samband med den allmänna stabiliseringen och konsolideringen av läget i landet och rekonstruktionen av partiet, blev FBAs dominerande roll alltmer stötande. Sommaren 1971 avlägsnades Lin och Chen från partiets ledning under omständigheter som ännu är oklara. I takt med att partiet har konsoliderats efter detta (vilket tog viss tid, då Lin hade många anhängare) har en ny fas av Kinas utveckling inträffat.

”Konsolidering” och ”avslappning”

Efter ”formalismens” herravälde har kommit en tid av kraftig nedtoning av personkulturen, stabilisering och kamp mot ”ultravänstern”. Konkret har detta inneburit en rad urholkningar av KR:s principer.

Privata bisysslor och privat marknad stimuleras på landsbygden. I vissa fall har man uppmuntrat folkkommuner som för länge sedan avskaffat de privata lotterna att återinföra dem. I åtminstone några provinser florerar såväl i staden som på landsbygden den svarta marknaden öppet och jobberier förekommer.

Avsevärda problem råder med ryckigheten i politiken – den politiska linjen har svängt så ofta att det råder en stark ideologisk osäkerhet bland kadern. När man nu söker uppmuntra individuell småproduktion och ”liberala” tendenser går det långsamt på en del håll, men alldeles för fort på andra.

Den här ekonomiska slappheten påminner till det yttre om tiden före KR. Men där finns en stor skillnad. Då berodde den till stor del på den demoralisering och upplösning i partiets basorganisationer som följde efter Det Stora Språnget. Nu har partiet läget i ett fast grepp och det finns därför ingen risk för rena upplösningstendenser.

Vad gäller utbildningssystemet har vi fått följande rapport från en kamrat på resa i Kina (juli 73) :

”KR breddade intagningsunderlaget till högre skolning och införde strängare kvot än tidigare till förmån

för bonde- och arbetarbarn. Urvalet skulle ske genom rekommendationer nerifrån och uppåt. d v s. alla måste ut och arbeta något år innan högre utbildning kunde bli aktuell. Första studentkullen 1970 blev emellertid en katastrof – kunskapsnivån var för ojämn och man har än idag inte övervunnit problemen med den studentkullen. Intagningsprövningar har därför börjat praktiseras på de flesta håll, också tendenser till betygsättning. Det kan dock försvaras på olika sätt – men däremot inte att storstadsbarn som efter avslutade gymnasie studier förflyttas eller frivilligt åker ut till landet och avlägsna provinser plötsligt får ändrad status och blir bokförda som om de sedan födseln varit fattig- och lägre mellanbönder samt aldrig satt sin fot i den stad de (uppges) kommit från. Resultatet är att majoriteten av studenterna i Shanghai som på papperet kommer utifrån, uppgivandes med acceptabel status från Nord- och Västkina, i själva verket är Shanghaibarn. Detta gäller också andra universitet . . . Arbetar- och bondepropagandalagens översikt över universitet och mellanskolor är överallt tillända – trots att Mao vad jag vill minnas 1968 tycks ha haft andra tankar. Deras bortdragande kan också sättas i samband med Chens och Lins fall och avskaffandet av den s k. formalismen. Möjligen var Lin m fl. för dogmatiska och stela och hotade socialismen så att säga inifrån. Men den pågående ”moderationen” saknar inte heller sina faromoment – som vi har sett.”

Men många av Kulturrevolutionens landvinningar består. Vi har nämnt de viktigaste under avsnittet ”Kulturrevolutionens viktigaste resultat”. Här ska vi blott tillägga att vad gäller landsbygden, så håller den omfattande decentraliseringen av skolor, sjuk-och hälsovård och den långsamt tilltagande mekaniseringen sakta att ge kommuner och brigader verkligt innehåll.

Den ”ekonomiska liberalism” som nu råder är inte bara en reaktion på den tidigare formalismen utan också betingad av ekonomisk rationalitet: att uppmuntra privat småproduktion är f n. den enda möjligheten att utnyttja den långa meningslösa fritid bönderna har en del av året.. Ännu har nämligen inte arbetslagen eller brigaderna möjligheter att använda denna fritid för kollektiv produktion. Att då avstå från individuell småproduktion vore att avstå från möjligheter att höja levnadsstandarden. Öppenheten om denna efterblivenhet på landsbygden är nu också mycket större än tidigare.

Som vi ovan understrukt har KR också inneburit att såväl kadrer som studerande nu allmänt varvar manuellt och intellektuellt arbete.

Slutligen, och det är på sikt avgörande, har tiden efter KR inneburit en snabb ekonomisk utveckling på alla områden.

3. Utrikespolitiken

Allra tydligast har högersvängningen varit på utrikespolitikens område. Det finns många exempel:

Iran

Liksom Sovjet och USA stöder Kina shahens reaktionära diktatur, som enligt Nixon är ”ordningens upprätthållare vid Persiska Viken”. Bl a. deltar iranska trupper i kampen mot PFLOAG.* Kina stöder emellertid också denna gerilla.

Ceylon

1971 krossades här en revolutionär resning. Ett terrorregemente inrättades mot vänsterkrafterna. Kina ställde omgående upp med hjälp till den regim som kväst upproret.

* PFLOAG = People’s Front for the Liberation of Oman & the Arabian Gulf

Pakistan

Sedan länge har Kina haft goda förbindelser med den härskande regimen i Västpakistan. För dessa förbindelsers skull har Kina avsiktligt hållit tillbaka vänstern i hela Pakistan. Detta bidrog till att Östbengalens borgerligt-nationalistiska Awamiförbund, trots sin hämmande roll i masstriderna 1968/69, ensamt kunde kanalisera massornas missnöje och få en helt dominerande politisk ställning i Östbengalen, vid valen 1970. Västpakistanets härskare besvarade den växande bengaliska nationalismen med ett våldsamt militärt angrepp 1971.. Kina fortsätter att stödja den västpakistaniske militärdiktatorn. Under hela kampen i Östbengalen inriktade sig Kina helt på de imperialistiska staternas intriger och Awamiförbundets förbindelser med Indien. Något stöd till den revolutionära vänstern i Östbengalen som hjältemodigt kämpade, först mot Västpakistanets, sedan mot Indiens arméer gavs aldrig. Så bidrog Kina till att Awamiförbundet trots alla svek mot massorna kunde upprätta sitt herravälde i det "självständiga" Bangla Desh. Kinas politik spelade direkt i händerna på Awamiförbundet, den aggressiva indiska bourgeoisie och sovjet-revisionisterna.

Ofta har Kina förenat opportunistisk gentemot imperialismen och reaktionärer med *sektarism* gentemot progressiva och småborgerliga rörelser. Så t ex. stödet åt reaktionären Numeirys slaktande av (moskvatrogna) kommunister i Sudan 1971.

Eller bojkotten av ungdomsfestivalen i Berlin sommaren 1973. Den samlade inte bara revisionistiska partier, utan också befrielseströrelser (t. ex FRELIMO och FNL). Dessutom en stor del av ungdomen i DDR. Kinas bojkott beklagades djupt av revolutionära kamrater i Berlin, som fick uppleva hur revisionisternas smutskastning av Kina och den revolutionära vägen kunde fortgå ostört.

Parallellt med detta: en tilltagande vänlighet mot USA och EG!

Ett faktum som försvårar analysen av KKP:s utrikespolitik är att KKP-ledningen upplever en reell risk för sovjetiskt angrepp på Kina.. För oss är det emellertid omöjligt att bestämma hur stort detta hot är. Men om det verkligen är så stort som KKP menar, så borde det gjorts desto större ansträngningar att komma med på t ex.. Ungdomsfestivalen i Berlin.

Allmänt

kan man säga att Kina underskattar *klasskampens* och *rörelsernas* betydelse för utvecklingen i världen och kraftigt överbetonar vikten av förbindelserna på statsnivå. Kina överskattar klart betydelsen av diplomatiska manövrar. Det verkar inte som KKP:s nuvarande ledning inser att alla allianser med borgerliga stater med nödvändighet är *bräckliga*. Allra tydligast är undervärderingen av klasskampen i Europa: här bortser KKP:s nuvarande ledning *helt* från den.

Man understöder EG och motsätter sig "avspänning". Detta motstånd går så långt att Zhou Enlai & co helst ser att USA behåller sina trupper i Europa. Och t o m. flirtar – om än försiktigt – med högerkrafterna i Västtyskland, som ju också motsätter sig avspänning, av revanschistiska skäl. Med denna politik vill Kina stödja uppkomsten av ett "tredje block" mellan USA och Sovjet. Den nuvarande ledningen i KKP bortser helt från att stärkandet av EG, fortsatt kallt krig och fortsatt närvaro av USAs imperialistiska soldatesk i Europa, är svåra bromsklossar på den europeiska klasskampens utveckling. Speciellt i ett land som Västtyskland. Men även i övriga Europa – Väst som Öst – är "avspänning" och nedrustning i den klasskampens intresse som så länge djupfrysts av de *yttre*, mellanstatliga motsättningarna. "Avspänning" tillåter att de *inre*, sociala konflikterna äntligen kan ta ut sin fulla rätt. (Det är t ex. ingen slump att Brandts freds- och avspänningspolitik gått hand i hand med en mäktig skärpning av arbetarstriderna i Västtyskland.)

Kinas politik vad gäller Västeuropa är ett hinder för den revolutionära vänsterns utveckling.

Självfallet finns det progressiva inslag i Kinas utrikespolitik, t ex. stödet åt befrielseörelserna i hela Indokina, i Thailand, o s v. (Såväl den thailändska som den kambodjanska befrielsekampen söker sovjetrevisionisterna efter förmåga att sabotera.) Vidare stöder Kina befrielseörelsen i Palestina (gm paraplyorganisationen PLO) och den antikoloniala revolutionen i det portugisiska Afrika. I Europa det livsviktiga biståndet till Albanien. Men detta är knappast huvudsidan i Kinas utrikespolitik f n.

På Kommunistiska Internationalens andra kongress skrev Lenin:

”... den proletära internationalismen för det första kräver att den proletära kampens intresse i ett land underordnas denna kamps intressen i världsmåttstock och för det andra kräver förmåga och beredvillighet att bringa de största nationella offer för det internationella kapitalets störtande av den nation som förverkligar segern över bourgeoisien.”⁶⁶

Att utifrån denna leninska bestämning hävda att Kinas nuvarande ledning inte för någon proletärt-internationalistisk politik är inte precis någon överdrift. Men att tolka detta som att ”byråkratin” (?) nu slutgiltigt segrat i Kina som vissa vänstergrupper gör gällande är däremot helt felaktig.

Vi måste komma ihåg att Folkrepubliken Kina *under större delen av sin existens ej fört någon verkligt proletärt-internationalistisk politik.*

Den första revolutionära vågen kom under 50-talets första år. Kina stödde då oförbehållsamt befrielsekrigen inte bara i Indokina och Korea, utan också revolutionärerna i Indien, Burma, Indonesien, på Filippinerna och Malackahalvön. Men Kina vek redan 1954 för signaler om fredlig samlevnadspolitik. Fem principer för denna politik fördes fram, bl a. ”att inte blanda sig i varandras inre angelägenheter”, ”att inte inlåta sig på omstörtande verksamhet.”⁶⁷ Snart hade Kina igång fredlig samlevnad med både Indien och Burma. Visserligen var denna politik ett försök att gäcka USA-imperialisternas planer på en väldig antikommunistisk allians i Asien, och måste ses i detta sammanhang. Dock markerade den en omsvängning i politiken.

Kinas roll i det skamliga *Genève-avtalet 1954** är inte helt klar.. Avtalet tvingade Vietnam – som kontrollerade en mycket stor del av det som nu kallas ”Sydvietnam” – att uppge stora befriade områden, trots att de franska kolonialisternas militära nederlag var totalt.. Det är uppenbart att det främst var Sovjet som pressade Ho Chih Minh att godta detta fördrag. Men det är tveksamt om Zhou Enlai som var Kinas representant på konferensen verkligen bjöd något motstånd mot de sovjetiska påtryckningarna.

Tio år senare (1965) krossades det stora kommunistiska masspartiet i *Indonesien* efter en imperialistisk kupp. Det var helt försvarslöst, då det aldrig konsekvent tagit itu med att självständigt organisera och beväpna massorna. Kina hade s t ort *inflytande* på detta parti men satsade fr a, sin allians med den ”antiimperialistiske borgaren” Sukarno. Det ville inte riskera att spräcka den alliansen med att *kraftfullt uppmana* kommunisterna att som följd av den skärpta klasskampen förbereda sig för en väpnad revolution. Resultatet blev en katastrof för den indonesiska vänstern, som den fortfarande efter nio år inte har hämtat sig från.

Under Kulturrevolutionen förde Kina i det hela en konsekvent politik med stöd åt klasskampen *överallt* i världen, bl a. franska maj 68. Orsakerna var flera:

1/ Det omfattande revolutionära uppsvinget i världen: Västasien, Vietnam, Väst- och Östeuropa.

⁶⁶ *Utkast till teser i den nationella och koloniala frågan.* Lenin 2, s 488

⁶⁷ NCNA, 29/4 1954 (artikeln om Tibet)

* Om detta se [Genèveavtalet 1954](#) av Stig Eriksson – Red

2/ Kinas exempellösa diplomatiska och ekonomiska isolering.

Det behövde alltså inte ta några diplomatiska eller ekonomiska ”hänsyn”. Den gamla fientligheten från imperialismen bestod och hade nu kompletterats med en nästan fullständig isolering från såväl de revisionistiska länderna som de stora revisionistiska partierna.

3/ Revolutionens offensiv i Kina. Den allmänna betoningen av klasskampen *inom* Kina ledde till motsvarande betoning av klasskampen i världsmåttstock.

Den kraftiga omsvängningen högerut de senaste åren (en omsvängning som vi kanske ännu inte sett slutet på) har en sammansatt bakgrund:

1/ Förändringen i världsläget

från massuppsving till reaktionens politiska offensiv. Det är inte längre möjligt att enbart rikta sig till befrielse rörelser och världens folk, som Kina gjorde under KR. Imperialismens och revisionismens kris fortsätter, men de revolutionära krafterna är inte tillräckligt starka för att vända dem till en förnyad samlad offensiv. För Kina gäller det att förhindra att krisen får en reaktionär lösning: imperialistiskt eller revisionistiskt angreppskrig på Kina. Bl a. gäller det att förhindra allianser Sovjet-Japan eller Sovjet-USA..

2/ Det världsomfattande fiaskot för den nystalinistiska ”ml”-rörelsen

Kina sökte bygga upp vid mitten och slutet på 60-talet genom avspjälkning från revisionist-partierna och som Kina gav ett direkt stöd. I de länder där klasskampen stått som hårdast i Europa är dessa ”ml”-grupper nästan helt utplånade (Italien, Frankrike). Endast i – vad gäller klasskampens utveckling – efterblivna länder som Sverige och Norge har fortfarande någon styrka. Efter dessa misslyckanden har Kina upphört att ge stöd åt de här grupperna och satsar helhjärtat på samarbete med *regimerna*.

3/ Klasskampsläget i Kina

Kulturrevolutionen och ”vänsterdogmatismen” har avlösts av ”uppmjukning” och ”konsolidering”, med allmän betoning på enighet och inte på klasskamp. Trots alla sina svåra fel förefaller Lin Biao ha stått för en riktigare utrikespolitik än den nuvarande ledningen.

4/ De snabbt ökande ekonomiska och diplomatiska banden med ett stort antal kapitalistiska länder. (erkännanden av Kina, inträdet i FN etc.).

Det kan vara värt att understryka att den första stora opportunistiska vågen i SU svepte över landet i mitten på 20-talet när imperialismens blockad hävdades och efterträddes av ekonomiska och diplomatiska kontakter. Ett inträde på ”världsmarknaden” har sin egen logik, som är djupt förbundet med den internationella arbetsdelningens effekter (kapitalismens arbetsdelning ”i synnerhet”.⁶⁸) Staten i de revolutionära länderna har en benägenhet att fungera som ett gigantiskt köpmannakapital i förhållande till yttervärlden.*

⁶⁸ Se Marx' brev till P V Annenkov

* Här kan det vara värt att peka på en grundläggande motsättning i den trotskistiska teorin.. Å ena sidan menade Trotskij att Sovjet skulle eftersträva de närmaste och mest intima ekonomiska förbindelser med den kapitalistiska världsmarknaden. Å andra sidan menar trotskisterna att en revolutionär stat överallt och vid varje tidpunkt ska stödja revolutionära rörelser, hur svaga de än är.

Den politiska och ekonomiska sidan av trotskismens program går fullständigt isär. Detta var också utmärkande för Trotskij och vänsteroppositionen.. på 20-talet i SU. Den krävde å ena sidan en ytterst omfattande proletär demokrati, Å andra sidan hade den en industrialiseringsmodell som inte principiellt skilde sig från den stalinistiska.

5/ Den stalinism i analysen som KKP envist vägrar att placera där den hör hemma – på historiens sophög. Denna stalinism bidrar till vacklan och tvetydighet, sekterism och opportunistisk i den kinesiska utrikespolitiken eftersom den är ett så oerhört trubbigt instrument för analys av världsläget. I vissa fall har KKP:s stalinistiska renlärighet helt blockerat en vetenskaplig (materialistisk) analys. Detta gäller framför allt den officiella synen på revisionismens uppkomst i SU (under Kulturrevolutionen förekom andra, mer materialistiska ansatser till analys). Här är KKP:s ”analys” löjeväckande i sin idealism och sitt moraliserande:

”Under dessa omständigheter och efter Stalins död gjorde Chrusjtjov, en kapitalistfarare som gömt sig i Sovjetunionens kommunistiska parti, ett överraskningsanfall i sin ”hemliga rapport”. Han förtalade ondskefullt Stalin och med alla slags lömska manövrer roffade han åt sig parti- och regeringsmakten i Sovjetunionen.. Detta var en kontrarevolutionär statskupp som förvandlade proletariats diktatur till borgarklassens diktatur. Den störtade socialismen och återupprättade kapitalismen.”⁶⁹

Bristerna i den kinesiska utrikespolitiken är djupt förbundna med den kinesiska revolutionen som en revolution i ett kolonialt präglad, efterblivet land där nationalismen spelade en stor roll. Denna efterblivenhet och nationella inskränkthet med sin frånvaro av världsrevolutionärt perspektiv och strategi kommer att kräva ytterligare årtionden att helt utrota. Lenin fångade detta problem i en analys från 1920:

”... ju mera efterblivet ett land är, desto starkare är där småproduktionen inom jordbruket, de patriarkaliska och kråkvinkels-förhållandena, vilka ofrånkomligt leder till en särskild styrka och stabilitet hos de mest inrotade småborgerliga fördomar, nämligen den nationella egoismens och den nationella begränsningens fördomar.

Eftersom dessa fördomar kan försvinna först då imperialismen och kapitalismen i de mest utvecklade länderna försvunnit och sedan hela grundvalen för det ekonomiska livet i de efterblivna länderna undergått en radikal förändring så kan dessa fördomar ytterst långsamt dö ut.”⁷⁰

Något som förvärrat den nationella inskränktheten har varit att KKP sedan 20-talet inte fungerat i ett organiserat internationellt sammanhang. 1929 inleddes kampen på landsbygden *mot* Kominterns önskan. KKP hade ju delvis som följd av Kominterns mekaniska direktiv förintats bland städernas arbetarklass.

Maos seger i partiet 1934 innebar ökad självständighet och berättigad skepsis mot Kominternråd. Dessutom innebar landsbygdkampen – med KMTs inringning – att internationella förbindelser nästan helt bröts.

Denna KKP:s självständighet gentemot SUKP möjliggjorde att man 1945-49 – mot SUKP:s inrådan om koalitionsregering – fortsatte kampen mot KMT. Under åren 1949-56 deltog dock KKP i internationella konferenser och hade nära förbindelser med SUKP. Efter Stalins död 1953 och i synnerhet efter 1956 sökte sig KKP på nytt – efter ett kort mellanspel – utmed en ”egen väg”.

Slutsatsen av KKP:s mycket korta kontakter med den internationella kommunistiska rörelsen blir att detta ytterligare måste ha bäddat för en allmän nationell inskränkthet och allmänt låg kunskap om det internationella läget.⁷¹

Därmed inte sagt att den mest informerade delen av den nationella ledningen inte skulle försökt ändra på detta. Vad som menas är, att till och med denna ledningsdel präglats av KKP:s isolering och att den har att kämpa mot en än större oförståelse inom övriga partikadern och befolkningen som helhet.

⁶⁹ *Leninism eller socialimperialism*, s 9

⁷⁰ *Utkast till teser i den nationella och koloniala frågan*. Lenin 2, s 491

⁷¹ Snow, s 110-9, 379-91, 455-64; *Kina-rapport 2/3 1969* s. 10-11

4. Kinas Kommunistiska Parti efter "formalismens" fall.

Återuppbygget av KKP efter Kulturrevolutionen ledde först till att FBAs kadrer fick en dominerande ställning. I och med "formalismens" fall 1971 ändrades detta. Arméns roll blev avsevärt mindre.

Som vi ovan sett har "vänsterdogmatismen" efterträts av ganska tydliga högervindar på de flesta områden. På nytt har en "höger" och en "vänster" tydligt börjat framträda i partiets ledning efter den låsning och förlamning som rådde under Lin Biaos herravälde.

Den starkaste gruppen f n. är "högern". Den har sin bas i regeringsmaskineriet men är knappast ideologiskt enhetlig eller klar. Det som står klart är mest dess tydliga benägenhet för opportunism. I spetsen står Zhou Enlai med en grupp ålderstigna veteraner omkring sig, däribland Li Xiannian och Yeh Chienying, Kinas högsta militär.

Denna grupp går systematiskt in för att åter plocka in de kadrer som kritiserades och avsattes under Kulturrevolutionen. En del av dem har återkommit till höga positioner, t ex. Deng Xiaoping (vice premiärminister) och Tan Zhenlin (invalid i CK på 10:e partikongressen).

Men avskaffandet av "formalismen" har också inneburit att den äkta revolutionära vänstern fått möjlighet att formera sig. Det är Yao Wenyuan och Zhang Chunqiao som båda var kulturrevolutionens ledare i Shanghai. Det är Jiang Qing och Wang Hungwen. Den senare som är textilarbetare från Shanghai spelade en viktig roll på 10:e partikongressen (augusti 1973). Vänstern har en relativt stark ställning inom centrala partimaskineriet. Den är den enda ideologiskt någotsånär enade gruppen i partiledningen. Under 1973 har den stärkt sin ställning genom att – som motvikt till alla de gamla revisionister som Zhou Enlai rehabiliterat – ta in sitt folk från Shanghai på viktiga poster i partiet. (Shanghai är den mest avancerade arbetarklasstaden i Kina. Det var i Shanghai Kulturrevolutionen var som mest radikal.)

Även om vänstern var i minoritet så stärktes dess ställning av 10:e partikongressen. 9:e partikongressen skrev in Lin Biao personligen som Maos efterträdare i partistadgan. 10:e partikongressen reviderade denna stadga och skrev i stället in den viktiga principen om kollektivt ledarskap. På alla nivåer i partiledningen: centralkommittén, politbyrån, politbyråns ständiga utskott finns nu vänstern starkare företrädd.

En *stor* revolutionär offensiv är emellertid knappast att vänta inom den närmaste framtiden. Det finns en rad hinder för en sådan:

1/ Den låga politiska medvetenheten. För de flesta bönder – majoriteten av Kinas befolkning – är kommunism = konstbevattning, rättvis ransonering, sjukvård och skolor för alla samt stegvis höjande av levnadsstandarden. Politik och administration intresserar dem inte – den tar partiet hand om.

Men även arbetarnas marxistiska medvetande är troligen lågt. På verktygsmaskinfabrik nr 1 i Peking t ex. består studierna i marxism mest av högläsning ur vissa klassiker utan kommentar eller diskussion. Även studenternas nivå är låg.

Rent allmänt har de tvära politiska kasten och ryckigheten i många kampanjer urholkat värdet av de flesta teoretiska formuleringar, gjort marxismen svår att använda som kritiskt analytiskt instrument.

Lin Biaos fall har gjort att många insett relativiteten i de sanningar som proklamerats från ovan och man undviker att uttala sig.

Detta har inte blivit bättre av att partiets ledning valt att överösa Lin och Chen med skällsord (varav många lögner⁷²) i stället för att göra en öppen framställning och en marxistisk analys av motsättningarna. Vi såg ovan hur monolitismen i KKP växte fram som en närmast organisk produkt av den militära kampen på landsbygden under det långa revolutionära kriget. KR bröt sönder monolitismen, men efter KR återkom den. Denna monolitism har nu knappast längre någon progressiv funktion. Arbetarklassen är ju större och mer medveten än någonsin tidigare. Den fortsatta monolitismen med dess tvära förändringar i den nationella ledningen skapar bara förvirring och gynnar opportunist (=stöd till ledningen i alla väder).

2/ F n. tål knappast Kinas bönder och intellektuella ytterligare ett tvärt kast, en ny våldsam revolutionär framstormning.

Här finns också en annan viktig skillnad till situationen före KR. Då kunde vänstern mobilisera miljoner entusiastiska ungdomar under parollen ”Det är rätt att göra uppror”. Men många av dessa entusiastiska ungdomar fick göra hårda erfarenheter i KR:s senare fas: hård men nödvändig disciplinering av de Röda Garderna, övergivande av flera av Kulturrevolutionens principer. Det kommer antagligen ta lång tid innan vänstern åter kan räkna med möjligheter att massmobilisera ungdomen efter dessa erfarenheter, som för många var desillusionerande.

3/ Vänstertendensens medlemmar har en personligen mycket svagare ställning än revolutionärerna hade vid KR:s utbrott. Då hade de Maos enorma prestige aktivt bakom sig. Nu deltar Mao av allt att döma inte längre aktivt i politiken.

4/ Slutligen: vilken form ska en ny offensiv ta? En ny Kulturrevolution är knappast aktuell, den formen skulle antagligen visa sig alltför kostsam och riskabel i förhållande till de uppnådda resultaten. Ett svar på denna fråga måste vänstern ha innan den kan gå till offensiv.

Vänsterns styrka är

- arbetarklassens utveckling. Den är numerärt större, kulturellt mer högtstående och rikare på erfarenheter än någonsin tidigare.
- den snabba ekonomiska utvecklingen som ger ”marginaler” för revolutionär offensiv
- de av KR uppnådda och konsoliderade resultaten vad gäller undervisningsväsende, landsbygdens utveckling, arbetarens situation i fabriker, varvandet av manuellt och intellektuellt arbete för såväl kadrer som studerande.
- dess egna revolutionära erfarenheter av masskamp och massrörelse. Det finns nu en härdad revolutionär kader i Kina, som har sett saker och ting gå emot tidigare och som sett högerkrafter växa sig starka. Som minns ett uttalande under Kulturrevolutionen som tillskrivs Mao:

”Den nuvarande Stora Kulturrevolutionen är bara den första, det kommer oundvikligen att bli många fler i framtiden. Ingen partimedlem eller överhuvud någon i vårt land får tro att allt kommer att vara bra efter en eller två stora Kulturrevolutioner eller t o m. tre eller fyra. Vi måste vara mycket uppmärksamma och aldrig släppa vaksamheten.”⁷³

Kulturrevolutionen har rotat en revolutionär tradition och höjt massorna till en mycket högre politisk nivå. Detta är mäktiga hinder för de krafter i KKP som vill vrida Kina tillbaka till förhållandena före KR. Det visas senast av den kampanj för att ”slå vakt om kulturrevolutionens revolutionära landvinningar” som startade hösten 1973. Denna kampanj riktar sig mot försoffning

⁷² Resolutionen om Lin Biao på 10:e kongressen innehöll bl a. följande: ”Driv ut Lin Biao, den borgerlige karriäristen, konspiratören, den kontrarevolutionäre överlöparen, renegaten och förrädaren ur partiet en gång för alla. Driv ut Chen Boda, den främste medlemmen av Lin Biaos partifientliga grupp, antikommunistiskt Guomindang-element (!), trotskist (!), renegat (!), fientlig agent (!) och revisionist . . .” (Citat från *Proletären* 39/1973)

⁷³ Mao 2, s 231

och byråkratisering av tjänstemännen. Den vill värna och stärka systemet med kaderskolor (7:e majskolorna där studier och kroppsarbete varvas) och betonar vikten av att studenter skickas ut på xia-fang. Vidare slår den nya kampanjen mot försöken att helt akademisera intagningsystemet till universitetet. I stället slås Kulturrevolutionens betoning på praktik och politisk erfarenhet vid intagning till universitet fast.

Hur omfattande denna kampanj är, är för n. omöjligt att uttala sig om. Men den är utan tvivel ett tecken på att vänstern, efter att ha varit ordentligt tillbakapressad i flera år, nu håller på att samla styrka och aktiverar sig.

5. Klasskampen fortsätter i Kina

Kina har ännu inte förverkligat socialismen, arbetarmakten. Det är fortfarande ett övergångssamhälle. Den låga utgångspunkten, landsbygdens efterblivenhet och den fortfarande relativt svaga arbetarklassen innebär att *socialismen kommer att ta lång tid att förverkliga*.

Klasskampen fortsätter i Kina. I KKP finns både det revolutionära avantgardet och representanter för "bourgeoisien" i det kinesiska övergångssamhället. (Rikare bönder, direktörer, "intelligent-sian", statsbyråkrater, alla de som motsätter sig upplösningen av motsättningen manuellt/intellektuellt arbete.)

Utvecklingen i Kina beror också på klasskrafternas utveckling i världsmåttstock. Om kontrapositionen segrar överallt, finns det stor risk för att även Kina kommer att slå in på "den kapitalistiska vägen".

Stalinismen växte ju just fram och befästes i ett världshistoriskt läge präglad av proletariats internationella nederlag och den aggressiva kontrarevolutionens frammarsch.

Denna utveckling innebar en så grundläggande förvridning av Oktoberrevolutionens principer och resultat att grunden lades för den borgerliga tillbakagång som nu pågår i SU.

Om Kinas nuvarande opportunistiska politik fortsätter under lång tid kommer det att skada de revolutionära krafterna utanför Kina avsevärt. Stalinismen var inte bara en *frukt* av den internationella reaktionen. Den *befordrade* också denna reaktion genom sin nationellt inskränkta, opportunistiska politik och oförmåga till marxistisk analys. Stalinismens politik ledde till katastrofala nederlag för arbetarklassen: i Kina 1927, Tyskland 1933, Spanien 1936-39.⁷⁴

Endast om vänsterkrafterna i KKP:s ledning segrar kommer Kina att delta i uppbygget av ett internationellt revolutionärt block. Ett sådant block, bestående av revolutionära stater, befrielse-rörelser och kommunistiska arbetarorganisationer i de imperialistiska länderna är en förutsättning för en samlad revolutionär offensiv mot imperialism och revisionism.

Kommunisternas förhållande till Folkrepubliken Kina.

Kommunisternas uppgift i förhållande till Kina är inte att själlöst skriva av KKP:s senaste resolutioner.

Vi stödjer och försvarar Kina mot alla imperialistiska hot, revisionistisk hets och alla former av smutskastning.

⁷⁴ Om Kina se ovan. Om Tyskland och Kominterns brottsligt felaktiga politik, se *KOMMUNIST* 11; Deutscher 4, kap. 2. Om Spanien, se Orwell: *Hyllning till Katalonien*, Uddevalla 1971. Hernández: *La Grande Trahison*, Paris 1953. Orwell kämpade i POUM:s milis 1936. Hernández var medlem i spanska kommunistpartiets politbyrå och tillhörde Kominterns högsta ledning fram till upplösningen 1943.

Men detta innebär inte att vi avstår från att kritiskt analysera utvecklingen i Kina.

För den svenska arbetarklassen för vi fram alla de socialistiska landvinningarna men döljer aldrig att det pågår en klasskamp i Kina och att denna ännu inte är avgjord.

Vi framhåller att det är *vänstern* i KKP:s ledning vi stödjer. Att okritiskt stödja den nuvarande politiken i alla dess delar är i själva verket ett stöd åt högern och de opportunistiska krafterna i Kina.

Vi avvisar

därför de som fördunklar socialismens innehåll både för svenska arbetare och för sig själva genom att framställa det som om Kina redan förverkligat socialism och arbetardemokrati.

Vi avvisar

också trotskisternas angrepp på Kina, eftersom de jämför det revolutionära Kina med det borgerliga förfallet i Sovjetunionen: ”Vi tar inte ställning i dessa konflikter som sliter sönder det icke-kapitalistiska lägret och komprometterar socialismen”.⁷⁵ Så behandlar trotskisterna de antagonistiska motsättningarna med sovjetiska provokationer och inringning som följd. De bortser från de ansatser som ändå finns i Kina till att skapa förutsättningar för arbetarmakt, något som det knappt ens längre finns rester av i SU.

Efterskrift

Vi ska avslutningsvis antyda maoismens landvinningar såväl som begränsningar i jämförelse med den första stora revolutionära erfarenheten: Bolsjevismen och Oktoberrevolutionen.

Vi ska också ytterligare beröra den kinesiska revolutionens brott med stalinismens praktik.

Endast denna dubbla ”jämförelse” gör det möjligt att ”frilägga” den kinesiska revolutionen, *så att vi kan lära av den*, för vår praktik, vårt perspektiv, vår analys.

1. Bolsjevism och maoism

Oktoberrevolutionen – det var arbetarrevolutionen, byggd på de proletära maktorganen, råden, med den proletära demokratin och mänsklighetens fullständiga frigörelse framför ögonen.

Revolutionens parti, bolsjevikpartiet var en unik skapelse, som utvecklades genom en lång och mödosam praktik och ett målmedvetet och planerat uppbygge. Det var föreningen av den unga ryska arbetarklassens mest stridbara ledare, med den ryska intelligentsians bästa representanter (och det var inte vilken intelligentsia som helst, utan en intelligentsia med nästan 300 års revolutionär tradition.) Det var föreningen av decennier av illegal arbetarorganisering, öppna revolter, förvisning, fängelse och emigration med en inhemsk och en europeisk marxistisk tradition. Det var ett parti med en oerhörd vilja, styrka och kraft. För detta parti var den ryska revolutionen enbart det första steget i den proletära världsrevolutionen. Det hade ett världsrevolutionärt perspektiv och strategi, vilket materiellt uttrycktes i bildandet av det revolutionära världspartiet, den Kommunistiska Internationalen.

Oktoberrevolutionen innebar den internationella brytningen med socialdemokratin och opportunisten. Oktoberrevolutionen inledde radikala experiment på de flesta samhällsområden: kultur, skola, fångvård, sexuella relationer, avskaffande av kvinnoförtryck ...

⁷⁵ RMF: *Den socialism vi kämpar för*, s 2

Maoismen har utvecklat andra delar av den revolutionära kampens strategi och taktik (folkkriget) och det socialistiska uppbyggets teori och praktik:

En äkta socialistisk industrialisering. Uppfattningen av övergången till socialismen som klasskamp, där massornas direkta och växande deltagande i denna kamp, utbredningen av kampen till ständigt nya problem, i synnerhet till föregivet ”tekniska” och ”ekonomiska” problem är förutsättningen för den socialistiska vägens seger.

Det har varit en omvandling där kampen mot arbetsdelningen spelat en viktig roll. Och där har maoismen gripit tillbaka på Marx' och Engels' socialistiska och kommunistiska perspektiv.

Maoismen är bolsjevismens jämlike i revolutionär livskraft och dynamik, men med ett nationellt begränsat synfält, utan kontakt med samtida kritiska strömningar inom marxismen, och utan att riktigt ha tillägnat sig bolsjevismens vision av den revolutionära omdaningens också som en väldig mänsklig frigörelseprocess.

Men medan bolsjevismen förföll, tappade entusiasmen, tankeförmågan och perspektivet efter en relativt kort tid, så har det revolutionära uppbygget i Kina öppnat ständigt nya horisonter, och väckt ständigt nya idéer till liv.

Denna avgörande skillnad kan endast förstås mot bakgrund av de olika revolutionernas skilda karaktär och förutsättningar.

Oktoberrevolutionen präglades genom det despotiska tsardömet, det strängt illegala arbetet, kriget, den plötsliga revolutionen och den gamla samhällsordningens fullständiga sönderfall. Där var de lidelsefulla förhoppningarna på den europeiska arbetarklassen, som in i grunden sveks. Där var den oerhörda dynamiken i den ryska arbetarklassen, men också arbetarklassens fruktansvärda förluster under inbördeskriget och genom ekonomiskt kaos. Så fick den efterblivna patriarkaliska landsbygden en enormt ökad betydelse i en revolution som under hela sitt förlopp aldrig varit landsbygdsbaserad. Och det härskande partiet var utan verklig förankring bland bondemassorna! Efter proletariats upplösning hade det inte någon aktiv klass bakom sig.

Det var en otroligt spänningsfylld och motsägelsefylld situation, som förklarar den lika otroliga spännvidden mellan å ena sidan den proletära demokratins lysande uppstigande och de många radikala frigörelseförsöken, å andra sidan det bottenlösa stalinistiska och revisionistiska förfallet från 30-talet och framåt.

Den kinesiska revolutionen präglades genom den långa och utdragna kampen, de omfattande erfarenheterna av revolutionärt statsbygge före den slutgiltiga segern. Den ibland mindre dramatiska, men bredare och djupare heroismen det omfattande massarbetet, partiets djupa och nära förankring hos de bondemassor som rekryterat både revolutionens och uppbyggets arméer, en kader mer präglad av de långa striderna än av marxistiska studier och diskussioner, partiets långa existens i ytterst efterblivna områden, godsägarnas och krigsherrarnas skräckvälde, uppbygget i stället för inbördeskrig efter revolutionen. Det har varit mindre dramatiskt, mindre plötsligt, mindre lysande, mindre motsägelsefyllt, **men** mer gediget.

På så sätt har den kinesiska revolutionen inneburit bestående landvinningar för den internationella kommunismen, medan bolsjevismens landvinningar och experiment alla urholkades eller förvreds till oigenkännlighet av den stalinistiska reaktionen.

Bolsjevismen var en klart lysande stjärna som steg upp på en svart himmel och slocknade på en ännu svartare.

Maoismen har lyst mindre klart, men stadigare och längre. Den fortsätter att lysa.

2. Maoism kontra stalinism

”Högtidlighållande av partiledarnas födelsedagar är förbjudet. Att uppkalla platser, gator och företag efter partiledare är också förbjudet. Vi måste hålla oss till vår stil av enkelt liv och hårt arbete och göra slut på smicker och överdrivet prisande”, skrev Mao Zedong 1949.⁷⁶

Och

”Och överallt satte han upp monument av sig själv – tusentals fabriker och företag uppkallades efter Stalin och många städer: Stalinsk, Stalino, Stalindir, Stalingrad, Stalinkan, Stalin, Stalinbad, Stalinovarosj – fler än som kan räknas.”⁷⁷

”Stalins sjuttionde födelsedag (1949) firades med otrolig pompa. En framstående författare förklarade, att framtidens människor skulle kalla Stalins tid ”Rättvisans Epok” och kanske välja hans födelsedag till början på en ny tideräkning och kalla den År Etts Tacksägelsedag”.⁷⁸

Här fångas något av den djupa intellektuella skillnaden mellan stalinism och maoism. (I Kina var, som vi nu vet, mycket av den överdrivna personkulten under och efter KR [Kulturrevolutionen] ett resultat av Lin Biaos verksamhet och mot Maos uttryckliga önskan). Men den kinesiska revolutionens brytning med stalinismen rör mycket mer än stalinismens antileninistiska personkult. Vi har berört en del av denna brytning tidigare och ska här bara sammanfatta fem punkter.*

Stalinismen

1/ Det var en *tvångskollektivisering* och hänsynslöst utpressande av tribut från jordbruket som definitivt knäckte alliansen arbetare-bönder och skapade en ständigt ökande klyfta stad-land i Sovjet.

2/ Det var ett *skolsystem*, där efter 1931 (alltså sedan den stalinistiska industrialiseringen satt igång) tonvikten lades vid formella studier, boklig kunskap, betyg och examina, individuell konkurrens och stark lärarauktoritet. Idén att fabriken, fackföreningen och byrådet skulle ersätta vissa skolfunktioner förkastades helt och hållet. Inläring genom praktik upphörde.⁷⁹

3/ Det var ett *parti* där antalet karriärister och även rent moraliskt ruttna element växte.⁸⁰

Sedan partimaximum – som införts av Lenin och föreskrev att partimedlemmarna inte skulle ha större lön än en kvalificerad arbetare – avskaffats i början på 30-talet växte ojämlikheten och partimedlemmarnas privilegier raskt. Många av dem, direktörer, statsbyråkrater och framför allt GPU-officerare (GPU-ledning för politiska polisen) levde i lyx med tjänsteflickor, tillgång till specialbutiker, specialsjukhus, specialsanktorier och specialrestauranger. Att denna ”kader” skulle delta i den materiella produktionen regelbundet var en tanke som aldrig tänktes.

⁷⁶ Partikommittéernas arbetsmetoder. Mao 7 [*Valda verk* vol IV], s 409

⁷⁷ Medvedev [*Let History Judge*], s 327

⁷⁸ *ibid*, s 507

* För undvikande av alla missförstånd!

Med dessa fem punkter syftar *vi inte* till en beskrivning av stalinismens Sovjet [SU]. Visserligen så är det ställt utom tvivel att stalinismen innebar ett svikande av de flesta av socialismens ideal och lade grunden till den borgerliga återgång som nu långsamt pågår i SU. Men så entydigt svart som den framskymtar i dessa fem punkter var den inte. Där fanns också andra inslag. Sovjets utveckling ska vi emellertid ägna en särskild broschyr. Här är vi endast intresserade av de avgörande brytningspunkterna mellan stalinism och maoism.

⁷⁹ Collier/Nee [[Kulturrevolutionen vid Kinas universitet. Rapport inifrån](#)], s 12

⁸⁰ Ett ”framstående” exempel på sådana moraliskt ruttna element är den politiska banditen Beria, Stalins hejduk och chef för den hemliga polisen 1949-53. Se Medvedev, t ex s 341-7, 368 för detaljer om Berias blodiga karriär, och hur gamla partikadrer varnade Stalin för honom – förgäves.

Alltmedan de flesta arbetare och bönder levde under eländiga förhållanden. Livsmedelsransonerna under särskilt första delen av 30-talet räckte aldrig till. Många arbeterskor tvangs därför till ytterligare ett ”skift”: att gå på gatan. Tusentals arbetare inhystes i trånga, smutsiga, ohyrebemängda baracker kring de hastigt uppförda fabrikena. Sjukvården för arbetare var under all kritik och alldeles otillräcklig. På fabrikena åt arbetarna i de sämsta matsalarna dit direktörer och tekniker aldrig kom. De hade särskilda matsalar.⁸¹

4/ Det var en *klasskamp* (t ex. likviderandet av kulakerna som klass) som utkämpades främst av säkerhetspolisen. Därför blev den med nödvändighet urskillningslös. Den riktades inte bara mot borgerliga element, utan i växande grad mot oppositionella kommunister och sådana som kunde tänkas bli oppositionella. Den innebar i mycket stor utsträckning fysisk förintelse. Bara 1936-39 sköts minst 4–500 000 kommunister.^{**} Miljoner andra deporterades till tvångsarbetslägren i nordligaste SU [Sovjetunionen], t ex. Vorkuta i norra Ural eller lägren i Kolymaregionen i nordöstra Sibirien, där de vanligtvis gick en snabb undergång till mötes. Kolyma-lägren överlevde de flesta bara 1-2 månader.⁸² En del av detta system var säkerhetspolisens centrala roll. Den var nästen totalt självständig från all partikontroll (utom Stalins personliga).⁸³

5/ Det var en *ekonomisk bas* som till sitt väsen inte utvecklades i socialistisk riktning. Den stalinistiska industrialiseringen ledde till väldiga kvantitativa produktionsökningar på kort tid. Men priset var oerhört högt. Arbetarnas behov underordnades helt ackumulationens tvång.

De underkastades direktörer, ingenjörer och förmän, de underkastades tekniken (på samma sätt som Marx i *Kapitalet* visat att arbetarna under kapitalismen förvandlas till bihang till maskinerna).

De splittrades av ackordhets, t ex. systemet med ”progressiva ackord”, som innebar att en 10% produktionsökning betalades till 50% högre pris än normalt, 20% högre produktion betalades 100% mer än den vanliga normen, o s v. I slutet på 30-talet hetsades 75% av arbetarklassen av prestationslön.⁸⁴

De splittrades av systemet med chock- och elitarbetare (udarniki och stachanoviki) som förutom mycket högre lön fick bättre livsmedelsransoner, bättre mat från fabriksköket, företräde i bostadskön, fria biljetter till bio och teater, m m.⁸⁵

Kort sagt: det var en splittrad, strängt hierarkiserad, passiv och desorganiserad arbetarklass stalinismen frambragte. Arbetarskyddet försumrades – en logisk följd av arbetarnas maktlöshet och undertryckta läge. Smith (se not 81) uppgav t ex. att han ofta såg bortemot en tredjedel av arbetarna i en fabrik gå med bandage.

Arbetslagstiftningen var oerhört sträng. 1939 stadgades t ex. tvångsarbete om en arbetare kom mer än 20 minuter för sent.

⁸¹ Material om arbetarklassens situation finns i Fainsod [*Smolensk under Soviet Rule*], s 306-24. En skakande skildring av arbetarnas och böndernas livsvillkor under första hälften av 30-talet finns i Smith [*Jag har varit arbetare i Sovjet*]. Smith som arbetade på en fabrik i Moskva 1932-35 var, liksom sin hustru, sedan många år tillbaka kommunist, och flyttade till Sovjet i början av 30-talet för att börja ett nytt liv.

^{**} Man vet nu (2011) att antalet avrättade under dessa år var c:a 680 000 personer. – *Red*

⁸² Om avrättningarna 1936-39, se Medvedev, s 239. Om lägren, s 273-81. Om hungerstrejker i Vorkuta och hur de dränktes i blod, se Deutscher 4 [[Den förvisade profeten](#)], s 414-8. [Uppgifter från de sovjetiska arkiven visar att de här angivna dödlighetstalen är överdrivna, även om de var betydligt större än utanför lägren – *Red*]

⁸³ Om partiets oförmåga till kontroll, se Fainsod, s 163-77.

⁸⁴ Dessa uppgifter är hämtade från Dobb [*Soviet Economic Development since 1917*], s 464-5.

⁸⁵ Fainsod. s 321

Varje spar av arbetarinflytande i företagen likviderades på 30-talet. Och centralplaneringen var ytterligt centralistisk, och utan varje arbetarinflytande. Det är de inre motsättningarna i detta planeringssystem som nu får sovjetledarna att alltmer importera kapitalistiska tekniker.

Sammanfattningsvis: det var en ekonomi, som överallt, på alla nivåer återskapade den borgerliga arbetsdelningen och den borgerliga hierarkin. I denna stalinistiska ekonomiska bas kunde det inte ens vara *tal* om att skapa socialistiska produktivkrafter och produktionsförhållanden, om arbetarnas behärskande och omvandlande av produktionsmedlen, om sammansvetsade arbetarkollektiv.

Maoismen

1/ Det har varit en *kollektivisering* av helt annat slag – som vi visat ovan. En kollektivisering som *stärkt* förbundet arbetare-bönder och gjort den oavbrutna revolutionen möjlig. Hela tiden, men särskilt efter KR har stora ansträngningar gjorts att bekämpa och minska motsättningen stad-land.

2/ Det är ett *skolsystem* av helt annan typ. Just inläring genom praktik står i centrum. Och även om betyg och examina återinförts i viss mån spelar de – och framför allt inte lärarna – en tillnärmelsevis så stor roll som i stalinismens (eller revisionismens!) Sovjetunionen.

3/ Det är ett *parti* där byråkratism, kommandofasoner och överlägsenhet gentemot massorna förvisso förekommit och förekommer men där det också alltid funnits en genuin masslinje som kraftigt förstärkts av Kulturrevolutionen.

”Alla var mönster av proletär jämlikhet” skriver en författare, efter KR, som före KR varit starkt kritisk till KKP:s förhållande till massorna.

Och Maos linje:

”... det är nödvändigt att upprätthålla systemet med kadrenas deltagande i kollektivt produktivt arbete. Vårt partis och vår stats kadrer är vanliga arbetare och inga höga herrar som rider på folkets axlar.”⁸⁶

har som vi sett ovan förverkligats i och med KR.

4/ Det har varit en *klasskamp* där massorna i stor och stigande utsträckning mobiliserats såväl mot godsägare som mot kapitalistfarare och byråkrater i KKP. Detta har också inneburit att det fysiska våldet blivit mycket mindre omfattande. Där det förekommit har det träffat rätt mål – borgare och feodalherrar – och inte kommunister. I partiet har överhuvudtaget inte förekommit några rensningar av Stalins typ.

Alltsedan mitten på 50-talet har Mao hela tiden betonat

”Enda sättet att avgöra frågor av ideologisk natur eller kontroversiella frågor inom folket är genom den demokratiska metoden, diskussionsmetoden, kritik, övertygelse och uppfostran och inte genom metoden att tvinga eller undertrycka.”⁸⁷

Vid Kulturrevolutionens början återupptog Mao detta tema. I den sjätte av CK:s 19 punkter från augusti 1966, vilka direkt inspirerats av Mao, heter det:

”Den metod som bör användas vid diskussionen är framläggandet av fakta, argumenteringen och övertygandet genom denna argumentering. Det är förbjudet att med våld tvinga en minoritet, som är av en annan åsikt att ge efter. Minoriteten bör tvärtom skyddas, ty ibland finns sanningen hos minoriteten. Och även om den har orätt bör den dock tillåtas tala för sin sak och behålla sin mening.”⁸⁸

⁸⁶ De historiska lärdomarna av proletariatets diktatur. Mao 3 [*Politiska skrifter*], s 258

⁸⁷ Det rätta sättet att lösa motsättningar inom folket. Mao 8 [*Skrifter i urval*], s 401

⁸⁸ Blumer, [*Den kinesiska kulturrevolutionen*] s 161

(Vilket dock inte kunde hindra att väpnade strider ibland förekom under kulturrevolutionen, eftersom RGs [Rödgardisternas] tänkande var betydligt mindre moget än Maos.)

Fysiskt utplånande av motståndare skedde i relativt stor skala under Folkrepubliken *första* år. Men efter 1955 har det endast förekommit undantagsvis. Här står åter maoismens praktik i bjärt kontrast med stalinismens: I SU ökade hela tiden den politiska repressionen – för att kulminera i den massiva terrorn mot partiets och statens kadrer 1936-39 – 20 år efter Revolutionen, och sedan de fiendliga klasserna sedan länge nästan helt utplånats!

Mot denna bakgrund är det lätt att förstå att den kinesiska säkerhetspolisen spelat en oerhört mycket mindre roll än den stalinistiska, och att den till skillnad från den stalinistiska hela tiden varit under partiets och FBAs [Folkets Befrielsearmé] kontroll.⁸⁹

5/ Och i Kina pågår en verklig utveckling av den ekonomiska basen i socialistisk riktning, i riktning mot socialistiska produktionsförhållanden. Även om Kina, som vi sett, ännu bara har *påbörjat* denna oerhörda omvandling (se avsnitt "Kulturrevolutionens viktigaste resultat").

Detta är den kinesiska revolutionens djupaste kritik av kapitalismen och förflackningarna av socialismen, stalinism, trotskism, revisionism.

Den bryter med det tänkande som Stalin företrädde, till exempel i sitt tal vid driftsledarnas konferens 1931, där han ständigt använde i grunden borgerliga begrepp, som "tryggandet av arbetskraft för företagen", "befälskåren i industrin" (ingenjörer och tekniker), nödvändigheten av att bekämpa "nivellering" (löneutjämning), etc.⁹⁰

Eller i de hemliga direktiv som SUKPs CK samtidigt skickade ut med bl a följande direktiv:

"Förbjud partiorganisationerna att ändra, korrigera eller försena företagsdirektörers operativa order".

Och vidare förbjöds milisen, kriminal- och åklagarmyndigheten att blanda sig i förhållandena i fabriken produktion och undersöka produktionsangelägenheter såvida de inte hade särskild tillåtelse från företags direktör eller högre organ.⁹¹

Här garanterades direktörernas enmansvalde över arbetarna. Stalinism, trotskism och revisionism uppfattar tekniken och vetenskapen som klassmässigt neutrala och "goda i sig" vilket lett till en övertygelse att det socialistiska uppbygget helt måste ske med den teknik socialismen frambragt.

Så t ex. skrev Stalin 1952:

"Språket som i princip skiljer sig från överbyggnaden skiljer sig emellertid i detta hänseende inte från produktionsredskapen, låt oss säga maskinerna, som är lika likgiltiga i förhållande till klasserna som språket och lika väl kan tjäna det kapitalistiska systemet som det socialistiska."⁹²

Här hade Stalin, som i så många andra frågor "lärt av" Trotskij, som alltid hävdade denna neutralitet och redan i mitten av 20-talet engagerat sig för att "amerikanisera" bolsjevismen (Trotskijs uttryck) d v s. uppta USAs "överlägsna teknologi".⁹³

Kinesernas syn är en annan. De förstår att övergången till socialismen kräver att proletariatet och dess parti i grunden lyckas förändra de kapitalistiska produktionsförhållandena och de kapitalistiska produktivkrafterna (se avsnitt "Kulturrevolutionens viktigaste resultat" ovan).

⁸⁹ Om de kinesiska säkerhetspolisens roll, se Domes, [*Die Ära Mao-Tse-tung*] s 55-6 och Gordon, *Fånge i Peking*, Sthlm 1971.

⁹⁰ Ett nytt läge – nya uppgifter i det ekonomiska uppbygget. Stalin 1 [*Leninismens problem*], s 527-54

⁹¹ Fainsod, s 319

⁹² Stalin 2 [*Marxismens och språkvetenskapens frågor*], s 10

⁹³ Citat i Deutscher 3 [[Den avväpnade profeten](#)], s 215

Vänstern i KKP har här återfunnit en viktig del av det marxistiska temat om *den fullständiga omvandling som socialismen innebär, att den är en brytning med kapitalismen på alla punkter.*

Det är detta som gör det möjligt för oss att förstå det ”socialistiska uppbygget” i SU och Östeuropa som endast en ofullständig brytning med kapitalismen. Man har upphävt privatägandet av produktionsmedlen, genomfört ”planering”, sociala reformer. Men man införde en sådan typ av industrialisering att de relationer som är grundläggande – om än inte tillräckliga – för det kapitalistiska produktionssättet återskapades.

De omedelbara producenterna skildes från makten över och förmågan att omvandla sina produktionsmedel.

Det ofullkomliga brottet med det kapitalistiska produktionssättet, samtidigt med återskapandet av kapitalismens grundläggande förhållanden medförde en outhärdlig spänning i systemen. Folkupp- roren i DDR 1953 och Polen och Ungern 1956 eller den djupa krisen i Sovjet under första halvan av 60-talet var alla uttryck för denna spänning. Den förborgerligade ledningens enda svar har varit att i ständigt ökande utsträckning gripa tillbaka på de direkt kapitalistiska formerna för klassherra- väld: direktörs/teknikermakt, ”fri prisbildning”, marknad och profit, ”liberalisering”.

Dessa punkter har endast sammanfattat några av den kinesiska revolutionens brytningar med stalinismen. Det framgår att det är ett brott med stor bredd och djup.

Men det är många som inte insett detta. T ex. finns det en grupp i Sverige som påstår sig stå för ”marxismen-leninismen-maozedongtänkandet” och som hävdar:

”Stalin är än idag älskad och aktad av det avancerade världsproletariatet . . . Stalin var enligt deras (revisionisternas) mening 70% bra och 30% dålig. Vari dessa Stalins påstådda (!) fel skulle ligga kan de dock aldrig klargöra (!) . . . Vi kommunister lovar och svär att vi alltid ska hålla Stalins namn ärat och aktat . . . Detta för att fostra kadrer till den kommunistiska rörelsen helt i Stalins anda. Järnhårda, viljestarka revolutionärer i bolsjevismens sanna anda. Stalin är död sedan många år tillbaka – Leve minnet av Stalin!”⁹⁴

Om F Baude envisas med att sticka huvudet i skiten och trampa ner sig i historieförfalskningens och personkultens träsk – är han fri att göra det.

Men han skall då inte heller klamra sig fast vid det förljugna talet om att han står för marxismen, leninismen och maozedongtänkandet! Släpp marxisternas och leninisternas händer! Sluta smutsa ner Kommunismen!

3. Maoismens stalinistiska renlärihet

Om brottet mellan stalinism och maoism är så djupt, varför vägrar då KKP att göra en marxist-leninistisk analys av SU under Stalin? Varför håller det fast vid de stalinistiska lögnerna, även de mest absurda (som moskvarättegångarna)? Orsakerna till detta är mycket sammansatta, och vi kan bara här antyda några av dem.

För det första

finns det utan tvivel en viss materiell bas för detta envisa fasthållande. D v s. det finns vissa likheter mellan maoism och stalinism: bristande demokrati i partiet och en dominerande tradition av monolitism (förbud mot fraktioner, fullständig slutenhet utåt, bristande information till baskadern om motsättningar i ledningen). Men även i dessa ”likheter” är gradskillnaderna enorma. I Kina kan

⁹⁴ *Stalin – bolsjevikernas stålhårde ledare*, s VI. Göteborg 1972.

man i vissa avseenden tala om en byråkratisk inre partiregim. I Stalins Sovjet var den terroristisk. Och *många av "likheterna" är motsägelsefyllda:*

Monolitismen har helt andra rötter i KKP än i SUKP. I SU uppstod den som ett resultat av förbittade strider inom partiet, som utspelades i 20-talets klassmässiga "tomrum", striderna utkämpades av små grupper inom partiet. Medan massorna såväl innanför som utanför partiet var politiskt passiva och liknöjda. Fraktionsstriderna fördes med ständigt ökande hätskhet och slutade i en monolitism upprätthållen av terror och personkult.

Monolitismen i *Kina* däremot var inte slutpunkten för urartning och förfall. Den präglades i stället fram under de 20 åren av landsbygdskamp. Där fanns bondemassornas låga politiska och kulturella nivå.

Och samtidigt den politiskt mer erfarna och skolade kadern från 20-talets klasskamp i städerna eller studentrevolutionärer därifrån. De genuina arbetarna bland dem var få. Nu tvingades just denna ledning till att skola upp revolutionära bönder och tillströmmande stadsintellektuella. KKP-ledningen påtvingades här en roll som autoritär organisatör och lärare både inåt och utåt. Masslinje kom med nödvändighet att innefatta också denna "lärarroll".

Ett ytterligare bidragande element till monolitismen var den ständiga inringningen från KMT-arméerna och därmed ständigt krigstillstånd. Och i dess spår: att också militär disciplin kom att influera KKP:s massrelationer.⁹⁵

Den *historieförfalskning* som sker i Kina⁹⁶ är mestadels av annat slag än i SU. I Kina tillämpas principen att historien ej bör framställas i sin helhet. Främst undviker man att ta upp Kominterns skadliga inflytande 1926-27 och 1930-33. I stället skjuter man hela skulden på partiets dåvarande ordförande. Likaså undviker man att ta upp SUKP:s felaktiga "råd" efter Andra Imperialistiska Omfördelningskriget.

Det finns således luckor och förtiganden i kinesisk historieskrivning. Men sällan rena förfalskningar. De våldsamma angreppen på Lin Biao är i viss mån ett undantag.

Vad gäller *teorin om klasskamp under övergångsperioden* * finns å ena sidan stora skillnader mellan Stalins och Maos uppfattning.

För Stalin är det endast perioden av nationalisering och kollektivisering efter revolutionen som kännetecknas av genuin klasskamp. Den beror på att de "gamla" sociala grupperna reser kraftigare motstånd vid revolutionens radikalisering. När dessa grupper "utplånats" så är socialismen "i huvudsak" upprättad och endast finputsningar återstår. Så kan Stalin 1936 förklara (då kulakerna och NEP-bourgeoisin utplånats):

"Vårt sovjetsamhälle har nått så långt att det redan i huvudsak har förverkligat socialismen, skapat det socialistiska systemet, d v s. förverkligat det som marxister med andra ord kallar kommunismens första eller lägre fas. Vi har således i huvudsak redan förverkligat kommunismens första fas, socialismen. (Långvariga applåder.) . . . Och detta därför att *socialismen* för Sovjetunionen är något som redan uppnåtts och erövrats."

⁹⁵ *Mao's China. Party reform documents 1942-43.* Crompton, University of Washington Press 1966, s 36-8, 88-107, 161-83. *Chinese communism and the rise of Mao.* Schwartz, New York 1967, s 191-9.

⁹⁶ Exempel finns i Karol I. F. ö. bör Maos *Valda verk* ses som officiell partihistoria, varför många strykningar gjorts i Maos original (Schram: *The political thought of Mao Tse-tung*).

* Vi avser med detta, det som kineserna kallar "klasskamp under socialismen". Kineserna använder här stalinismens och revisionismens felaktiga språkbruk att övergångsperioden blott omfattar perioden av nationalisering och kollektivisering efter revolutionen. Vår uppfattning är klargjord i definitionsavsnittet i förordet.

Och han fortsätter:

”Till skillnad från borgerliga författningar utgår förslaget till Sovjetunionens nya författning från att det inte längre finns antagonistiska klasser i samhället, att samhället består av två vänskapligt sinnade klasser, arbetarna och bönderna”.⁹⁷

Klasskampen har därmed ”upphört”:

Medan det kapitalistiska samhället sönderslits av klassmotsättningar,

” . . . känner sovjetsamhället, som är befriat från utsugningens ok, ej till några sådana motsättningar, det är fritt från konflikter mellan klasserna och uppvisar bilden av ett vänskapligt samarbete mellan bönderna, arbetarna och de intellektuella.”

Fler klasser eller skikt fanns inte enligt Stalins teori.⁹⁸

De våldsamma utrensningar som började några månader senare påstods endast vara riktade mot ”spioner, mördare och skadegörare” och ”annat avskum”.⁹⁹

Det har ibland hävdats att Stalin svängde på denna punkt i slutet av sitt liv. Detta är felaktigt. Verksamhetsberättelsen på 19:e partikongressen (1952) hölls visserligen inte som vanligt av Stalin, utan av Malenkov. Men det finns ingen anledning att tvivla på att Stalin godkände dennes tal. Malenkov erkänner att det förekommer ”borgerlig ideologi” ännu i SU, men den har ingen inhemsk ”klassbas” (alltså inga strukturella orsaker, att söka t ex. i den orubbade arbetsdelningens bestånd eller i arbetarnas maktlöshet). Utan den ”tränger in” från de kapitalistiska staterna eller stammar från ”kvarlevor” och ”rester” av mot SU ”fiendliga grupper” som ”partiet ännu inte har förintat helt och hållet”.¹⁰⁰

Mao däremot skriver:

” . . . det socialistiska samhället (rättare övergångssamhället) sträcker sig över en lång historisk period. Klasser och klasskamp fortsätter att existera i detta samhälle och kampen mellan socialismens väg och kapitalismens väg pågår alltjämt. . . Kampen mellan de socialistiska och kapitalistiska vägarna kan bli en drivkraft till socialt framåtskridande.”¹⁰¹

Men å andra sidan är maoismen motsägelsefylld på den här punkten. Dels finns en grov idealism. Att klasskampen fortsätter ses som ett resultat av den ideologi de gamla härskande klasserna, spekulanter och svartabörsjobbare samt imperialismen och dess agenter sprider. Denna idealistiska agentteori förfäktades också av de flesta av rödgardisterna, vars marxistiska nivå ju inte var särskilt avancerad. Dels finns *också* ett visst medvetande, som framför allt uttrycktes i KR:s praktik, om att denna klasskamp är strukturellt betingad. Att just arbetsdelningen och vissa skiktets avskildhet från produktionen *producerar* borgerliga förhållningssätt och borgerlig ideologi.

I den officiella ideologin dominerar dock vanligtvis idealismen och agentresonerandet (t ex. nu senast om Lin Biao). Idéerna ses som en självständig kraft och man försummar deras materiella rötter: *varför* lyckas de gamla härskande klasserna, svartabörsjobbarna, de imperialistiska agenterna, o s v. sprida sin reaktionära ideologi till vanliga arbetare och bönder? Finns det inga *materiella* orsaker i arbetarnas och böndernas levnadsvillkor och samhällsställning som gör en del av dem mottagliga för borgerlig ideologi? Finns det inga *materiella* orsaker till att gamla partimedlemmar urartar och slår in på ”den kapitalistiska vägen”?

⁹⁷ Om förslaget till Sovjetunionens författning (1936). Stalin 1, s 789, 791.

⁹⁸ Verksamhetsberättelsen på 18:e partikongressen. A. a., s 890-1

⁹⁹ *ibid*, s 891-4

¹⁰⁰ Malenkov [*Rechenschaftsbericht an den XIX Parteitag*], s 130-1

¹⁰¹ De historiska lärdomarna av proletariatets diktatur. Mao 3. s 255-6.

Denna idealism hänger samman med *bondedominansen* i den kinesiska revolutionen 1949. KKP har aldrig (åtminstone inte officiellt) *problematiserat* denna dominans. Det har aldrig ställt frågan varför ett parti baserat huvudsakligen på *bondemassorna* och inte på arbetarna kunde genomföra den socialistiska revolutionen? Deras idealistiska svar är: bönderna leddes ju av ett marxist-leninistiskt parti och hade fått ideologisk skolning. ”Ideologisk skolning” ersätter här proletariats klasskamp!

Sammantaget är det denna bonderevolutionens benägenhet till idealism, det förrevolutionära Kinas extrema efterblivenhet, de starka idealistiska filosofiska traditionerna i Kina och proletariats svaghet som gjort att KKP hela tiden officiellt anslutit sig till den stalinistiska renlärligheten.

För det andra

är KKP:s officiella stalinistiska renlärlighet djupt förbunden med den långa revolutionära kampens villkor. Visserligen var KKP:s ledning efter katastroferna 1927 och 1934 fast beslutet att skydda sin revolution från SUKP:s inblandning. Men under en förbittrad och oändligt grym kamp mot kontrarevolutionen och imperialismen hade man inte råd att öppna sig mot Stalins ledarskap, något som med all säkerhet skulle skapat splittring i partiet. Så småningom upphörde denna ”renlärlighet” att vara enbart opportunistisk. Den blev en del av maoismens officiella ideologi. När Mao-kulten började växa fram och med den föreställningen om ”de fem stora”: Marx-Engels-Lenin-Stalin-Mao i rakt nedstigande led, så blev det allt svårare att göra upp med stalinismen teoretiskt. Det var lättare att hålla fast vid den officiella ideologin än att erkänna att man i sin praktik redan börjat bryta med stalinismen.

Detta visas av erfarenheten av de ”Hundra Blommornas kampanj”. Då gjorde man ett försök till ideologisk avstalinisering – och en flod av reaktionär och revisionistisk kritik välldes fram. Partiet slog snabbt ner dessa element. Men sedan dess har partiledningen aldrig gjort några försök att ersätta den stalinistiska ideologin i sina uppfattningar med marxistisk analys.

Ytterligare

en faktor som avhåller KKP från ”avstalinisering” är att just antistalinismen används som täckmantel för olika förflackningar av marxismen: revisionism, trotskism, o s v.

Slutligen

är rädslan för avstaliniseringen också en rädsla för att inför massorna riva upp hela den sovjetiska erfarenheten. ända till 20-talet. Man vågar bara gå tillbaka till 1956. Detta uttrycker dock ett bristande förtroende för massorna, alltså en inskränkning av masslinjen.

Sammanfattningsvis

kan vi säga att KKP:s fasthållande vid den stalinistiska renlärligheten är en knutpunkt för all den efterblivenhet som fortfarande häftar vid den kinesiska revolutionen. Kanske kommer redan nästa revolutionära offensiv att innebära en uppgörelse med stalinismen. Denna offensiv kommer ju att röra sig på en högre nivå än KR och ledas av en KKP-generation som aldrig behövt hyckla lojalitet med och underordnande under ett stalinistiskt Komintern.

Säkert är att när den kinesiska arbetarklassen blivit fullt ut myndig, självmedveten och med sina suveräna politiska och ekonomiska maktorgan, då har denna sega efterblivenhet utplånats och med den den stalinistiska ideologin.

4. Den kinesiska och den koloniala revolutionen

Vi har sett hur den kinesiska revolutionen trots sin framskridenhet och revolutionära uppfinningsförmåga i en rad avseenden också har en rad efterhängset kvardröjande svagheter. Vi har försökt

ange några av dessas rötter. Men om vi jämför med de befrielsekrig som nu pågår i Guinea-Bissau, Mozambique, Angola, Laos och Kambodja så var den kinesiska revolutionens utgångspunkter ändå jämförelsevis ”goda”. Där fanns en arbetarklass, visserligen numerärt en obetydlig minoritet av Kinas befolkning, men på 20-talet sammansvetsad och aktiv. Där fanns en gammal kultur, och ett relativt stort skikt av intellektuella, som begärligt insöp marxismen-leninismen. Och som ett resultat av detta kunde ett verkligt marxistiskt parti bildas och ta ledningen för befrielsekampen.

Skillnaderna mot villkoren främst för kamperna i Afrika är väldiga. I de portugisiska kolonierna finns knappast någon arbetarklass. Där finns inga moderna kulturtraditioner. Skiktet av intellektuella är ytterligt litet. Den ekonomiska nivån är oerhört låg. (Betydligt bättre är situationen i Vietnam, där det finns både arbetarklass, avancerade kulturella traditioner, ett större skikt av intellektuella och ett starkt kommunistiskt parti.)

Om dessa afrikanska kolonier efter befrielsen verkligen försöker slå in på en socialistisk väg (och redan detta är osäkert) så kommer detta att bli en omåttligt lång och osäker väg med mycket stora risker för en statskapitalistisk utveckling, som t ex. Algeriet. Vad gäller Angola och Mozambique är det ytterligt osäkert om de kommer att lyckas annat än i förbund med ett befriat Sydafrika, som har en stor och kämpande färgad arbetarklass.

Det pris mänskligheten betalat för att revolutionen hittills begränsats till efterblivna och underutvecklade länder har i sanning varit högt och kommer så förbli. Tills vi lyckas häva den begränsningen och tar itu med den proletära revolutionen och det socialistiska uppbygget också i de avancerade kapitalistiska länderna!

Tillägg: Mot en ny kulturrevolution

Manuskriptet till den här boken var i huvudsak klart i september 1973. Då var de dominerande dragen i Kina ännu ”avspänning”, ”uppmjukning”, o s v. – d v s, i praktiken ofta ren högervridning – på ekonomins, kulturens, utbildningens och utrikespolitikens område. Men också en reorganisering och konsolidering av det vi kallat den ”maoistiska vänstern” (att skiljas från ”vänster” av typ Lin Biaos och den anarkistiska ultra-vänstern i många Röda Garden), efter Lin Biao-dogmatikernas förödande herravälde.

I manuskriptets avslutning underströk vi att kampen mellan olika linjer inte avgjorts, att klasskampen fortsätter i Kina! Men vi betonade också de objektiva och subjektiva hindren för en ny väldig revolutionär massoffensiv inom den närmaste framtiden.

Detta var alltså september 1973. Sedan dess har det hänt en del. Rapporter om en ny masskampanj har strömmat in (se bilaga II). Detta bekräftar naturligtvis vår grundläggande tes: Klasskampen fortsätter i Kina.

Men var vi inte då för pessimistiska i bedömningen av möjligheterna för en ny revolutionär massoffensiv? Nej, av vad som hittills framkommit finns inga skäl att ändra den bedömningen. Den nuvarande masskampanjen är utan tvivel viktig. Men att döma av vad vi för närvarande vet är den inte någon väldig revolutionär massoffensiv. Vi har tidigare understrukit motsättningen mellan masspontanitet och basinitiativ å ena sidan, autoritär disciplin och centraldirigering å andra sidan i KKP:s massrörelsepraktik.

Den nuvarande masskampanjen förefaller (åtminstone än så länge) vara mer av typ 50-talets strikt ovanifrånstyrda ideologiska kampanjer i städerna än av typ Kulturrevolutionens radikala massmobilisering.

Men ingenting i Kina är entydigt. Helt klart spelar KKP:s vänster en viktig roll i kampanjen och på de platser där den är stark, t ex. Shanghai, så förefaller också ramarna för rörelsen vara betydligt vidare än enbart ideologisk kritik av Konfucius och Lin Biao.

Om också inte en ny Kulturrevolution, så kan den nuvarande kampanjen – i bästa fall – leda till att högertendenserna på många områden stoppas upp, att Kulturrevolutionens landvinningar befästs och vänsterns ställning stärks. Ännu är det dock för tidigt att sia.

mars -74

Bilaga 1: Oavbruten kontra permanent revolution

Inledning.

Oavbruten eller Permanent revolution. Orden används ofta synonymt. Detta har därför skapat en viss begreppsförvirring i den revolutionära arbetarrörelsens historia. Båda syftar ju till att lösa arbetarklassens alliansproblem i den koloniala/ nykoloniala sektorn ("tredje världen").

Arbetarna är här en minoritet av befolkningen och kan därför inte ensam axla revolutionens och de socialistiska uppbyggets krav. Allianser ställs därmed på dagordningen. De *historiska*, d v s. vanligaste, allianserna har varit med den nationella bourgeoisien, småborgerligheten, bondeklassen och trasproletariatet.

I den *ryska* revolutionen sammanföll böndernas resning med arbetarklassens till en komplex revolution. I *Kina* m fl. länder syftade nydemokrati och oavbruten revolution till en allians med samtliga klasser eller delar av dem, undantaget kompradorbourgeoisien och feodalherreklassen.

Dessa två väldiga revolutioner kommer att vara utgångspunkten för ett ställningstagande för den "kinesiska" modellen. Och för ett samtidigt avståndstagande från den trotskistiska teorin om den permanenta revolutionen, en dogmatisering av den ryska revolutionsmodellens svagheter. Vi kommer också att kort ta upp och avvisa den historiskt vanligaste – högeropportunistiska – avvikelser. Nämligen den "demokratiska", principlösa enighetens politik, som i samtliga fall – nu senast i Chile – lett till kapitulation och nederlag inför imperialism och reaktionär kapitalism.

Den materiella bakgrunden

Först något om den materiella bakgrunden till dessa teorier, som avser den koloniala och nykoloniala delen av världen.

Dessa länder är helt underordnade det internationella kapitalistiska systemet. Huvuddelen av befolkningen är sysselsatt inom jordbruket, där oftast synnerligen primitiva metoder förhärskar. I många länder (Latinamerika och Asien, däremot endast sällsynt i Afrika) råder en slags halv-feodalism på landsbygden. Storgodsens dominerar. Dock finns ofta också en kapitalistisk jordbrukssektor där modernare metoder tillämpas och lönearbetare utsugs.

Industrin i sin tur domineras av en utländskt ägd exportindustri samt en (delvis inhemskt ägd) blygsam lätt hemmamarknadsindustri. Arbetarklassen är liten och de "arbetslösa" grupperna är stora ty de invandrade jordproletärerna kan inte beredas arbete.

Det är det internationella kapitalistiska systemet som har tvingat tredje världens länder till denna biroll som råvaruexportörer och industrivaruimportörer. Något som förhindrar *utveckling* dvs, skapandet av en *egen, allsidig* ekonomi. Däremot förhindrar denna situation inte *tillväxt* dvs, kvantitativ påspädning av den rådande abnormiteten.

Att bryta med denna status betyder att bryta med kapitalism och imperialism – ett ställningstagande för socialismen.¹

Även klassmässigt råder stora skillnader jämfört med de imperialistiska centra. *Kompradorbourgeoisien* består av den del av den inhemska borgarklassen som arbetar som direktörer på utländskt ägda bolag, eller på annat sätt direkt arbetar för de imperialistiska bolagen. Liksom *godsägarklassen* är den direkt uppknuten till imperialismen.

¹ Amin: *Den globala kapitalackumuleringen*, Uddevalla 1974.

I motsättning till dessa klasser står därför den *nationella borgarklassen*, som vill genomföra en självständig kapitalistisk utveckling. Detta är vanligen en helt förkrympt klass. Desto större är *småbourgeoisien*, till följd av snedvridningen och de många parasitära inslagen i dessa ekonomier.

Vidare är ofta *trasproletariatet* mycket talrikt både i stad och på landsbygd. Den egentliga *arbetarklassen* är vanligen numerärt mycket obetydlig. Den största producerande gruppen är *bönder och lantarbetare*.

Denna klasstruktur med en obetydlig industriarbetarklass, avsaknaden av en självständig industriell bas, det efterblivna jordbruket – allt detta gör att dessa länder inte är direkt mogna för socialismen. (Undantag finns i Latinamerika där industrin och arbetarklassen i flera länder är relativt väl utvecklade.) Därför kommer den revolutionära processen här att få ett annat förlopp än i de imperialistiska centra, där industriarbetarklassen är den absolut dominerande av de exploaterade klasserna och ofta utgör bortemot hälften av den yrkesverksamma befolkningen.

Före övergången till socialism måste imperialismens, kompradorernas och den med dem förbundna militär- och statsbyråkratkastens välde brytas. Vidare måste de feodala strukturerna på landsbygden krossas. Detta kräver att godsägarnas egendom exproprieras och klasskampen förs ut på landsbygden samtidigt som arbetarklassens läge stärks i städerna.

Mot denna bakgrund har olika kommunistiska riktningar – i huvudsak tre – försökt åstadkomma en brygga mellan antiimperialism och socialism. Vi tänker här på ”enhet med alla – utan kamp”, ”oavbruten revolution” och ”permanent revolution”.

”Enhet med alla – ingen kamp”

Denna paroll är huvudtanken i de många socialdemokratiska, revisionistiska och högeropportunistiska teorier som kommit fram sedan sekelskiftet. I Komintern dök den upp på 20-talet och marknadsfördes som ”borgerligt demokratisk revolution”. Den skulle erbjuda en lösning på alliansproblemen liksom 40-talets ”antifascistiska revolution”. Revisionisterna i sin tur har sedan 50-talet rensat ut de sista dragen av utomparlamentarism och socialistiska perspektiv i Kominterns teorier. De är beredda att gå i allians med vem som helst – bara de släpps in i den tredje världens regeringar (t ex Chile, Syrien, Bengalen, Ceylon).

Den viktigaste av dessa teorier är den som anger den ”borgerligt demokratiska revolutionen” som recept för revolutionen i tredje världen. Det var denna teori som ledde KKP och den kinesiska arbetarklassen in i 1927-års slakt och katastrof. I denna teori kan man också spåra de viktigaste avvikelserna i senare decenniernas teorier.

Själva teorin dök upp i och med Kominterns 5:e kongress 1924 och utvecklades de följande åren av Bucharin- resp. Stalin-gruppen. Den ersattes senare – efter nederlaget i Kina 1927 – av olika icke-allians-linjer (se 6:e kongressen 1928 t ex.).

Teorins kärna är, att arbetare-bönder-småborgerlighet-borgerlighet ska bilda ett s k. ”fyrklass-block”. Ett block som ska vara riktat *mot imperialismen* och kämpa för borgerliga krav som parlamentarism och privat äganderätt (Fas 1). De arbetande massorna skulle senare, när de ökat sin styrka och storlek, gå vidare mot socialismen (Fas 2).²

Tittar man så efter på fasindelningen, ser man för det första att fas 1 resp. fas 2 skiljs åt av *vatten-täta skott*. Frågan ställs varför man ska kämpa för en front, ett block som automatiskt bara faller sönder efter segern och som lämnar de arbetande massorna ensamma, på nytt utsatta för repression men nu i borgerlig anda. Finns det verkligen ingen fas-indelning som kan undvika ren kapitalism,

² Degras: *The Communist International 1919-41*, Oxford University Press 1965.

som kan skapa allianser som strategiskt leder till socialism utan att gå igenom det kapitalistiska stadiet? Både bolsjevikerna och KKP svarade JA på denna fråga, de förra genom att långt före 1917 föra fram ”arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur” och KKP genom sin ”oavbrutna revolution”.

För det andra visade sig teorin om ”fyrrklassblocket” ganska snart vara *historiskt felaktig*. De borgerliga regimer, som uppstod ur kolonialvärldens sammanstörtande var inte *konsekvent* borgerliga och antiimperialistiska. Snarare var deras borgerlighet till stor del sammanvävd med imperialismen och jordadeln. Teorin stämmer med andra ord ej överens med vår inledande analys av klassläget i tredje världen, där vi pekade på borgerlighetens splittring och svaghet gentemot imperialismens herravälde.

Denna analys bekräftas för övrigt av händelserna i Kina 1927, där storborgare i Guomindang tillsammans med imperialisterna tog initiativ till krossandet av arbetarorganisationerna. Mao Zedong säger om kapitalism i Kina:

”Det moderna Kinas historia är verkligen historien om imperialistisk aggression, om hur imperialismen har bekämpat Kinas självständighet och utveckling till kapitalismen”³

samt

”Historien har bevisat att den kinesiska bourgeoisin inte kan fylla denna befrielsens uppgift, som oundvikligen faller på proletariatets skuldror.”⁴

Ett modernare exempel på giltigheten i denna uppfattning är Egypten, som gått från Nassers antiimperialism till samarbete med USA och Sovjetunionen.

Fyrblocksteorin kan alltså kritiseras för att den först undviker kampen för socialism i den första fasen och dessutom är historiskt felaktig vad gäller möjligheterna till utveckling av kapitalism av västerländsk modell i tredje världen.

Oavbruten revolution och nydemokrati

Detta är den riktiga analysen och handlingslinjen som utvecklats framför allt i Kina.⁵ Här finns en annan syn på huvudmotsättningen än hos de högeropportunistiska folkfrontsteoretikerna.

Klart på kontrarevolutionens sida står kompradorbourgeoisin och feodalherreklassen. Och lika klart på den andra sidan står proletariatet och ”halvproletariatet” (fattigbönder, småhantverkare o s v), samt trasproletariatet. Återstår gör bourgeoisin och småborgerligheten.

I tider av skärpta motsättningar – då särskilt imperialistiskt angreppskrig med befrielseerörelse som motkraft – kan småborgerligheten vinnas över till den revolutionära sidan genom en riktig allianspolitik. Den nationella bourgeoisin däremot vacklar, och det beror på den konkreta situationen hur den ställer sig. Det troliga är att den splittras.

När den nationella befrielsekampen segrat påbörjas den nydemokratiska fasen. Den innebär ”reglerad kapitalism”: feodaljord och imperialist-komprador-egendom konfiskeras, mycket stora

³ Mao: *Valda verk* bd 2 s 341.

⁴ a. a. s 336

⁵ Mao: *Om nydemokrati*, *Valda verk* bd 2.

Lin Biao: *Leve segern i folkkriget*,

Truong-Chinh: *Forward along the road chartered by K Marx*, Hanoi 1969.

Giap i Ehnmark (utg), *Gerilla*. Stockholm 1968.

Hinton: *Fanshen*, London 1971

Om folkfrontspolitiken, se *Kommunist* 11

företag nationaliseras, modernt skolsystem införs och arbetarna garanteras vissa förmåner. Avgörande är att statsapparaten i grunden ombildas och att enhetsfrontens ryggrad: arbetare och bönder (i praktiken partiet och närstående) får total kontroll över den nya statsapparaten. Proletariatet och kommunistpartiet är alltså huvudkraften och underordnar endast villkorligt sin politik under nydemokratins krav. De uppger inte sin politiska och organisatoriska självständighet, sin ledning och initiativ. Det är förutsättningen för att inte revolutionen ska stanna upp i den första, nationellt demokratiska fasen och återgå till ”det gamla”. Enhetsfronten kännetecknas alltså av såväl kamp som enhet mellan de i fronten ingående organisationerna och klasserna.

Endast

proletariatet är alltigenom konsekvent i sin kamp, endast proletariatet har inget att vinna på att ”stanna på halva vägen” (som t ex. arrendebönderna, som kanske drömmer om en stat av självägande och jämlikt jordbruk).⁶

Endast

det kommunistiskt ledda proletariatet har ett perspektiv som sträcker sig längre än den borgerliga ”demokratin”, ett perspektiv som sträcker sig över alla den oavbrutna revolutionens faser. Det är därför helt nödvändigt att omedelbart förbättra arbetarklassens materiella situation och omedelbart utöka den genom industrialisering. Endast så kan partiets klassammansättning och aktiva proletära klasstöd säkras.⁷ Snart ställs därför uppgiften, att omskola de förbundna borgerliga klasserna och skikten och reformera jordbruket genom Kooperation. Annars kan inte industrialiseringen rullas igång.⁸

Nydemokratins utveckling mot socialism

Det var först efter lång och hård kamp, som kinesiska, vietnamesiska och andra revolutionärer lärde sig hur denna utveckling skulle ske. Genom att låta alliansen fattigbönder-arbetare *konfronteras* med högerkrafterna inom nydemokratins ramar, ställdes snart frågan om Kooperation på landsbygden för att ”undvika ny ojämlikhet”. Genom skicklig allianspolitik med fattigbönderna som aktiv kärna och småbönderna som förbundna kämpas Kooperation och senare kollektivisering fram.

Nationaliseringar och industrialisering rullar igång. Trycket från parti och arbetarklass tvingar de nationella kapitalisterna och de intellektuella att godta detta. Men ”nationens framgångar och intressen” samt bevarandet av vissa gamla privilegier bidrar till att behålla viktiga delar av dem som lojala allierade. I Kina kvarstår för övrigt dess privilegier och de nationalistiska vädjandena fortfarande, långt efter de fullständiga rationaliseringarna vid 50-talets mitt, trots att de gamla specialisterna och kapitalisterna nu är helt obetydliga och att övergången till socialismen sedan länge påbörjats.

Låt oss sammanfatta beståndsdelarna i teorin om den oavbrutna revolutionen:

Liksom de högeropportunistiska teorierna bygger den på fasindelning. Men för det första inser man, att den nationella borgerligheten splittras i kampen mot motståndarna. För det andra avgränsar man ej faserna med vattentäta skott. Utan *varje fas* – befrielsekampen / nydemokratin / proletariatets diktatur *innehåller frön till den påföljande fasen*. Nydemokratin i Kina t ex. betydde både konkurrenskapitalism *och* frön till en senare fas. Vi tänker på element som statligt ägande av

⁶ Hinton: *To linjer indenfor partiet. Kulturrevolutionen i Kina - en antologi*, Köpenhamn 1969

⁷ Så skedde i Kina omedelbart efter revolutionen. Se Crompton: *Mao's China*, Seattle 1966, s XLVI-LII och 91-95; Guillermaz: *Le Chine populaire*, Paris 1967, s 40-55; *China 1972*, Wagenbach Verlag, Berlin 1972.

⁸ Se också huvudtexten.

nyckelsektorer inom ekonomin samt stärkandet av arbetarklassen. Vidare kooperationsrörelsen på landsbygden. Samt inte minst KKP:s avgörande kontroll över statsapparaten. Det som håller samman faserna, går igenom dem alla, är dels arbetarklassens ledande roll och allians med delar av bondeklassen. Dels kommunistpartiets kontroll över statsapparaten. Dessa ”gemensamma nämnare” antar naturligtvis inte samma skepnad i varje fas utan får ett nytt, specifikt uttryck för varje fas. Detta är den oavbrutna revolutionens kärna.

Permanent revolution

Denna teori har vissa sidor gemensamma med den tidigare ståndpunktens samhällsanalys för den nykoloniala sektorn. Men handlingslinjen är fullständigt annorlunda. Den är hämtad från revolutionens Ryssland.

Först avvisas alla fasindelningar. Trotskisternas teori medger, att proletariatet kan få stöd av andra klasser – främst då delar av bondeklassen (lantarbetarna och fattigbönder) i kampen mot imperialismen. Men endast passivt stöd. Och de andra klasserna – nationell borgerlighet / småborgerlighet / övriga bönder – räknar man överhuvudtaget inte med som tänkbara allierade.

Efter befrielsen växer revolutionen nödvändigtvis ”alltmer” över i den socialistiska perioden. RMF uttrycker saken på följande sätt:

”Den revolution som inledningsvis utvecklas kring antiimperialistiska och demokratiska mål . . . får . . . alltmer en antikapitalistisk och socialistisk prägel . . . också representanterna för varje form av feodalt eller borgerligt förtryck angrips av arbetar-bondemassorna – den demokratiska revolutionen växer över i den socialistiska . . . Koalitionsregeringen kan således inte vara något annat än en övergångsregering. Antingen till en arbetarregering eller till en kapitalistisk regering”.⁹

Det är dock ej frågan om någon ”oavbruten revolution” då fasindelningar avvisas. Utan det är fråga om en ospecificerad övergångsperiod, där klassmotsättningarna antagoniseras. Där kollektivisering och nationalisering tillgrips för att förhindra borgerliga lösningar. Med andra ord är denna övergångsperiod en oklart uttryckt avspjälkningsperiod. Men det kan ju trotskisterna kosta på sig: de har ju inte behövt ta ansvar för någon revolution.

Trotskisterna menar på fullt allvar att de under en relativt lång tid svaga (tills en stark arbetarklass skapats genom industrialisering, m m.) socialistiska krafterna nästan omgående ska slå in på en proletär offensiv, utan någon som helst hänsyn till olika borgerliga eller småborgerliga allierade. Ty VÄRLDSREVOLUTIONEN och främst de imperialistiska staternas arbetarklass ska komma till hjälp! Denna *avspjälkningsteori* sammanfattas i ett Trotskij-citat:

”Men har det (proletariatet) tagit makten i sin hand, så kan det inte inskränka sig till revolutionens borgerliga rammar. Tvärtom just för att säkra sin seger, måste det proletära avantgardet redan under sitt herraväldes första tid göra det djupaste ingrepp inte bara i den feodala, utan också i den borgerliga egendomen. Härvid kommer proletariatet att stöta samman inte bara med bourgeoisens alla grupperingar, som det stödde i början av sin revolutionära kamp, utan också med böndernas breda massor... Motsättningarna... kan bara lösas i internationella måttstock.”¹⁰

Denna den ”permanenta revolutionens” teori är – som tidigare sagts – en kopia av Trotskij:s strategi från 1905 och vissa sidor i den ryska revolutionens förlopp. År 1917 reste sig bönderna, men parallellt med arbetarna, d v s utan kommunistisk ledning (som i Kina). De nöjde sig därför med borgerliga mål – privat äganderätt till jorden. Bolsjevikernas klassbas var istället det lilla stadsproletariatet, som ”stödda”

⁹ *Mullvaden* 10/1972 s 15. Se också Andersson, *Revolutionär marxism kontra stalinism i Vietnamrörelsen*, Röda Häften 9 s 18-24. [ingår i samlingen [Debatten om "Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen"](#)]

¹⁰ Trotskij: *Die russische revolution 1905*, citerat i Anweiler: *Die russische Rätebewegung 1905-21*, Leiden 1958, s 106. [Trotskij:s *Året 1905* finns nu (2011) utgiven på svenska]

av bönderna tog initiativet från sina splittrade och instabila borgerliga/småborgerliga motståndare.

Att bolsjevikerna grep makten trots att de endast baserade sig på den lilla arbetarklassen berodde på att de – liksom Trotskij – hoppades få hjälp i uppbyggnadsarbetet av Västeuropas proletariat.

Här finner vi de trotskistiska elementen till den permanenta revolutionsteorin. Element som man dogmatiskt vill överföra till andra länder. Och detta är ett farligt spel, ty den ryska revolutionens svagheter var trots allt stora.

Först så uteblev det internationella stödet. Sedan saknade man en klar syn på klassallianser och en organisatorisk och politisk täckning för sådana. Delvis anslöt man sig till Trotskijs strategiska syn. Men man vacklade inom bolsjevikpartiet hela 1917 och därefter vad gällde regimens sociala bas. Fram till Lenins ankomst 1917 slöt ledningen sig till mensjevikernas borgerliga demokrati. Därefter förde man omväxlande fram ”sovjetmakt”, ”proletariatets diktatur” och ”arbetarnas och böndernas demokratiska diktatur”. Inställningen till bönderna pendlade följaktligen också. När arbetarklassen så decimerades under inbördeskriget och revolutionen i Västeuropa dröjdes tvingades man till en ny taktik – reträtten NEP. Nu borde man ha stärkt arbetarklassen och lierat sig med fattigbönderna. Men bolsjevikerna var efter Lenins död oförmögna att nå fram till en enig syn på regimens klassbas och därmed nödvändiga klassallianser.¹¹ Men denna svaghet hos den ryska revolutionen bekymrar inte trotskisterna, utan de upprepar dogmatiskt och flitigt gårdagens misslag.

Vart leder teorin

Felet med den trotskistiska teorin är, att den leder till passivitet eller likvidatorisk sekterism i nykoloniala länder med liten arbetarklass. Endast arbetarklassen är för dem den aktiva klassen i revolutionen, och efter revolutionen får den mer eller mindre tvinga över sina eventuella tidigare allierade till ett rent proletärt uppbyggnadsarbete.

Trotskij uttryckte konsekvenserna på följande sätt:

”Lämnad åt sig själv kommer arbetarklassen i Ryssland oundvikligen att krossas av kontrarevolutionen det ögonblick då bönderna vänder ryggen åt proletariatet. Ingenting annat återstår för arbetarna än att länka ödet av deras eget politiska välde till den socialistiska revolutionen i Europa.”¹²

OM DENNA REVOLUTION NU INTE KOMMER TILL HJÄLP - VAD GÖR MAN DÅ? På denna fråga väntar vi svar. Ty historien hittills har sett blott *enstaka* länder lösgöra sig från imperialismens och kapitalismens välde: Ryssland 1917 och Mongoliet 1917, Östeuropa och Nordkorea 1945, Kina 1949, Nordvietnam 1959, Cuba 1959 och Sydjemen 1967. Och detta är inte bara en frukt av stalinismens förräderi, utan har en objektiv grund i kapitalismens ojämna utveckling, dvs att motsättningarna inte mognar till utlösning samtidigt i varje land.

Därmed inte sagt, att länder kan frigöra sig utan internationellt stöd. Ty de uppräknade länderna frigjorde sig just under imperialistiska svaghetsfaser, efter världskrigen t ex. Ett aktuellt exempel är Indokina, där USA visserligen tvingats bort genom angrepp från alla håll, men där imperialismen ännu ej är så svag att området lämnas helt åt befrielseörelserna. När världsrevolutionen då inte kommer den permanenta revolutionen till hjälp. Ja, då återstår bara passiviteten.

¹¹ Carr: *Ryska revolutionen 1917-23*, Stockholm 1970, del 1 (spec. s 120-40)

Dobb; *Soviet economic development since 1917*, London 1966, s 55-60

Lenin: *Valda Verk* bd 2:1

Serge: [En revolutionärs minnen](#), Sthm 1975

¹² Deutscher: *The prophet armed*, Random House 1965, s 159 [[Den avväpnade profeten](#)]

Vad en *sekteristisk "lösning"* på denna ekvation medför framgår av konsekvenserna av Stalingruppens just sekteristiska politik mot bönderna 1929-34: kaos och sabotage på landsbygden och våldsamma spänningar inom industrin. Ty Stalinblocket tvingades ju just genomföra proletära krav som kollektivisering och industrialisering, utan stöd bland bönder och utan försök att vinna dem för en "oavbruten revolution".

Trotskisterna och Kina.

År 1927 hade reaktionen slagit ut den kinesiska arbetarklassen. Men på landsbygden följde bonderesning på bonderesning. Endast vissa delar av KKP underströk sedan 1926 bondekampens betydelse och faran med för nära samarbete med Guomindang.

1928 samlades hemvändande kinesiska studenter från Moskva till en Oppositionens nationella konferens. Den kritiserade Kominterns tidigare verksamhet i Kina och stödde Vänsteroppositionen i SU. Men Oppositionen stödde också Mao-linjen. Det gjorde dock inte Trotskij själv, som backade upp den "omvända", tidigare KKP-ordföranden Chen Duxiu (delskyldig till nederlaget 1927). Trotskij, liksom Chen, hoppades på ett arbetarklassens snara politiska uppvaknande och de ställde sig negativa till landsbygdskampen.¹³

Tio år senare – 1938 – var situationen delvis annorlunda. KKP hade upprättat ett rött basområde kring Yenan. Japanerna ockuperade Kina och hade demonterat industrin i kuststäderna. Därmed hade det mest klassmedvetna proletariatet upplösts.

Detta påpekades av den nu desillusionerade och vacklande Chen. Han påpekade också att 4:e Internationalen inte insåg bondekampens möjligheter och den antijapanska kampens betydelse. Men trotskisternas kinesiska sektion – några dussintal stark och koncentrerad till kuststäderna – avvisade landsbygdskampen. Detta gjorde också Trotskij själv. De drömde om en ny politisk offensiv från arbetarklassen. Det visade sig vara en fåfång dröm.¹⁴

Trotskij trodde

"att om dessa arméer (d v s. KKP) förblev begränsade till landsbygdsområdena en lång tid, så skulle de bli så uppsugna av bönderna, att de skulle börja företräda bondeklassens individualistiska intressen gentemot städernas arbetare och mot socialismen och därmed bli ett huvudstöd för en ny reaktion".¹⁵

Med andra ord: utan kontakter med arbetarklassen – så uppslukas kommunisterna av bönderna och blir till ett bondeparti. Med sitt dogmatiska synsätt kunde Trotskij ej förstå Yenan-tidens egenheter:

- att ledningen bestod av det gamla KKP:s män och att KKP:s klassbas var jordproletära element
- att bönderna har "två själar" där den progressiva utvecklades genom de av KKP initierade eller ledda massrörelserna
- att KKP såg landsbygdskampen som en övergående fas och aldrig uppsöks av landsbygdens efterblivenhet. (Naturligtvis krävdes det en förbittrad och ihärdig kamp från KKP:s sida för att motstå och i stället *tränga tillbaka* denna efterblivenhet.)

Nej, Trotskij gjorde Oktoberrevolutionens särdrag till allmän lag. Han hade inga begrepp om ett kommunistiskt arbete bland bondemassor. Det var honom helt främmande.¹⁶

¹³ Deutscher: *The prophet outcast*, Oxford 1970, s 32 [[Den förvisade profeten](#)]

¹⁴ a. a. s 423-4. 428

¹⁵ a. a. s 520

¹⁶ Trotskij: [Ryska revolutionens historia del 3](#), appendix 3 och *Problems of the Chinese revolution*, Ann Arbor 1967

Hans syn fick en del kinesiska trotskister att – logiskt – utpeka Befrielsen 1949 som ”borgerlig och stalinistisk kontrarevolution”!¹⁷

1952 års trotskistiska resolution om Kina konstaterar, att KKP inte är något bondeparti. Utan faktiskt är ett arbetarparti – om än ”opportunistiskt” och ”centristiskt” (d v s. icke-trotskistiskt). I resolutionen har man dock i den permanenta revolutionens namn inget begrepp om förbundet arbetare-bönder. KKP ska bara alliera sig med fattigbönder-daglönare, nationalisera övrig bondejord och upprätta bondesovjeter.

Trotskisterna *klagar* således över att KKP då (1952) ej ”fört jordreformen till sitt slut” (d v s. tillät småbönder och en del rikebönder). Vidare att bourgeoisieens egendomar ej förstatligats. Samt att arbetar-bonderegeringen ej ersatts av ”proletariatets diktatur” baserat på sovjeter.

Tala om avspjälkning! Den nationella borgerlighetens progressiva del, småborgerligheten och större delen av bönderna, alla ska de helt underordnas rent proletära målsättningar!

Detta är ett tydligt uttryck för dogmatism. Ty medan stora delar av dessa klasser i den ryska revolutionen stödde högergrupperna, stödde de i den kinesiska revolutionen KKP:s plattform. Den allierade borgerligheten hade nämligen exproprierats av Guomindangs byråkrater och kompradorer och skörtats upp av inflationen.

Detta gällde småborgerligheten i än större utsträckning, till vilket också kom Guomindang-diktaturens politiska terror, som speciellt upprörde denna klass. Dessa grupper tvingades med andra ord över av Chiang-regimen själv och stannade efter 1949 i det nya Kina.

De trotskistiska dogmatikerna glömmer också att dessa KKP:s allianser inte bara var möjliga utan också *nödvändiga*. Ty Kina var till och med ännu mer efterblivet än Ryssland var år 1917 och behövde allierade i form av tekniker-ekonom-administratörer. Man kan inte bara tänka på revolutionens allianser – man måste också tänka på det påföljande uppbygget av socialismen!

Trotskisternas linje innebär alltså generellt ett nerbrytande av de för proletariatet nödvändiga efter-revolutionära allianserna med icke-proletära skikt och klasser. Något som i en revolution skulle ha kaos och kontrarevolution i släptåg. Sådant bekymrar dock ej trotskisterna!¹⁸

Att DRV i mitten av 1950-talet höll på att bryta förbundet arbetare-bönder på just detta sätt (bl a. med en forcerad kollektivisering som skapade stark bitterhet och fientlighet hos många bönder) fick det dyrt betala för.¹⁹

Men trotskisterna är suveränt obekymrade om allt detta: världsrevolutionen, särskilt den europeiska revolutionen, ska komma Kina till hjälp!

Denna syn står trotskismen fortfarande för. 1972 skrev t ex. RMFs K Å Andersson om 1952 års resolution:

”Denna analys av den kinesiska revolutionen är enligt vår uppfattning alldeles utomordentlig.”²⁰

¹⁷ Deutscher: *Den socialistiska människan*, Stockholm 1970, s 129

¹⁸ [Den tredje kinesiska revolutionen](#) [resolution antagen av Fjärde Internationalens Internationella Exekutivkommitté i maj 1952]

¹⁹ Om DRV, se Iri: *Croissance économique de la RDV 1945-65*, Hanoi; Fall: *VietNam Witness*, London 1966 [sv. utgåva *Vittne i Vietnam: 1953-1966*, Sthm 1967] och *The two VietNams*, New York 1966.

²⁰ *Fjärde Internationalen* 7-8 s 64 [[Om kinesiska revolutionen 1925-27](#)]

Mer om trotskismen i den neokoloniala världen.

Trotskisternas *faktiska* framgångar i Asien och Afrika begränsar sig till Ceylon, där man fram till 1964 hade en sektion, som då uteslöts och anklagades för opportunism. Trotskismens traditionella inställning till bönderna trogen hade sektionen nämligen endast en bas bland de fåtaliga stadsarbetarna. När den försökte nå bönder och andra klasser och skikt förföll den till flörtande opportunism. Det var för övrigt en icke-trotskistisk organisation (JVP) som stod för revolutionsförsöket på Ceylon (Siri Lanka) 1973.²¹

I Palestina har man hävdad, att Al Fat'h inte skulle kunna spela någon progressiv roll i befrielsekampen. Av den anledningen har samtliga revolutionära organisationer uteslutit och av sagt sig allt samröre med trotskisterna.

Grunden till detta är att trotskisterna i den permanenta revolutionens namn förnekar att kampen i Palestina för närvarande befinner sig i ett nationellt-demokratiskt stadium, där alltså Al Fat'h, trots sin småborgerliga ledning är en viktig allierad. Trotskisterna är som vanligt helt likgiltiga inför den koloniala revolutionens alliansproblem. För övrigt har Al Fat'h, åtminstone dess baskader, utvecklats i klart progressiv riktning under trycket från framför allt PFLP.²²

Trotskismens verksamhet i *Latinamerika* är svår att bedöma. Till och med "Fjärde Internationalen" har dålig kontakt och dåligt samarbete med sektionerna där. Fallet Chile är dock det mest belysande. Trots klasskampens intensitet, så har trotskisterna inte spelat någon betydelsefull roll. "Sektionen" – Partido Socialista Revolucionario (PSR) är ett obetydligt kotteri.

I brist på egna framgångar parasiterade man tidigare på den framgångsrika organisationen MIR (Movimiento de la Izquierda Revolucionaria, Revolutionära Vänsterrörelsen). Men då MIR ej är trotskistiskt, har PSR givetvis kallat det "empiristiskt" och "byråkratiskt" (d v s. icke-dogmatiskt och icke-spontanistiskt). Sekterismen trogen och till skillnad från MIR avvisade PSR Allende-regimen och Folkfronten som rent borgerliga. PSR såg inte alls de fördelar denna period gav revolutionärerna och arbetarna. Trots att den chilenska Folkfronten innehöll en del klart revolutionära krafter (bl a. i Socialistpartiet) vägrade PSR att ens ge den ett kritiskt stöd i parlamentsvalen. Detta gjorde MIR. PSR ville ha ett snart "Oktober i Chile". Följaktligen stödde PSR den av USA-imperialismen och reaktionen uppbackade strejken i koppargruvan El Teniente, där blott 1/3 strejkade, varav 80% tjänstemän! PSRs motivering var att Allenderegimen var en vanlig kapitalistisk regim och att man därför måste stödja alla ekonomiska kamper riktade mot denna.²³

Sammanfattning.

Trotskisternas teori om "permanent revolution" är en *dogmatisering* av den ryska revolutionens säregenheter. Som vägledning för revolutionär handling i den koloniala – nykoloniala världen är den utan värde. Om något parti skulle försöka tillämpa den skulle det leda till katastrofer.

Det är den kinesiska revolutionens *teori*, framför allt formulerad av Mao Zedong, och *praktik* av oavbruten revolution som erbjuder en lösning på de säregna och helt avgörande alliansproblemen i den koloniala-nykoloniala revolutionen. Endast den möjliggör en socialistisk utveckling med bibehållet förbund mellan arbetare och bönder under arbetarklassens ledning. Endast den möjliggör en utveckling utan våldsamma sociala spänningar och sammanstötningar med bönderna.

²¹ Halliday i *New Left Review* nr 69 och Frank (byråsekr. i Fjärde Internationalen): *Fjärde Internationalen*, Kristianstad 1972. s 94-98 [[Fjärde Internationalen](#)]

²² *Mullvaden* 1/1971 och *Palestinsk Front* 9/1971

²³ *Fjerde Internationalen* (dansk) 1/1972 s 11-14. 20-22; *Mullvaden* 8/1973 s 6-7; *Röda Arbetet* om MIR 7-9/1973; rapporter från FK-kamrater i Chile.

Litteraturförteckning

[Har bytt ut engelskspråkiga texter mot svenska översättningar om sådana finns. Har även infört länkar till de texter som finns på marxistarkivet]

Andersson: ”Lögnens renässans”. *Fjärde Internationalen 7-8* (2/1972). [Se [Inledning till ”Lögnens renässans”](#), som innehåller länkar till övriga delar av skriften]

Moore jr: *Social Origins of Dictatorship and Democracy*. Boston 1968.

Bettelheim 1: Brev om Mao. *Zenit* 24. [ingår i samlingen [Rossana Rossanda och Charles Bettelheim: Om Maos marxism](#) på marxistarkivet]

2: [Kina och Sovjet: två industrialiserings-”modeller”](#), från *Zenit* 27.

3: *Socialism och ekonomisk planering*. Halmstad 1971.

4: [Övergången till den socialistiska ekonomin](#). Halmstad 1970.

5: *Kulturrevolution och industriell organisering i Kina*. Kristianstad 1973.

Bettelheim/Charrière/Marchisio: *Der Aufbau des Sozialismus in China*. München 1969.

Blumer: *Den kinesiska kulturrevolutionen*. Sthlm 1969.

Carlo: *Politische und Ökonomische Struktur der UdSSR*. Berlin 1972.

Collier/Nee: [Kulturrevolutionen vid Kinas universitet](#), Kristianstad 1970.

Deleyne: *Die chinesische Wirtschaftsrevolution*. Hamburg 1972.

Deutscher 1: [Maoismen – dess ursprung och idé](#) ingår i *Den socialistiska människan*. Sthlm 1970.

2: [Stalin: en politisk biografi](#), Sthm 1972.

3: [Den avväpnade profeten](#). Sthm 1972.

4: [Den förvisade profeten](#). Sthm 1972.

Dobb: *Soviet Economic Development since 1917*. London 1966.

Domes: *Die Ära Mao Tse-tung*. Stuttgart 1971.

Engels 1: *Anti-Dühring*. Sthlm 1970.

2: *Familjens, statens och privategendomens ursprung*. Sthlm 1969.

Fainsod: *Smolensk under Soviet Rule*. New York 1958.

Hinton 1: *To linjer inden for partiet. Kulturrevolutionen i Kina – antologi*. Köpenhamn 1969.

2: *Hundred Day War*. New York 1972.

Karol 1: *Kina – den andre kommunismen*, del 1. Trondheim 1967.

2: *Kina – den andre kommunismen*, del 2. Trondheim 1967.

3: *To års kulturrevolution. Kulturrevolutionen i Kina – en antologi*. Köpenhamn 1969.

Lenin 1: *Valda Verk* bd I:1. Moskva 1956.

2: *Valda Verk* bd II:1. Moskva 1956.

3: *Valda Verk* bd II:2. Moskva 1956.

Maccio: *Partei, Techniker und Arbeiterklasse in der chinesischen Revolution. Schriften zum Klassenkampf* 20.

McFarlane/Wheelwright: *The Chinese Road to Socialism*. New York 1970.

Malenkov: *Rechenschaftsbericht an den XIX Parteitag*. Moskva 1972.

Mao Tse-tung 1: *Citat ur Ordförande Mao Tse-tungs verk*. Uddevalla 1967.

- 2: *The Latest Instructions of Mao Tse-tung*. Appendix till *The Chinese Road to Socialism*.
 3: *Politiska skrifter*. Halmstad 1967.
 4-7: *Valda verk*, volym I-IV, Uddevalla 1966, 1970, 1971 resp. Sthlm 1963.
 8: *Skrifter i urval*. Uddevalla 1969.
- Marx 1: *Grunddragen i kritiken av den politiska ekonomin*. Urval S-E Lidman. Halmstad 1971.
 2: *Kapitalet*. Första boken. Uddevalla 1969.
 3-4: *Kapitalet*, Bok 2 och 3, Uddevalla 1971 resp 1973
 5: *Kritik av Gothaprogrammet*.
 6: *Om förkapitalistiska produktionssätt*. Urval av Erik af Edholm. Sthlm 1970.
 7: *Resultate des unmittelbaren Produktionsprozesses*. Verlag Neue Kritik 1969.
- Marx/Engels: *Selected Correspondence*.
- Medvedev: *Let History Judge. The Origins and Consequences of Stalinism*. London 1972.
- Neuberg: *Det väpnade upproret*. Köthen, DDR 1971.
- Rossanda: *Maos marxism*. *Zenit* 3/71. [marxistarkivet: [Om Maos marxism](#)]
- Riesser/Salvadori: *Rätesystem und Maoismus*. Berlin 1972.
- Schram: *Mao Tse-tung*. Sthlm 1968.
- Smith: *Jag har varit arbetare i Sovjet*. Helsingfors 1937.
- Snow: *Röd stjärna över Kina*. Borås 1971.
- Stalin 1: *Leninismens problem*. Moskva 1951.
 2: *Marxismen och språkvetenskapens frågor*. Moskva 1954.
- Stame/Stame/Meldolesi: *Die Dialektik von Partei und Massen in der chinesischen Theorie*. Berlin 1971.
- Starr: "Revolution in Retrospect: The Paris Commune through Chinese Eyes". *China Quarterly* 49.
- Suyin: *Kina år 2001*. Sthlm 1968.
- Wallster: *En studie över betingelserna för en socialistisk revolution i Kina*. 3-betygsuppsats i historia, ekonomisk-historiska linjen, ht 1970, Lund.
- Artiklar i *DN* och *AB* 1970-73
- Leninism eller Socialimperialism?* Utgiven av Folkrepubliken Kinas ambassad 1970.
- Our Man in Tachai. *Monthly Review* vol 24, nr 1.
- "Rapport" från Kina, nr 1-4 (juni, november 1972 och april, augusti 1973). Från förbundskamrat. Intern.

Komplettering:

Isaac Deutscher: [Den stora Kulturrevolutionen](#) (från 1966)

Munthe-Kaas och Gittings: [Maos kulturrevolution](#)
[Den svenska vänstern och kulturrevolutionen i Kina](#)

Nils Börjesson, Lars Ragvald: [Vad händer i Kina](#) (kan ses som en uppföljning till boken)

Martin Fahlgren: [Mao, KKP och frågan om Stalin](#)